

APSTIPRINU:

L. Grafa,
Eiropas Atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām
vadošās iestādes vadītāja

Datums: 06.06.2018.

EIROPAS SAVIENĪBA

EIROPAS ATBALSTA FONDS
VISTRŪCĪGĀKAJĀM PERSONĀM

EIROPAS ATBALSTA FONDA VISTRŪCĪGĀKAJĀM PERSONĀM IEVIEŠANAS NOVĒRTĒŠANAS ZIŅOJUMS

par periodu no 01.01.2017. līdz 31.12.2017.

Izstrādātājs:

Labklājības ministrijas
Eiropas Atbalsta fonda vistrūcīgākajām
personām vadošā iestāde

Ziņojuma izstrādē izmantoti
SIA "Aptauju centrs" 14.06.2016.
līguma Nr. LM2016/24-1-13/61 ietvaros
2017. gadā veiktās EAFVP atbalsta saņēmēju aptaujas rezultāti

Rīga, 2018

SATURS

SATURS	2
SAĪSINĀJUMI	3
I. EAFVP SNIEGTAIS ATBALSTS VISTRŪCĪGĀKAJĀM PERSONĀM 2017. GADĀ	4
1. Atbalstīto personu skaits, saņemtais atbalsts un finansējums	4
2. Atbalsta saņēmēju apmierinātības novērtējums	6
<i>2.1. Sociāli demogrāfiskais profils un teritoriālais pārklājums</i>	6
<i>2.2. Atbalsta saņēmēju mājokļa raksturojums</i>	9
<i>2.3. Atbalsta saņēmēju ēst gatavošanas ieradumi</i>	10
<i>2.4. Palīdzība no citām organizācijām</i>	12
3. Atbalsta saņemšanas iespējas	13
<i>3.1. Informācija par atbalsta iespējām</i>	13
<i>3.2. Nokļūšana līdz atbalsta saņemšanas vietai</i>	14
<i>3.3. Iespējamās grūtības</i>	15
4. Atbalsta efektivitātes pašvērtējums	16
5. Pārtikas atbalsts	20
<i>5.1. Pārtikas komplektu izmantošana</i>	20
<i>5.2. Zīdaiņu un mazu bērnu pārtikas komplektu izmantošana</i>	23
<i>5.3. Naudas ietaupījumi un citu pārtikas produktu izmantošana</i>	25
<i>5.4. Maltīšu nodrošināšana</i>	28
6. Pamata materiālā palīdzība	31
<i>6.1. Higiēnas un saimniecības preču komplektu izmantošana</i>	31
<i>6.3. Mācību piederumu komplektu izmantošana</i>	35
7. Papildpasākumi	37
II. EAFVP VADĪBĀ IESAISTĪTO INSTITŪCIJU PAVEIKTAIS 2017. GADĀ	41
SECINĀJUMI UN IETEIKUMI	43
PIELIKUMI	47
1. pielikums. Situācijas novērtējums	48
2. pielikums. Partnerorganizāciju aptaujas rezultātu kopsavilkums	54

SAĪSINĀJUMI

CSP	Centrālā statistikas pārvalde
DP	Darbības programma pārtikas un pamata materiālās palīdzības sniegšanai vistrūcīgākajām personām 2014. -2020. gada plānošanas periodā
EAFVP	Eiropas Atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām
EK	Eiropas Komisija
ES	Eiropas Savienība
LM	Labklājības ministrija
MK	Ministru kabinets
PO	Partnerorganizācija
RI	Revīzijas iestāde (Finanšu ministrija)
SEI	Sertifikācijas iestāde (Labklājības ministrija)
SI	Sadarbības iestāde (Sabiedrības integrācijas fonds)
SIF	Sabiedrības integrācijas fonds
VI	Vadošā iestāde (Labklājības ministrija)
VK	Valsts Kontrole
VKS	Vadības un kontroles sistēma

I. EAFVP SNIEGTAIS ATBALSTS VISTRŪCĪGĀKAJĀM PERSONĀM 2017. GADĀ

1. Atbalstīto personu skaits, saņemtais atbalsts un finansējums

EAFVP atbalsts 2017. gadā nodrošināts 5 569 223 *euro*, t.sk. 5 266 626 *euro* - pārtikas un pamata materiālā palīdzības sniegšanai.

Kopumā no EAFVP ieviešanas uzsākšanas (01.01.2014.) atbalsts nodrošināts 13 487 858 *euro*, t.sk. 12 495 092 *euro* pārtikas un pamata materiālā palīdzības sniegšanai, jeb 28 % no DP noteiktā.

Īstenojot DP 2017. gadā sniegts atbalsts 60 482 personām (unikālās personas) jeb 97,1 % no 62 260 personām (unikālās personas), kurām gada laikā noteikts trūcīgas personas statuss, un:

- izdalīti 322 571 pārtikas preču komplekti un nodrošinātas 307 170 gatavās maltītes;
- izdalīti 49 493 higiēnas un saimniecības preču komplekti;
- izdalīti 12 221 mācību piederumu komplekti;
- izdalīti 5960 pārtikas preču komplekti bērniem līdz divu gadu vecumam;
- izdalīti 4461 higiēnas komplekti bērniem līdz divu gadu vecumam
- īstenoti 1217 papildpasākumi, kuros piedalījās 7960 personas.

EAFVP kopējo atbalstu (no 2015. gada maija līdz 2017. gada 31. decembrim) raksturo šādi rādītāji:

- izdalīti 961 859 pārtikas preču komplekti un nodrošinātas 514 275 gatavās maltītes;
- īstenoti 4040 papildpasākumi, kuros piedalījās 28 437 personas;
- izdalīti 154 543 higiēnas un saimniecības preču komplekti;
- izdalīti 5960 pārtikas preču komplekti bērniem līdz divu gadu vecumam;
- izdalīti 4461 higiēnas komplekti bērniem līdz divu gadu vecumam.
- izdalīti 36 407 mācību piederumu komplekti;
- 2017. gadā unikālo personu skaits, kas saņēmuši atbalstu, salīdzinot ar 2016. gadu samazinājies par 1015 personām jeb 1,6 %, bet salīdzinot ar 2015. gada astoņiem mēnešiem par 8394 personām jeb 12,2 %. Izmaiņas pamatojamas ar kopējo trūcīgo personu skaita samazinājumu valstī, attiecīgi 2017. gadā trūcīgo personu skaits pret 2016. gadu samazinājies par 9,5 %, t.sk. bērnu skaits samazinājies par 12,4 % (sk. 1. pielikumu).

2017. gadā īstenoto papildpasākumu skaits un tajos iesaistīto personu skaits, salīdzinot ar 2016. gadu, ir samazinājies par 656 pasākumiem jeb 35 % un 2913 tajos iesaistītajām personām jeb 26,8 %. Minēto papildpasākumu un to dalībnieku skaita samazinājumu ietekmējuši šādi faktori:

- kopējais trūcīgo personu skaits (kas attiecīgi ir arī potenciālie Fonda atbalsta saņēmēji) samazinājums valstī par 9,5 %, salīdzinot ar 2016. gadu;
- administratīvās pārmaiņas PO, kas nodrošina lielāko skaitu papildpasākumu Fondā kopumā (aptuveni 68 % no izdales teritorijām visā Latvijā), kuru laikā administratīvo resursu trūkuma dēļ 24 teritorijās netika īstenoti papildpasākumi;
- stingrākas papildpasākumu dokumentēšanas prasības (RI veikto auditu ieteikumi), kā rezultātā palielinājās administratīvais slogs PO, kas attiecīgi 2017. gadā pārskatos iekļāva tikai daļu no īstenotajiem papildpasākumiem.

- Fonda atbalsta saņēmēju motivācijas līmenis iesaistīties papildpasākumos ir nemainīgi zems. Fonda mērķa grupa ir visgrūtāk sociāli aktivizējama sakarā ar to, ka pārsvarā tās ir personas ar zemu izglītību, ilgstoši bezdarbnieki, bezpajumtnieki, arī personas, kuras nespēj pašas savu situāciju izmainīt – ģimenes ar maziem bērniem, personas ar invaliditāti, pensijas vecuma personas.

Lielākā daļa no visiem dalībniekiem, kuri 2017. gadā piedalījās papildpasākumos, izvēlējās pasākumus par veselības veicināšanas tēmām, piemēram, tautas medicīnas līdzekļi veselības uzlabošanai, veselīgs uzturs un dzīvesveids, bērnu aprūpe, atkarību profilakse, pirmās palīdzības sniegšanas iemaņas, rīcība ārkārtas situācijās, slimību profilakse, ieteikumi organisma attīrīšanai mājas apstākļos. Arī 2016. gadā apmeklētākie pasākumi bija par tēmām, kas saistītas ar veselības veicināšanu.

Ievērojama interese izrādīta par pasākumiem, kuros apgūst dažādas dzīves prasmes:

- ēdienu gatavošana un uzturs, piemēram, pārtikas komplektos pieejamo produktu izmantošana maltītes pagatavošanā;
- neformāli izglītojoši pasākumi praktisku sadzīves iemaņu apguvē, piemēram, higiēnas normu ievērošana ģimenē, mājas uzkopšanas vienkāršākie palīg līdzekļi, par mājokļa siltināšanu, cimdu un zeķu adīšanas prasmju apguve, otrreizējās pārstrādes darbnīca saimniecībā noderīgu lietu izgatavošanai, higiēnas un saimniecības līdzekļu pareiza pielietošana;
- praktiskas nodarbības stādu audzēšanā, mazdārziņu iekopšanā, zaļumu audzēšanā uz palodzes, dekupāža;
- radošās darbnīcas un grupu nodarbības, piemēram, rokdarbi, sveču, ziepju, telpu dekoru izgatavošana.
- pasākumi par sportu un brīvā laika pavadīšanas iespējām, piemēram, veselīgas vingrošanas kompleksa apguve, sports kā aktīvs dzīvesveids, gadskārtu tradīciju apguve,

PO iesaistīja dalībniekus arī informatīvajos un personīgu kompetenču pilnveides pasākumos:

- neformāli izglītojošie pasākumi vai lekcijas, piemēram, darba ņēmēja un darba devēja tiesiskajām attiecībām, budžeta plānošanu, par portāla www.latvija.lv izmantošanu;
- semināri – pirmspensijas vecuma personu tiesības, sociālā aprūpe mājās.

Nodrošinātas atsevišķu speciālistu profesionālas konsultācijas individuāli vai personu grupām sociālu problēmu risināšanai:

- pasākumi, kuru ietvaros cilvēki saņēma jurista, psihoterapeita, psihologa konsultācijas;
- konsultācijas par bērnu emocionālo audzināšanu;
- konsultācijas par nodarbinātību, darba iespējām tuvāk dzīvesvietai, vietēj o uzņēmēju darba piedāvājumiem, Nodarbinātības valsts aģentūras piedāvātajiem kursiem un lekcijām, CV sagatavošanu, brīvprātīgā darba iespējām;
- atbalsta vai pašpalīdzības grupu pasākumi, piemēram, saskarsmes un pašaprūpes grūtības, sociālā izolētība;
- konsultācijas par sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības saņemšanas iespējām, par palīdzības iespēju saņemšanu krīzes situācijā.

PO organizējušas pasākumus ģimenēm ar bērniem, nodarbības "Gatavojam bērnus skolas gaitām", "Skolēnu vecumposmu un dzimumu īpatnības izziņas aktivitātes

kontekstā, "Motivācijas nozīme personības attīstībā", „Bērna veselībai un vecumposmam atbilstošs uzturs", radošas darbnīcas "Sveiksim Latviju dzimšanas dienā", "Ziemassvētkus gaidot" - ar piparkūku cepšanu, adventes vainagu gatavošanu, dāvanu maisiņu gatavošanu. Lielākais īstenoto papildpasākumu īpatsvars ir Latgalē un Kurzemē, attiecīgi 23 % un 22 % no 2017. gadā īstenoto papildpasākumu skaita. Arī lielākais papildpasākumos iesaistīto personu skaita īpatsvars ir minētajos reģionos, Latgalē – 23 % un Kurzemē – 21 % no 2017. gadā papildpasākumos iesaistīto personu skaita.

2. Atbalsta saņēmēju apmierinātības novērtējums

2.1. Sociāli demogrāfiskais profils un teritoriālais pārklājums

Atbalsta saņēmēju, kas 2016. vai 2017. gadā saņēmuši EAFVP pārtikas preču komplektus, higiēnas un saimniecības preču komplektus, mācību piederumu komplektus, kā arī gatavās maltītes zupas virtuvēs un kas 2017. gadā papildus saņēmuši pārtikas un higiēnas preču komplektus ģimenēm ar zīdaiņiem un maziem bērniem, sociāli demogrāfiskais profils atspoguļots 1. tabulā.

EAFVP atbalsta saņēmēji iedalāmi:

- atbalsta komplektu (turpmāk – komplektu) saņēmējos, par kuriem ir salīdzinoši precīza un vispusīga informācija;
- gatavo maltīšu (turpmāk – maltīšu) saņēmējos, par kuriem informācija ir daļēja to nosacījumu dēļ, kādi tiek izvirzīti maltīšu izdalē (maltītes pieejamas visiem, kuri apmeklē to izdales vietas; maltīšu pieejamība atkarīga arī no atbalsta sniedzēju pārklājuma teritorijā un darba laikiem).

Atbalsta saņēmēju sociāli demogrāfiskais profils par maltīšu saņēmējiem reprezentē atbalsta saņēmējus tajās izdales vietās, ar kurām SI noslēgts līgums, tomēr nerepresentē tieši to maltīšu saņēmēju daļu, kuriem ir piešķirts trūcīgā statuss vai kas ir krīzes situācijā.

Maltīšu saņēmēji ir strukturāli ļoti atšķirīga personu kategorija no pārējo atbalsta veidu saņēmējiem, kas labi redzams 1.tabulā, kurā salīdzināti abu grupu sociāli demogrāfiskie profili. Vispirmām kārtām jāuzsver atšķirības starp komplektu saņēmējiem un maltīšu saņēmējiem – vidējais vecums maltīšu saņēmējiem ir par 15-16 gadiem augstāks, turklāt sieviešu īpatsvars par 13 % zemāks 2016. gadā, 2017. gadā īpatsvars pazeminās vēl ievērojamāk un ir par 19.4% zemāks (kas ir ļoti būtiski, ņemot vērā, ka sieviešu dzīves ilgums valstī ievērojami pārsniedz vīriešu dzīves ilgumu). Maltīšu saņēmēji ir gados vecāki vientuļi vīrieši, visai bieži ar invaliditāti.

Kopumā vidējā vecuma pieaugums novērojams gan maltīšu, gan komplektu saņēmēju vidū. Dzimumu proporcija starp vīriešiem un sievietēm maltīšu saņēmēju vidū ir 2:1, kamēr atbalsta komplektu saņēmēju vidū proporcijas ir līdzīgas. Tāpat maltīšu saņēmēju vidū ir mazāk bērnu, tomēr ir novērojamas situācijas, kad bērni bez pieaugušo līdzdalības ieradušies pēc gatavajām maltītēm, kas nebūtu iespējams atbalsta komplektu gadījumā. Maltītes biežāk saņem pensionāri un bezdarbnieki, turklāt abu grupu īpatsvaram, salīdzinot ar situāciju 2016. gadā, ir tendence pieaugt.

Tādējādi varam konstatēt, ka grupas ne tikai būtiski atšķiras, bet konstatētās atšķirības kopš pagājušā gada vēl vairāk padziļinājušās.

Abām grupām kopumā raksturīgs tas, ka ievērojami plašāk nekā sabiedrībā kopumā pārstāvēti bērni un vecākie cilvēki, kamēr aktīvā nodarbinātības vecuma personu ir maz ne tikai starp komplektu saņēmējiem, bet arī starp maltīšu saņēmējiem (te gan jāņem vērā, ka 57% no viņiem ir vismaz 55 gadus veci). Tas saistāms ar ekonomiskās situācijas valstī

uzlabošanas, īpaši, minimālās algas paaugstinājumu, nodarbinātības pieaugumu, t.sk. jauniešu un pirmspensijas vecuma iedzīvotāju vidū, kā arī ar ģimeni un bērniem saistīto pabalstu un ar iedzīvotāju ienākumu nodokli neapliekamā minimuma palielināšanās strādājošai personai un par apgādībā esošām personām.

Kopumā personu loks, kam būtu nepieciešama EAFVP ietvaros sniegtā palīdzība, valstī sašaurinās. Izrietoši - pie mazākiem absolūtiem atbalsta saņēmēju rādītājiem palielinās pensionāru un personu ar invaliditāti, tātad to personu, kuras pašas vairs nevar mainīt savu situāciju, īpatsvars. Otrs lielākais atbalsta saņēmēju – bērnu īpatsvars skaidrojams ar mērķētu EAFVP atbalstu tieši ģimenēm ar bērniem.

1. tabula

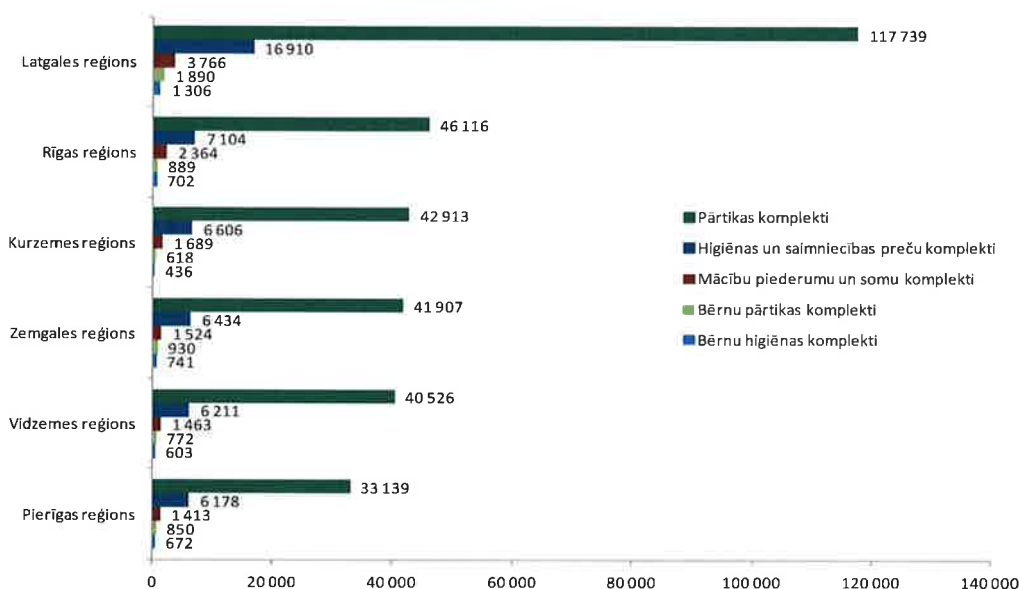
Atbalsta saņēmēju sociāli demogrāfiskais profils

Atbalsta saņēmēju kategorijas	Komplektu saņēmēji		Maltīšu saņēmēji	
	2016. g.	2017. g.	2016. g.	2017. g.
Atbalsta saņēmēju dzimums (%)				
Vīrieši	48,5	47,2	61,5	66,6
Sievietes	51,5	52,8	38,5	33,4
Atbalsta saņēmēju vecuma grupas (%)				
Līdz 9 gadiem	14,7	14,4	6,4	4,1
10-17 gadi	13,8	12,7	4,7	5,2
18-34 gadi	13,5	12,6	4,5	4,3
35-54 gadi	29,5	30,0	28,8	29,1
55 un vairāk gadu	28,5	30,2	55,6	57,4
Bērnu vecuma grupas (% no bērnu kopskaita)				
Līdz 2 gadiem	11,5	13,2	11,3	9,7
3-5 gadi	16,7	16,7	9,0	5,3
6-8 gadi	18,0	17,7	28,8	20,2
9-11 gadi	19,4	16,8	23,0	23,7
12-14 gadi	19,3	16,2	20,4	34,4
15-17 gadi	15,0	19,4	7,4	6,7
Atbalsta saņēmēju vidējais vecums (gadi)				
	37,1	38,5	52,9	54,8
Atbalsta saņēmējus raksturojošie demogrāfiskie rādītāji (%)				
Ģimenes bez bērniem	67,8	68,5	Netiek noteikts	
Ģimenes ar vienu bērnu	11,4	11,0		
Ģimenes ar diviem bērniem	9,1	8,6		
Ģimenes ar trim bērniem	6,5	5,8		
Ģimenes ar četriem vai vairāk bērniem	5,2	6,1		
no ģimenēm ar bērniem – viena vecāka ģimene	2,7	2,2		
Vidējais bērnu skaits ģimenē	0,74	0,76		
Atbalsta saņēmēji pēc to nodarbošanās (%) un to sociālās piederības (%)				
Strādā algotu darbu	7,9	10,1	2,5	4,3
Piestrādā gadījuma darbos	5,6	4,0	5,5	5,9
Bērna kopšanas atvaļinājumā	1,5	2,3	0,4	0,1
Mājsaimnieki (-ces)	5,3	2,7	0,3	0,3
Bezdarbnieki (-ces)	30,3	28,0	35,4	42,7
Saņem pensiju (jebkuru)	23,2	26,3	44,6	39,4

Atbalsta saņēmēju kategorijas	Komplektu saņēmēji		Maltīšu saņēmēji	
	2016. g.	2017. g.	2016. g.	2017. g.
Mācās, studē	21,3	19,2	8,5	8,3
Pirmskolas vecuma bērni	9,5	9,6	2,8	1,8
No visiem				
- personas ar invaliditāti	14,8	15,5	21,5	13,8
- citas ES valsts pārstāvji	1,0	1,0	2,9	2,2
- romu tautības pārstāvji	2,7	3,9	5,8	7,1
- personas bez noteiktas dzīvesvietas	0,5	0,2	0,1	1,1

1.attēlā atspoguļota informācija par komplektu izdali reģionālā griezumā, kas balstīta uz saņemtajām atbalsta sniedzēju ceturkšņa atskaitēm par faktisko komplektu izdali 2017. gadā.

1. att. 2017. gadā izdalīto atbalsta komplektu sadalījums pa statistiskajiem reģioniem

Avots: SI apkopotā informācija, 2017

Saskaņā ar 2017. gadā apkopotajiem datiem, Latgales reģionā izdalīti 36 % pārtikas un 34 % higiēnas un saimniecības preču un 31 % mācību piederumu komplektu, Pierīgas reģionā 10 % pārtikas un 12 % higiēnas un saimniecības preču un 11 % mācību piederumu komplektu, bet pārējos statistiskajos reģionos īpatsvars ir savstarpēji ļoti līdzīgs 12-15 % robežās. Šī tendence pilnībā sakrīt ar 2016. gadā konstatēto. Arī komplektu zīdaiņiem un maziem bērniem līdz 2 gadu vecumam izdai, kas uzsākta 2017. gadā, saglabājas līdzīgas tendences - Latgales reģionā izdalīti 30 – 32 % komplektu, pārējos reģionos komplektu izdales īpatsvars 13 – 17 % robežās.

Atbalsta sadalījums proporcionāls trūcīgo iedzīvotāju īpatsvaram reģionos, piemēram, Latgales reģionā 2017.gadā dzīvoja apmēram 33 % no trūcīgas personas statusu ieguvušajiem iedzīvotājiem, Pierīgas statistiskajā reģionā 11 %.

Reģionāli netiek uzskaitīta maltīšu saņemšana, jo tā vairāk saistīta ar šāda atbalsta pieejamību. Lai izsniegtu maltītes, nepieciešama noteikta atbalsta saņēmēju koncentrācija (lielākas apdzīvotas vietas), kā arī PO, kas gatavas izsniegt gatavās maltītes. Ietekme arī ir

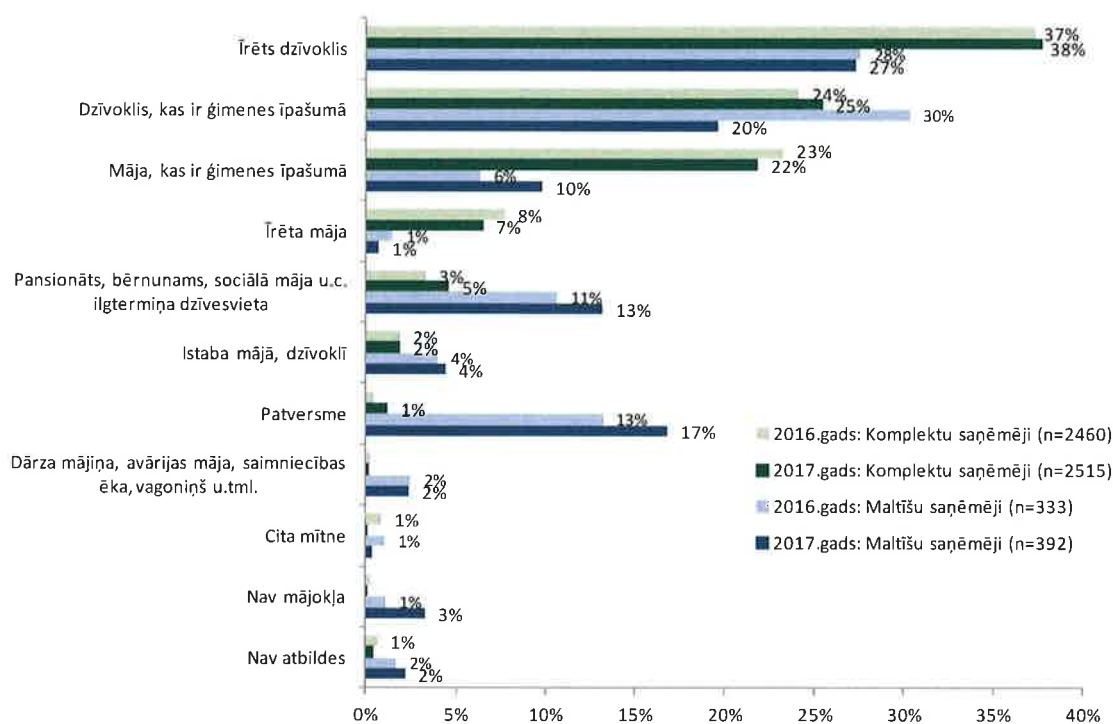
pašvaldību, nevalstisko vai reliģisko organizāciju piedāvātajiem zupas virtuves vai citiem ēdināšanas pakalpojumiem ārpus EAFVP atbalsta ietvariem.

2.2. Atbalsta saņēmēju mājokļa raksturojums

Atbalsta saņēmēju mājoklis būtiski atšķiras, ja pretnostata komplektu un maltīšu saņēmējus. Turklāt, kā redzam 2.attēlā, atšķirības 2017. gadā ir lielākas, salīdzinot ar situāciju 2016. gadā. Komplektu saņēmēji gan 2016. gan 2017. gadā biežāk dzīvo īrētā dzīvoklī, respektīvi, viņiem ir iespēja samaksāt īri vai arī pašvaldība sniedz dzīvokļa pabalstu, kamēr maltīšu saņēmēji biežāk dzīvo dzīvoklī vai mājā, kas ir ģimenes īpašumā (iespējams, mitinās pie radniekiem) vai ir patversmju, pansionātu un sociālo dzīvokļu iemītnieki. Atsevišķās mājās ievērojami biežāk mitinās komplektu saņēmēji, kas gan vairāk saistāms ar to, ka viņi biežāk dzīvo ārpus pilsētām.

Salīdzinot ar 2016. gadu, pieaudzis maltīšu saņēmēju īpatsvars, kuri norāda, ka mitinās dārza mājiņās vai saimniecības ēkās (pielāgotos mājokļos), vai kurām nav mājokļa.

2.att. Atbalsta saņēmēju dzīvesvietas

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemts atbalsts

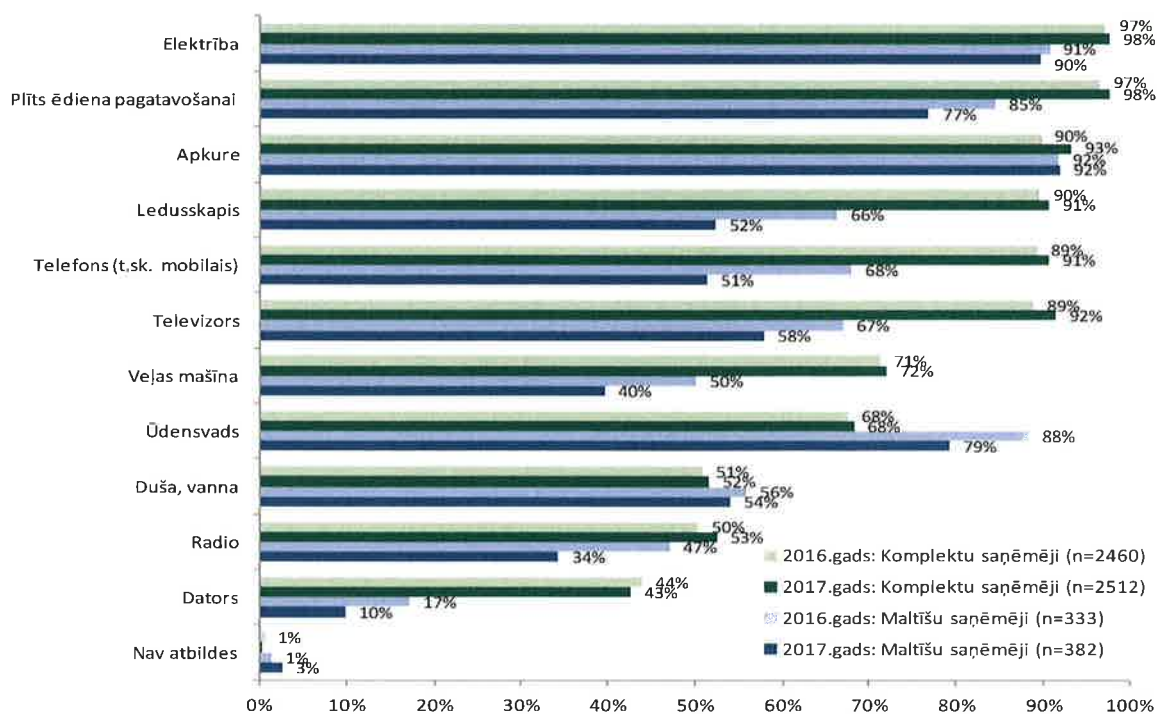
Komplektu saņēmējiem pamatā ir raksturīgi labāki dzīves apstākļi (sk. 3. attēlu), tomēr to nevar apgalvot viennozīmīgi, jo maltīšu saņēmēji biežāk dzīvo pilsētās – tādējādi viņiem ievērojami biežāk ir pieejams ūdensvads. To nosaka ne tik daudz nabadzības izplatības rādītāji, cik maltīšu pieejamība vietās, kur ir vairāk personu, kurām tās būtu nepieciešamas.

Elektrība un plīts ir gandrīz katram komplektu saņēmējam, bet no maltīšu saņēmējiem 10% nav elektrības, 23% nav plīts (pēdējais visciešāk saistās ar patversmes iemītnieku īpatsvara pieaugumu). Līdz ar to arī maltīšu saņēmējiem daļa tās palīdzības, kas ietilpst atbalsta kompleksos, nav izmantojama.

Sadzīves tehnika (ledusskapis, televizors, veļas mašīna) ir pieejama no divām trešdaļām līdz 92% komplektu saņēmēju, bet tikai pusei maltīšu saņēmēju. Vienīgās pazīmes, kur

atšķirības starp atbalsta saņēmēju grupām nenovērojam, ir apkures pieejamība (ap 93 %), kā arī dušas, vannas pieejamība (52-53 % gadījumos).

3.att. Mājokļu labiekārtojums

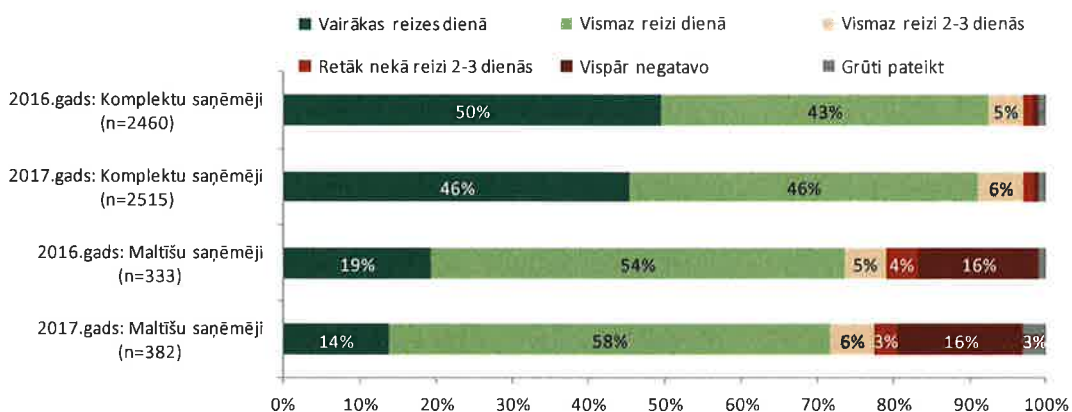
Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemts atbalsts

Joprojām novērojam arī digitālo plaisu – no komplektu saņēmējiem 2017. gadā telefons ir pieejams 91 %, bet dators 43 %, savukārt no maltīšu saņēmējiem attiecīgi 51 % un 10 %. Jāatzīmē, ka datora esamība mājoklī jāsaista ar lietošanas prasmēm un pieslēgumu internetam. Internetu kā informācijas avotu par iespējamo atbalstu atzīmējuši abās atbalsta saņēmēju grupās tikai 1 % respondentu (sk.7.attēlu).

2.3. Atbalsta saņēmēju ēst gatavošanas ieradumi

Atbalsta komplektu saņēmēji siltu ēdienu gatavo salīdzinoši bieži – 92 % gadījumos vismaz reizi dienā, lai arī, salīdzinot ar 2016. gadā konstatēto situāciju, novērojams neliels kritums vairākas reizes dienā gatavotā siltā ēdiena īpatsvarā (sk.4.attēlu). Taču ievērojami atšķiras maltīšu saņēmēju situācija – 16 % no viņiem negatavo vispār.

4.att. Cik bieži atbalsta saņēmēja ģimene gatavo siltu ēdienu?

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemts atbalsts

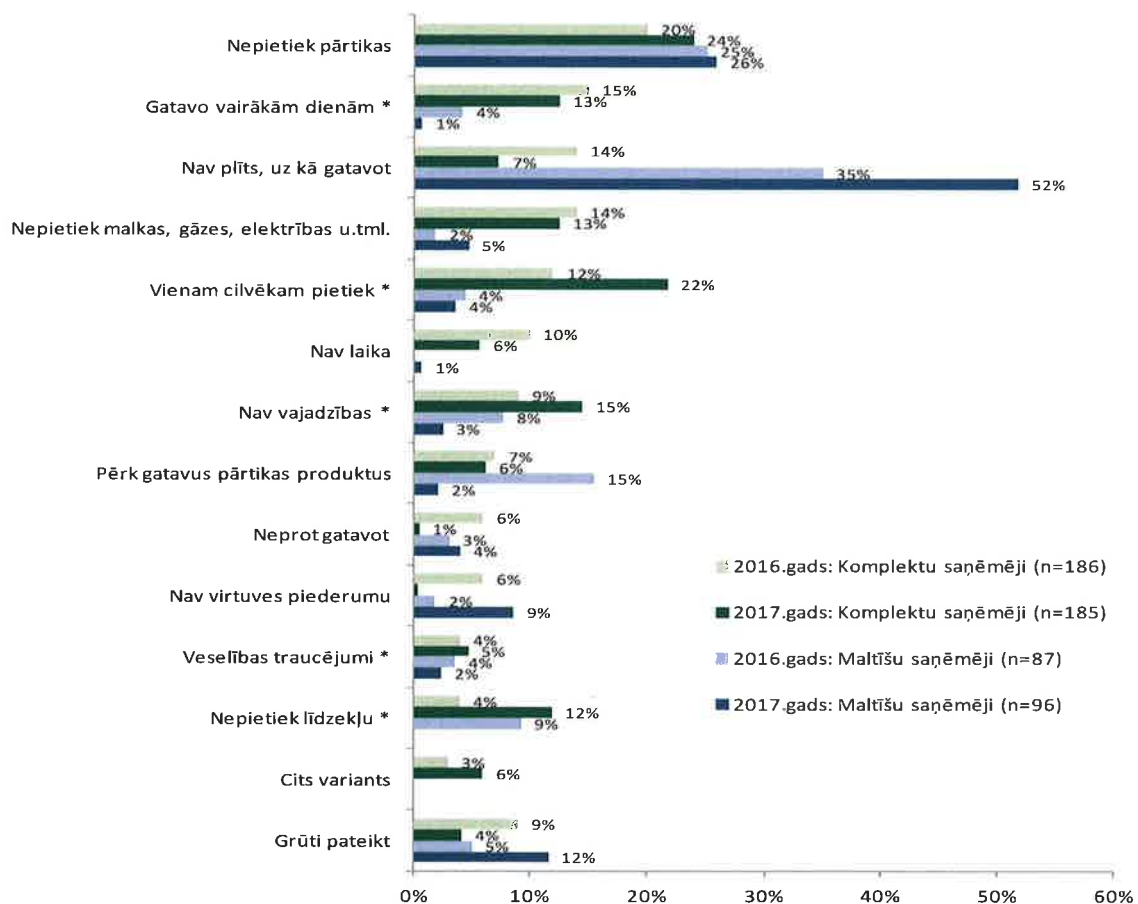
Šīs atšķirības, protams, ir loģiskas, jo izriet no kritērija, pēc kāda grupas sadalītas – pēc pārtikas komplektiem dodas tie, kas komplektus var izmantot maltīšu pagatavošanai, bet pēc gatavajām maltītēm tie, kas tā vai cita iemesla dēļ negatavo vai gatavo ievērojami retāk.

Nozīmīgākā no tām ir „gatavoju vairākām dienām”, respektīvi, ir salīdzinoši izplatīta tendence, īpaši vientuļo atbalsta saņēmēju vidū, piemēram, vārīt zupu, kas tiks patērēta tuvāko divu līdz trīs dienu laikā. Tāpat atsevišķi kodētas atbildes „vienam cilvēkam pietiek” un „nav vajadzības” – tās liecina par zināmu pieradumu, kura cēloņi var būt atšķirīgi, bet motivācijas to mainīt acīmredzami nav. Turklāt biežāk šādas atbildes izvēlējušies nevis maltīšu saņēmēji, bet komplektu saņēmēji, kamēr maltīšu saņēmēji vairāk norāda uz objektīviem iemesliem, kas liedz gatavot.

Raksturīgi, ka atbildes par biežākas negatavošanas iemesliem saistās ar pārtikas trūkumu – uz to norāda 24% no tiem atbalsta komplektu saņēmējiem un 26% no tiem maltīšu saņēmējiem, kas minējuši, ka negatavo katru dienu.

Vairāk nekā puse maltīšu saņēmēju atzīmējuši, ka iemesls siltā ēdiena negatavošanai ir plīts neesamība. Šādu iemeslu 2016. gadā minēja tikai trešā daļa maltīšu saņēmēju. Šis rādītājs korelē ar 2017. gadā palielinājušos maltīšu saņēmēju skaitu, kuri kā savu mājokli norādījuši pansionātu, patversmi, dārza mājiņu vai kādu citu pielāgotu dzīvesvietu vai atzīmējuši mājokļa neesamību (sk. 2.attēlu).

5.att. Kāpēc ģimene gatavo tik reti vai vispār negatavo?

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas gatavo silto ēdienu retāk, nekā reizi dienā

2.4. Palīdzība no citām organizācijām

Atbalsta saņēmēji vērsas arī pie citām organizācijām, lai saņemtu palīdzību. Komplektu saņēmēju vidū kā šādas organizācijas pārliecinoši dominē pašvaldību sociālie dienesti, turklāt vērojama tendence, ka uz saņemtajiem pabalstiem vai pakalpojumiem norādīts biežāk nekā 2016. gadā (sk. 6.attēlu).

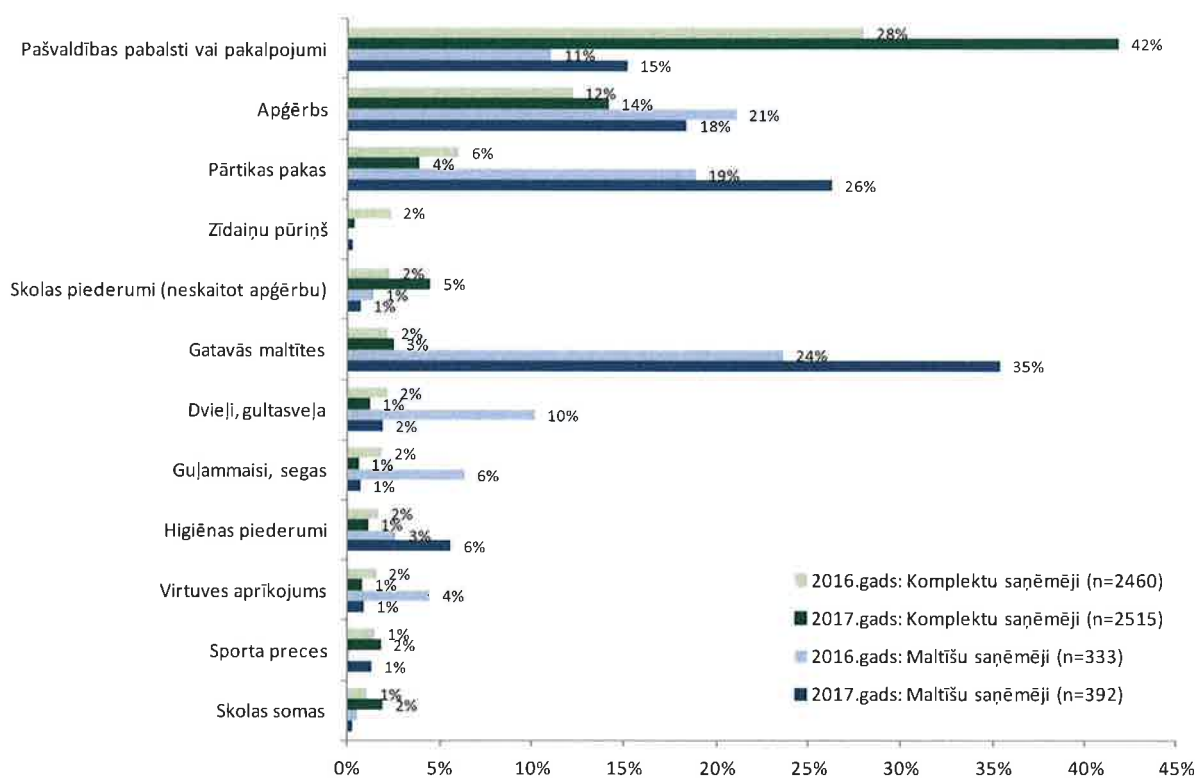
Maltīšu saņēmēju vidū saņemtā atbalsta spektrs ir plašāks, bet kopš 2016. gada nevar runāt tik daudz par atbalsta veidu pieaugumu, cik par apjoma pieaugumu tādās kategorijās kā gatavās maltītes, pārtikas un higiēnas pakas.

Kaut arī daļā gadījumu visticamāk runa ir par EAFVP sniegto atbalstu, iespējami respondenti palīdzību no citām organizācijām – vismaz maltīšu saņemšanas gadījumā sasaista ar institūciju, kas sniedz atbalstu. Piemēram, EAFVP atbalsts sociālajā dienestā, un maltīte, kas nodrošināta reliģiskajā organizācijā, tiek uztverta kā palīdzība no atšķirīgām organizācijām, nezinot, ka atbalsta finansējums ir no viena avota.

Kopējā tendence atbalsta saņēmējiem ir retāk, salīdzinot ar 2016. gadu, norādīt uz tiem palīdzības veidiem, kas nesakrīt ar EAFVP sniegtā atbalsta spektru, bet biežāk uz tiem, kas sakrīt, kas varētu nozīmēt, ka kopējais atbalsta apjoms no citām organizācijām mazinājies, kam cēloņi var būt gan objektīva nepieciešamības mazināšanās, gan arī EAFVP sniegtā atbalsta efektivitāte.

Vienīgā kategorija, kur šī tendence nav tik viennozīmīgi novērojama, ir apģērbu saņemšana – abas pētījuma mērķgrupas 14 – 18 % gadījumu ir norādījušas šo palīdzības veidu. Tas ir ļoti specifisks palīdzības segments, kam raksturīga laba organizācija un plašs piedāvājums kopumā un arī tajā skaitā PO, kas izdala komplektus.

6.att. Kāda veida palīdzību ģimene saņem no citām organizācijām?

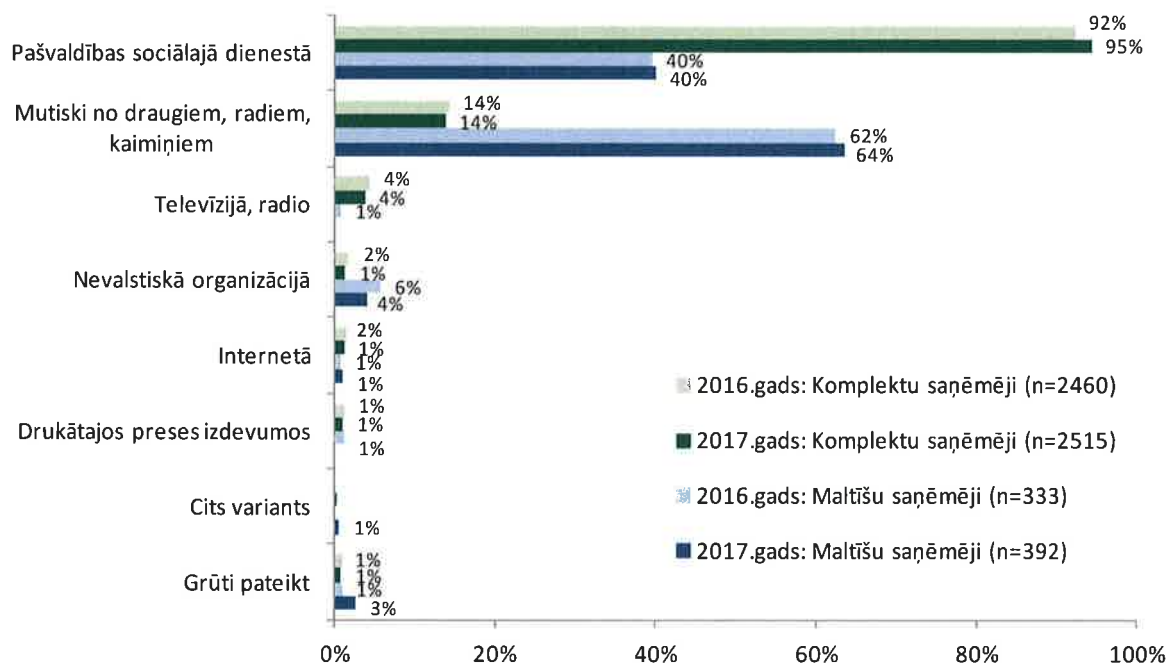
Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemts atbalsts

3. Atbalsta saņemšanas iespējas

3.1. Informācija par atbalsta iespējām

Pārliecinoši izplatītākais kanāls informācijas nodošanai par atbalsta iespējām ir caur pašvaldību sociālajiem dienestiem – uz to norāda 95% komplektu saņēmēju, kā arī 40% maltīšu saņēmēju (sk. 7.attēlu).

7.att. Kur uzzināja par atbalsta saņemšanas iespējām?

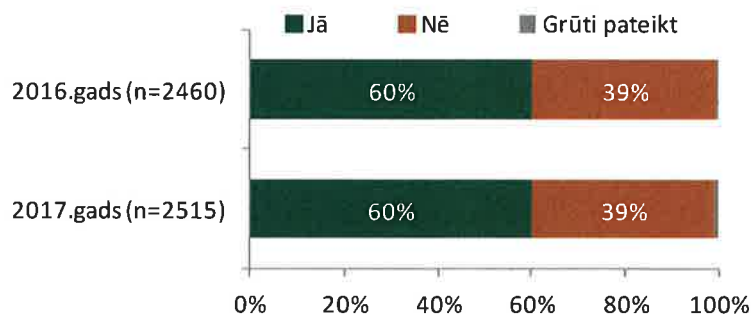

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemts atbalsts

Tas tiešā veidā izriet no nosacījumiem, kas izvirzīti komplektu saņēmējiem – pašvaldības sociālie dienesti izsniedz izziņas par trūcīgā statusu vai krīzes situāciju, vienlaikus nodrošinot arī informāciju par palīdzības iespējām. Turklāt jāņem vērā, ka daļā pašvaldību tieši sociālie dienesti arī nodrošina atbalsta komplektu izdali.

Maltīšu saņēmēji informāciju par atbalsta saņemšanas iespējām biežāk (vairāk kā 64% gadījumos) uzzināja, izmantojot neformālus kanālus – draugus, radniekus kaimiņus, tikai 40% gadījumos informāciju sniedza sociālais dienests.

8.att. Vai kādam no ģimenes ir pieejams internets un prasme ar to rīkoties?

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemti, atbalsta komplekti

Trešais biežāk minētais informācijas avots ir nevalstiskās organizācijas, ar ko nereti saprotama arī baznīca, turklāt dažviet reliģiskas organizācijas pašas arī nodrošina maltīšu izdali.

Internets kā informācijas par atbalstu iegūšanas kanāls norādīts tikai atsevišķos gadījumos (1 %), lai arī, kā redzams 8.attēlā, 60 % atbalsta komplektu saņēmēju saka, ka ģimenē ir vismaz kāds, kam tas ir pieejams un kas ar to prot rīkoties.

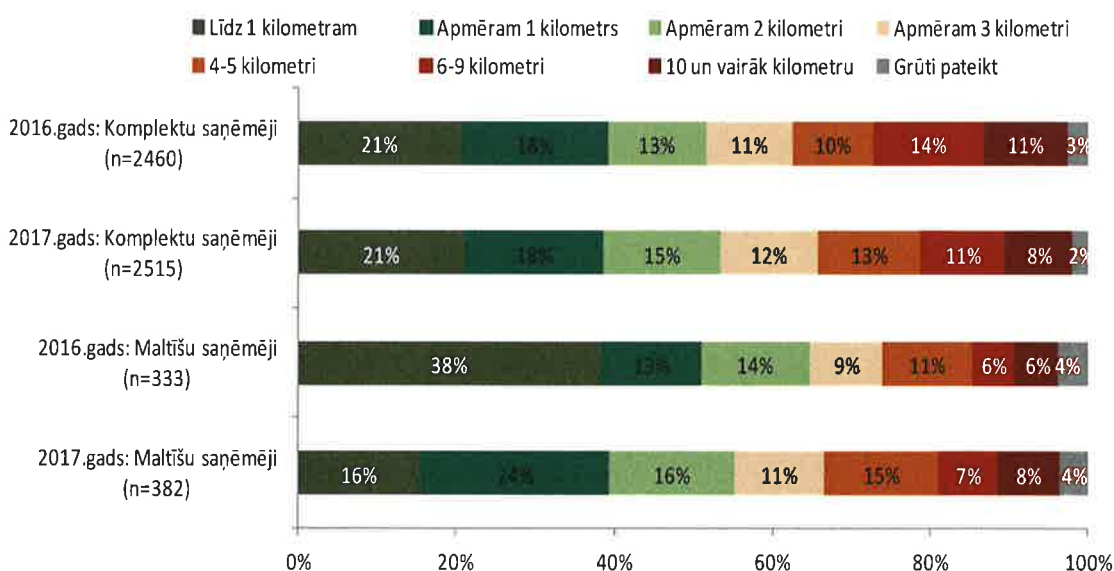
Ņemot vērā to personu augsto īpatsvaru, kas norāda uz pašvaldību sociālajiem dienestiem, kā informācijas avotu nav plaši, nepieciešams nodrošināt vēl papildus informēšanu par palīdzības saņemšanas iespējām. Ja informācija kādai personai nav pietiekama, tad tie visdrīzāk ir cilvēki, kas lielākā mērā ietilpst maltīšu saņēmēju kategorijā vai arī ieguvuši trūcīgo statusu pirmoreiz. Un internets kā informācijas avots šādā gadījumā tik un tā nebūs optimāls, jo paredz mērķtiecīgu informācijas meklēšanu, kamēr konkrētajās situācijās nepieciešams, kāds, kurš aktīvi informē.

3.2. Nokļūšana līdz atbalsta saņemšanas vietai

Atbalsta komplektu saņemšanas vietu atzīstamu pieejamību raksturo attālums līdz tā saņemšanas vietai (sk. 9.attēlu), proti, vidēji atbalsta saņēmējiem nākas mērot 3,5 kilometrus, kas ir mazāk, nekā tika minēts 2016. gadā – 4 kilometri. Bez tam bija pat novērojams, ka mazāk izplatītu komplektu (zīdaiņu un mazu bērnu līdz divu gadu vecumam pārtikas un higiēnas preces) izdala nereti organizēta tikai lielākos centros, nevis visos izdales punktos, kas varēja nozīmēt attāluma, kas mērojams līdz komplektu izdales vietai, pieaugumu.

Nosauktie attālumi praksē ir ļoti dažādi – 21 % gadījumu attālums ir mazāks par kilometru, 18 % gadījumu – ap kilometru, tomēr ir arī otra galējība – 19 % dzīvo tālāk par 5 kilometriem no komplektu izdales vietām (tomēr tieši šeit vērojama dinamika – iepriekš tie bija 25 %).

9.att. Attālums līdz atbalsta saņemšanas vietai

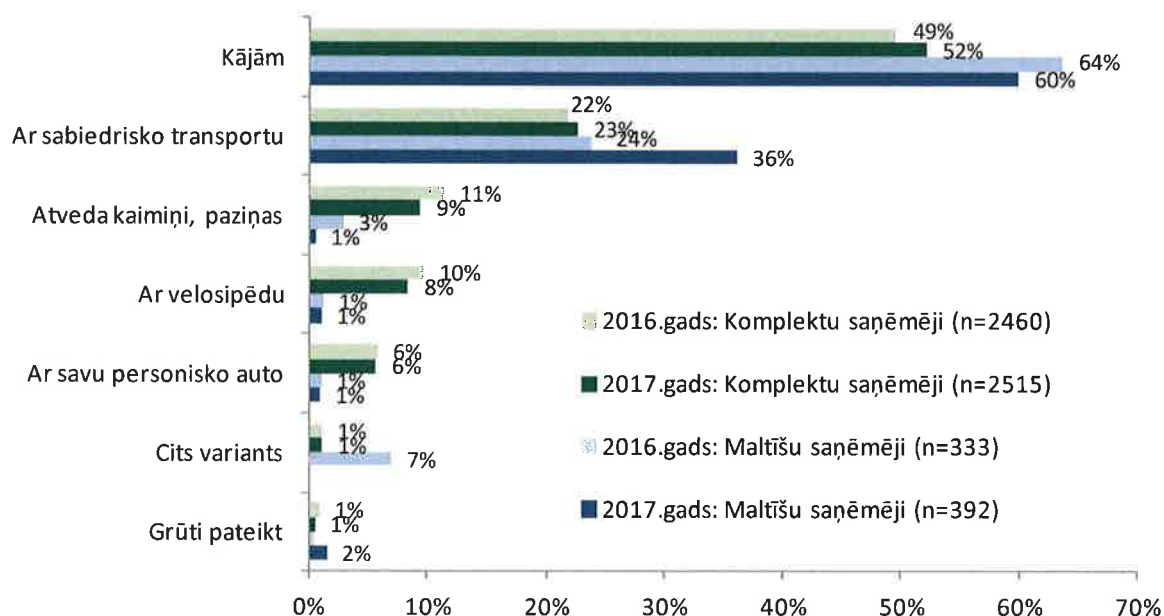

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemts atbalsts

Maltīšu saņēmēji vairumā gadījumu dzīvo tuvāk to izdales vietām – vidējais attālums, kas tiek nosaukts, ir 3 kilometri. 40 % gadījumu attālums līdz maltīšu izdales vietām ir viens kilometrs vai mazāks, salīdzinoši 2016.gadā 51 % gadījumu. Tomēr uz to, ka 2017. gadā

aptaujātajiem maltīšu saņēmējiem tiešām ir problemātiskāk nokļūt līdz maltīšu izdales vietām, norāda atbildes „ar sabiedrisko transportu” īpatsvara pieaugums, kas novērojams 10.attēlā.

10.att. Kā nokļuva līdz atbalsta saņemšanas vietai?

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemts atbalsts

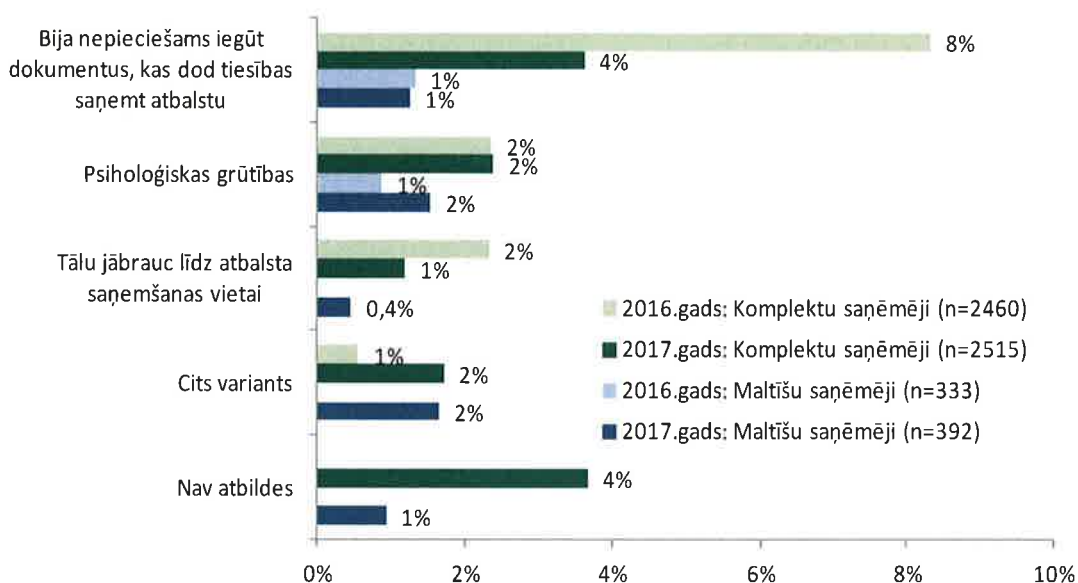
Līdz komplektu un maltīšu izdales vietām to apmeklētāji visbiežāk dodas kājām vai ar sabiedrisko transportu, tomēr komplektu saņēmēju nosaukto atbilžu loks ir diversificētāks, kas saistāms gan ar plašākām izvēles iespējām (savu auto, velosipēds, kas lielai daļai maltīšu saņēmēju nebūs pieejams), gan uz mazāk urbānu vidi, kur jāpārvar lielāki attālumi.

3.3. Iespējamās grūtības

Absolūtais vairums atbalsta saņēmēju uz jautājumu par to, vai saskārušie ar kādām grūtībām atbalsta saņemšanas procesā, nepārprotami atbild ar „nē” – tā sacījuši 89 % komplektu saņēmēju un 94 % maltīšu saņēmēju, salīdzinājumā 2016. gadā šādi atbildēja attiecīgi 87 % un 98 %.

Atšķirības starp abām respondentu grupām saistāmas ar to, ka komplektu saņemšanai ir nepieciešama sociālā dienesta izsniegta izziņa, kamēr maltīšu saņemšanai nav. Tiem, kas uz grūtībām norādīja, tika lūgts precizēt, kādas tās bijušas – rezultāti atspoguļoti 11.attēlā.

11.att. Ar kādām grūtībām saskārās atbalsta saņemšanā?

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemts atbalsts

Vairums no tiem komplektu saņēmējiem, kas minējuši grūtības, ar kurām tie saskārušies, norādīja uz izziņas nepieciešamību. Jāatzīmē, ka EAFVP atbalsta saņemšanai nav nepieciešama atsevišķa izziņa un šis viedoklis raksturo vispārējo procedūru izziņas par trūcīgo personu statusa saņemšanai.

Galvenā objektīvā tendence ir to personu īpatsvara mazināšanās komplektu saņēmēju vidū, kas norādījuši uz dokumentu saņemšanu kā problēmu – visticamāk šī problēma kļuvusi mazāk aktuāla, jo izveidojusies skaidrāka procedūra, kas ir saprotamāka visām iesaistītajām pusēm.

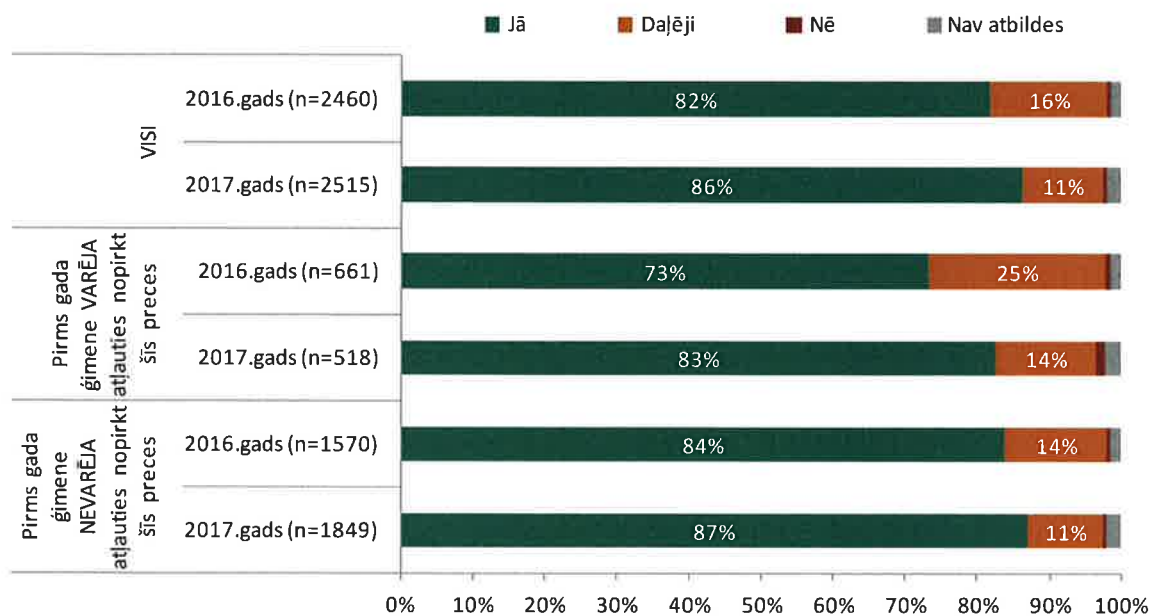
Komplektu saņēmēji (anketā – cits variants) kā problēmu minēja nepieciešamību informēt izdales vietas par vēlmi saņemt zīdaiņu un mazu bērnu komplektus tieši tajās, nereti divas reizes dodoties turp. Tas skaidrojams ar atbalsta sniedzēju veiktu komplektu piegādes koordināciju, kas izriet no palīdzības diversifikācijas, nodrošinot mērķētu palīdzību tieši konkrētai neliela apmēra mērķgrupai - zīdaiņi un mazi bērni līdz divu gadu vecumam.

4. Atbalsta efektivitātes pašvērtējums

Komplektu saņēmējiem tika vaicāts pašvērtējums atbalsta komplekta ietekmei uz viņu ģimenes situāciju – respektīvi, vai komplektu saņemšana situāciju ir ietekmējusi. Kā redzam 12.attēlā, absolūtais vairums komplektu saņēmēju (jeb 86 %) atbildējuši, ka tas situāciju ir ietekmējis, turklāt šis rādītājs kopš 2016.gada pieaudzis par 4 procentpunktiem.

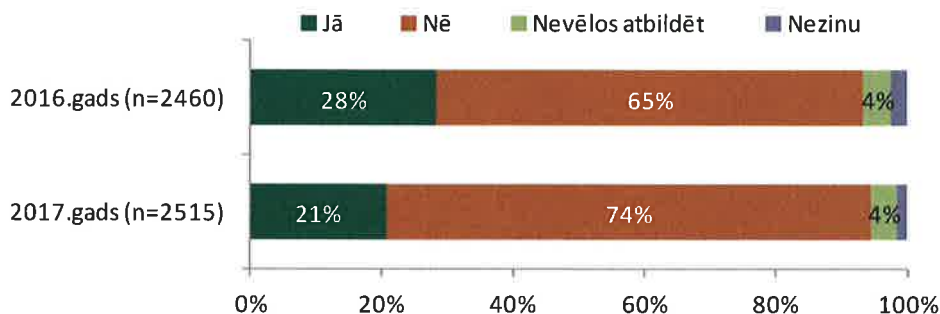
12.att. Vai atbalsta komplektu saņemšana ietekmēja ģimenes situāciju?

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemti atbalsta komplekti

Visciešākā saikne atbildēm uz šo jautājumu tika konstatēta ar atbildēm uz jautājumu, kas atsevišķi atspoguļots 13.attēlā - vai pirms gada ģimene varēja atļauties nopirkt tās preces/produktus, ko nupat saņēma.

13.att. Vai pirms gada ģimene varēja atļauties nopirkt tās preces/produktus, ko nupat saņēma?

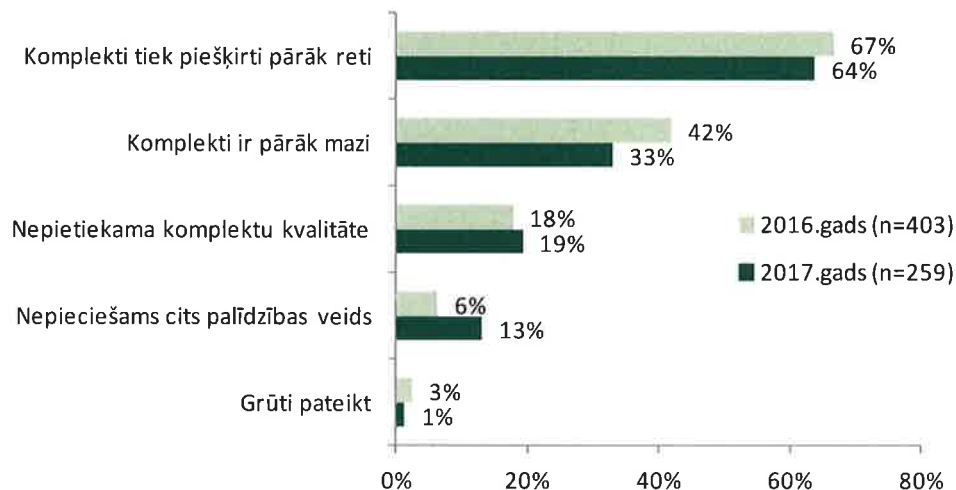
Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemti atbalsta komplekti

Vērojams, ka, pirmkārt, mazinājies to personu īpatsvars, kas saka, ka iepriekš minētās preces vai produktus varējuši nopirkt – tas liecina par atbalsta saņēmēju loka sašaurināšanos, no tā izkrītot salīdzinoši pārtikušākajai daļai. Otrkārt, konstatējams, ka ievērojami mazinājusies atšķirība atbildēs par to, kā palīdzība ietekmējusi ģimenes situāciju, salīdzinot tās saņēmējus, kas norādījuši, ka preces varējuši nopirkt, un tos, kas norādījuši, ka nē. Raksturīgi, ka biežāk uz to, ka atbalsts ietekmēja ģimenes situāciju, norādījušas ģimenes ar bērniem, lauku iedzīvotāji, strādājošie (īpaši salīdzinot ar pensionāriem), personas, kam trūcīgas personas izziņa izsniegta ilgākam laikam.

Respondentu atbildēs, kas norādīja, ka komplektu saņemšana ģimenes situāciju neietekmēja vai ietekmēja tikai daļēji (sk.14.attēlu), dominē pamatojums, ka komplekti tiek piešķirti pārāk reti vai ir pārāk mazi. Taču raksturīgi, ka šo atbilžu īpatsvars samazinās (īpaši tas

attiecas uz norādēm uz komplektu lielumu), savukārt nedaudz pieaug ar komplektu kvalitāti saistītā pamatojuma īpatsvars, bet jo īpaši – viedoklis, ka nepieciešams cits palīdzības veids.

14.attēls. Kāpēc komplektu saņemšana neietekmēja jūsu ģimenes situāciju vai ietekmēja tikai daļēji?

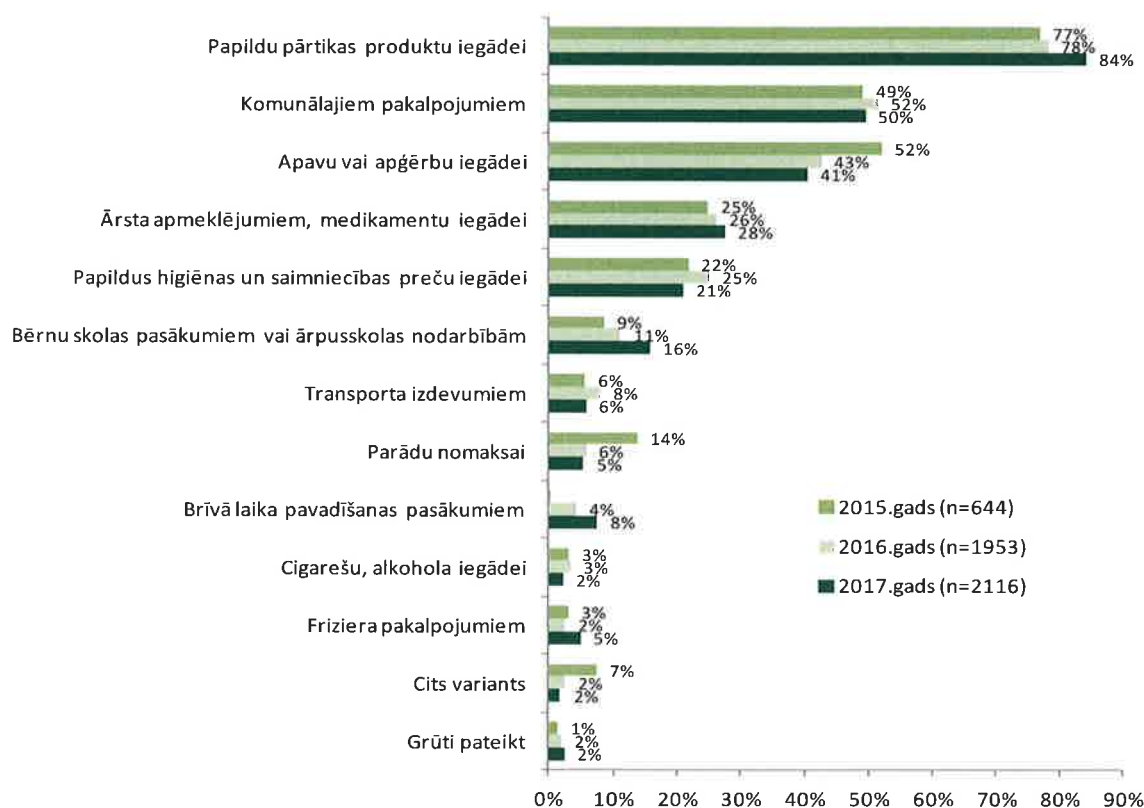

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas norādījuši, ka atbalsta komplektu saņemšana ģimenes situāciju ietekmējusi daļēji vai nav ietekmējusi vispār

Atbilde „nepieciešams cits palīdzības veids” sevī ietver visai atšķirīgu viedokļu kopumu, piemēram, vēlme arī pilngadīgām personām saņemt higiēnas un saimniecības preču komplektus; vēlme saņemt citus produktus, kas nav komplektos vai produktu neatbilstību konkrētās ģimenes vajadzībām; aicinājumi nemateriālu palīdzību aizstāt ar finanšu līdzekļiem; vajadzību atrast darbu; nepieciešamību palielināt ienākumus.

Tiem, kas norādīja, ka komplektu saņemšana ietekmējusi viņu ģimenes situāciju, 2016. un 2017. gadā papildus tika vaicāts, kādām vajadzībām viņi galvenokārt tērējuši ietaupīto naudu. Līdzīgs jautājums 2015. gadā tika vaicāts tiem, kuri sacīja, ka viņiem atbalsta saņemšanas rezultātā ir radušies ietaupījumi.

15.attēls. Kādām vajadzībām galvenokārt tērēja ietaupīto naudu?

Avots: 2016., 2017.: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas norādījuši, ka atbalsta komplektu saņemšana ietekmējusi viņu ģimenes situāciju; 2015.: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas norādījuši uz ietaupījumiem atbalsta saņemšanas rezultātā

Dominējošas atbildes šajā jautājumā (sk. 15.attēlu) attiecas uz pārtiku, komunālajiem maksājumiem, kā arī apģērbu. Vērtējot ietaupīto līdzekļu tēriņus dinamikā, redzams, ka pieaugums īpatsvarā ir šādām vajadzībām :

- pārtikas iegādei no 77 % 2015. gadā uz 84 % 2017. gadā;
- veselības aprūpei no 25 % 2015. gadā uz 28 % 2017. gadā;
- bērnu skolas pasākumiem vai ārpuskolas nodarbībām no 9 % 2015. gadā uz 16 % 2017. gadā.

Savukārt kritums īpatsvarā novērojams tēriņiem šādām vajadzībām:

- apģērba un apavu iegādei no 52 % 2015. gadā uz 41 % 2017. gadā, kas skaidrojams arī 6.attēlā atspoguļotās informācijas kontekstā, proti, atbalsta komplektu saņēmēji biežāk norāda uz apģērbu saņemšanu palīdzības veidā;
- parādu nomaksai no 14 % 2015. gadā uz 5 % 2017. gadā.

Tieši lielās ģimenes, kas saņem lielāko atbalsta apjomu, biežāk norāda uz papildus tēriņiem pārtikai. Tas nav uzskatāms par programmas neveiksmi, tieši otrādi. Saņemtie atbalsta komplekti, kas paši nenodrošina pilnvērtīgu uzturu, ļauj ģimenēm papildus iegādāties gaļu, dārzeņus, piena produktus, olas, eļļu, sviestu, augļus, ogas (skat. 27. attēlā personu īpatsvara pieaugumu 2017. gadā).

Secināms, ka atbalsts ietekmējis pilnvērtīga uztura pieejamības iespējas.

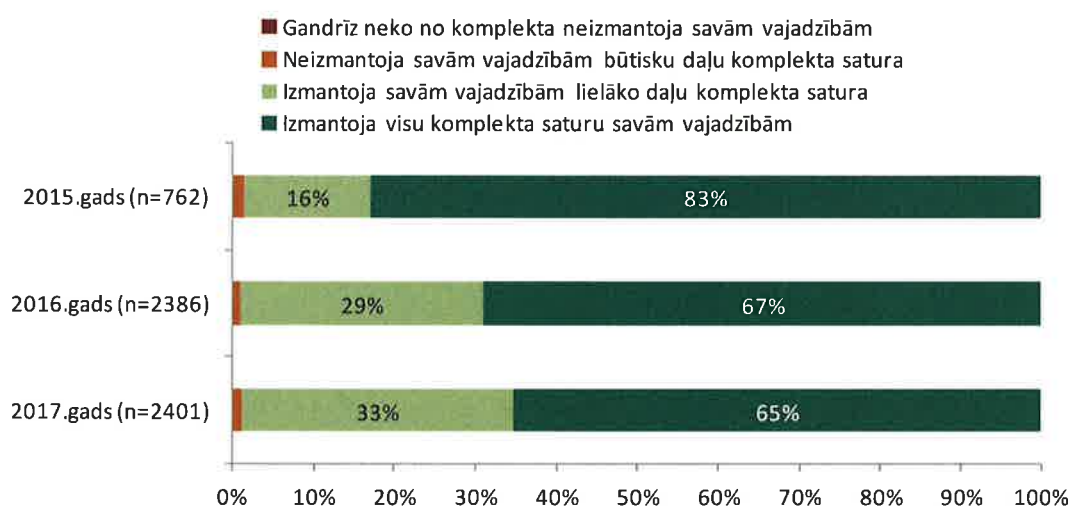
Kopumā var runāt par mērķa grupas materiālās situācijas uzlabojumu ne tikai tāpēc, ka parādījusies iespēja papildus iegādāties pārtiku. Arī atbildes „parādu nomaksai” īpatsvars turpina kristies, bet par 5 procentpunktiem pieauga gadījumi, kad respondenti atzīmē, ka ietaupījums tērēts bērnu skolas pasākumiem vai ārpuskolas nodarbībām.

5. Pārtikas atbalsts

5.1. Pārtikas komplektu izmantošana

Absolūtajā vairumā gadījumu (98%) komplekta saturs, kā norāda atbalsta saņēmēji, ticis izmantots savām vajadzībām pilnībā (65%) vai lielāko daļu (33%), sk. 16.attēlu. Redzams, ka saglabājas 2015. un 2016. gadā novērotā pozitīvā tendence par pārtikas komplekta satura un apjoma atbilstību komplektu saņēmēju vajadzībām. Tādu, kas norādītu, ka nav izmantojuši savām vajadzībām būtisku daļu komplekta satura, ir ļoti maz – ap 1%, bet tādu, kas norāda, ka gandrīz nekas nav izmantots savām vajadzībām – ap 0,1%. Līdz ar to arī 2017. gadā vērojama augsta pārtikas komplektu izmantošanas lietderība, un kopumā pārtikas komplekti tiek izmantoti tā, kā atbalsta sniedzēji to iecerējuši. Pārmaiņas skar nianses – nedaudz palielinājies to cilvēku īpatsvars, kas izmantojis lielāko daļu komplekta, bet samazinājies – to, kas komplektu izmantojuši pilnībā.

16.att. Pārtikas komplekta satura izmantošana savām vajadzībām

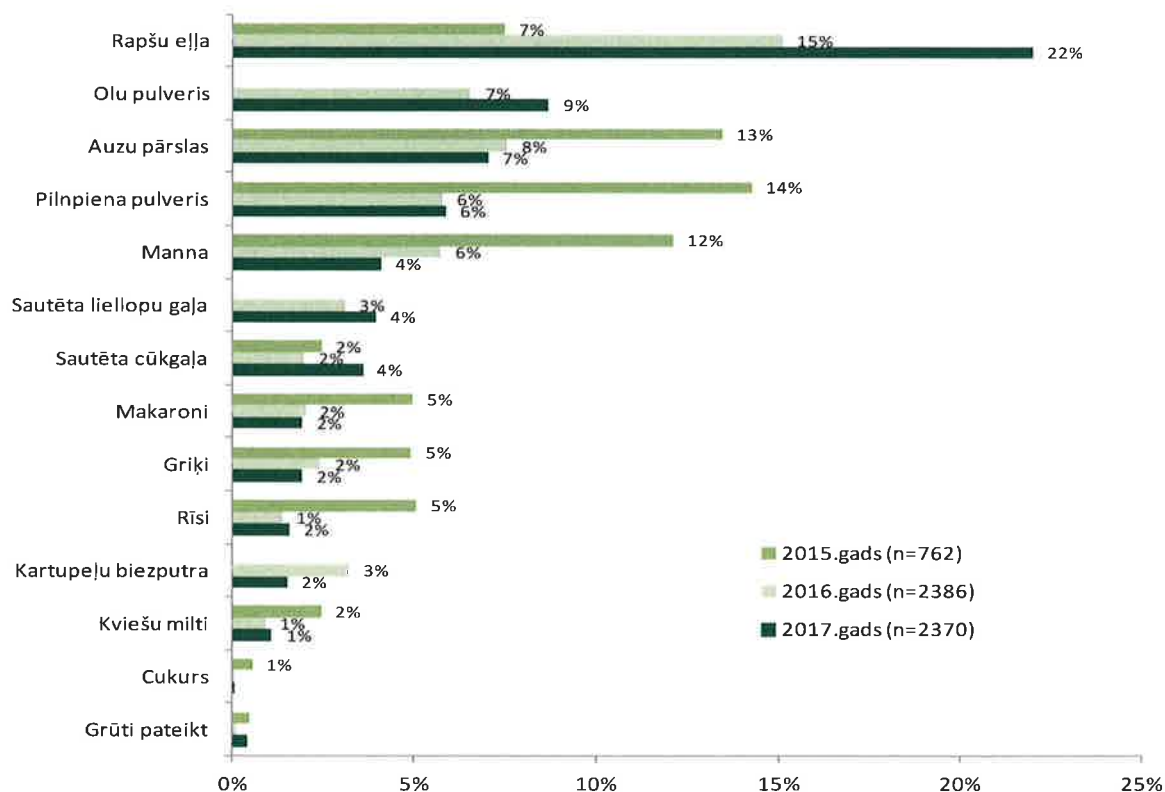

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas gada ietvaros iepriekš jau saņēmuši pārtikas komplektus

Vērtējot respondentu vērtējuma dinamiku par komplektā esošu un savām vajadzībām pilnībā neizmantotiem produktiem (sk. 17.attēlu), iezīmējas divas tendences:

- neizmantoto visu graudaugu un cieti saturošo produktu, kā arī piena pulvera gadījumu īpatsvara samazināšanās;
- gadījumu, kad ir neizmantoti gaļas konservi vai olu pulveris palielinājums par 2 procentpunktiem, un kad neizmantota rapšu eļļa palielinājums par 7 procentpunktiem salīdzinot ar 2016. gadu.

17.att. Kuri produkti no pārtikas komplekta netika izmantoti savām vajadzībām?

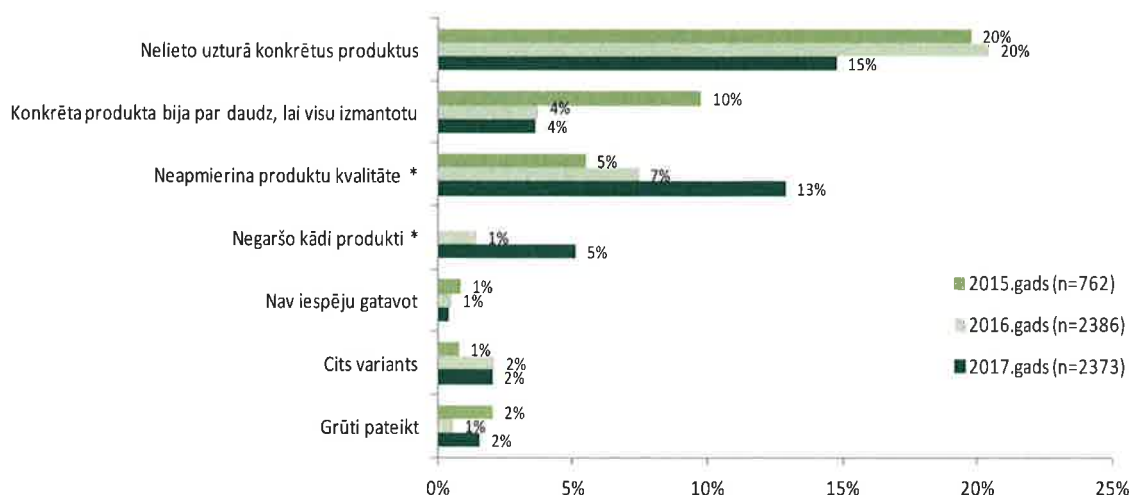
Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas gada ietvaros iepriekš jau saņēmuši pārtikas komplektus

Saistībā ar rapšu eļļu atzīmējams, ka pasūtītājs 2017. gadā, reaģējot uz iepriekš saņemtajiem iebildumiem par komplektu sastāvā esošu eļļu, ir veicis tās nomaiņu pret citu, tomēr respondenti atbild par visa gada ietvaros saņemtajiem un neizmantotajiem produktiem. Turklāt cilvēks atceras, ka bijušas problēmas ar eļļu, un to arī piemin, neiedziļinoties, kad tieši tas bija. Komentāros gada pēdējos mēnešos saņemtā informācija liecina, ka pārmaiņas tomēr ir konstatētas, piemēram, respondenti atzīmējuši “pēdējā eļļa bija laba”, “eļļa arī ir ļoti laba, iepriekš bija nelietoājama”.

Citi biežāk nosauktie neizmantotie produkti – olu pulveris, gaļas konservi – nosaukti jau daudz retāk un tam cēloņi saistās nevis ar kvalitāti, bet ar konkrēto cilvēku ēšanas paradumiem, kas komplektu saņēmēju vidū atšķiras. Tās sasaistāms ar 18. attēlā atspoguļoto atbildes „neparšo kādi produkti” pieaugumu un joprojām biežāko atbildi “nelieto uzturā konkrētus produktus”.

Visciešāk šī atbilde saistās ar norādēm, ka no komplekta satura nav ticis izmantots olu pulveris. Lai cik pozitīvi ideju par olu pulvera iekļaušanu pārtikas kompleksos vērtē uztura speciālisti, praksē tomēr daļai sabiedrības šis produkts šķiet nepieņemams, iespējams, pat mākslīgs. Pasūtītājs gan, reaģējot uz iepriekš izteiktajiem ieteikumiem, ir pievienojis informatīvu materiālu uz iepakojuma par šo produktu un tā izmantošanas iespējām, tomēr, ar informatīvu materiālu acīmredzami nepietiek, lai mainītos cilvēku paradumi.

18.att. Kādi bija būtiskākie iemesli, kāpēc viss pārtikas komplekta saturs netika izmantots savām vajadzībām?

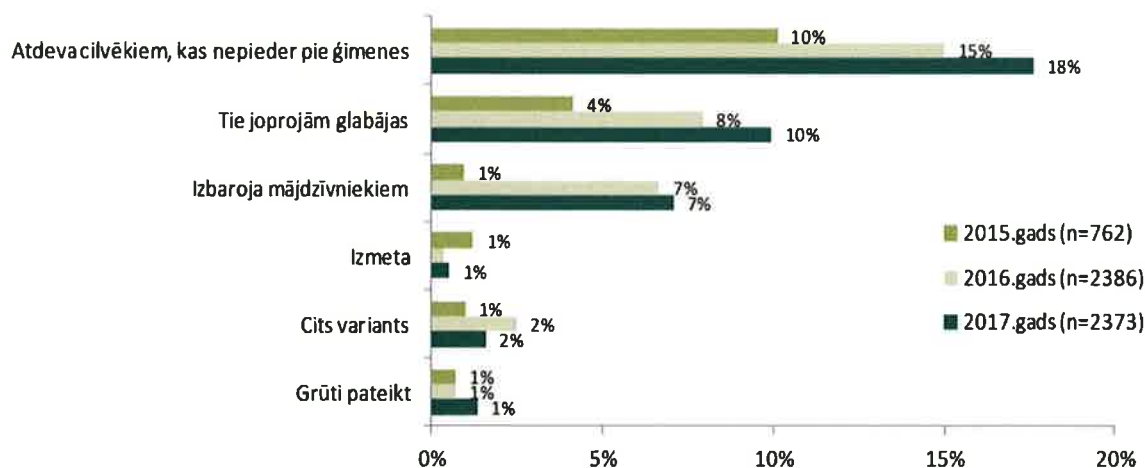
Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas gada ietvaros iepriekš jau saņēmuši pārtikas komplektus

Atsevišķi apskatāms dažu respondentu nosauktais produktu neizmantošanas iemesls atbildes “cits variants” ietvaros, kurš sasaistāms ar 19.attēlā atspoguļoto lielāko procentuālo pieaugumu no 10% 2015. gadā līdz 18% 2017. gadā rīcībai ar neizmantoto pārtiku, proti, atbildei ”atdeva cilvēkiem, kuri nepieder pie ģimenes”. Komentāros respondenti atzīmējuši iemeslus, kāpēc viņi nav visu pakas saturu izmantojuši savām vajadzībām - “kaimiņam nebija, ko ēst”, ”dodu savai mātei, jo viņai grūti izdzīvot, maza pensija un bez trūcīgo statusa”, ”bija žēl, ļoti veca (84 g)”, ”atdodu vēl trūcīgākiem cilvēkiem”.

Secināms, ka trūcīgo statuss 2017. gadā ne vienmēr ir precīzākais indikators, kas liecina par nepieciešamību pēc programmas ietvaros sniegta pārtikas atbalsta. Risinājums ir atbalsta saņēmēju mērķauditorijas paplašināšana, tādējādi iekļaujot tajā arī maznodrošinātas personas, kuru ienākumi nepārsniedz noteiktu ienākumu līmeni.

Pārējie rīcības virzieni saistībā ar neizmantotajiem produktiem lielākoties saglabā 2016. gadā iezīmētās tendences, sk. 19. attēlu.

19.att. Ko izdarīja ar pārtikas produktiem, kas netika izmantoti savām vajadzībām?

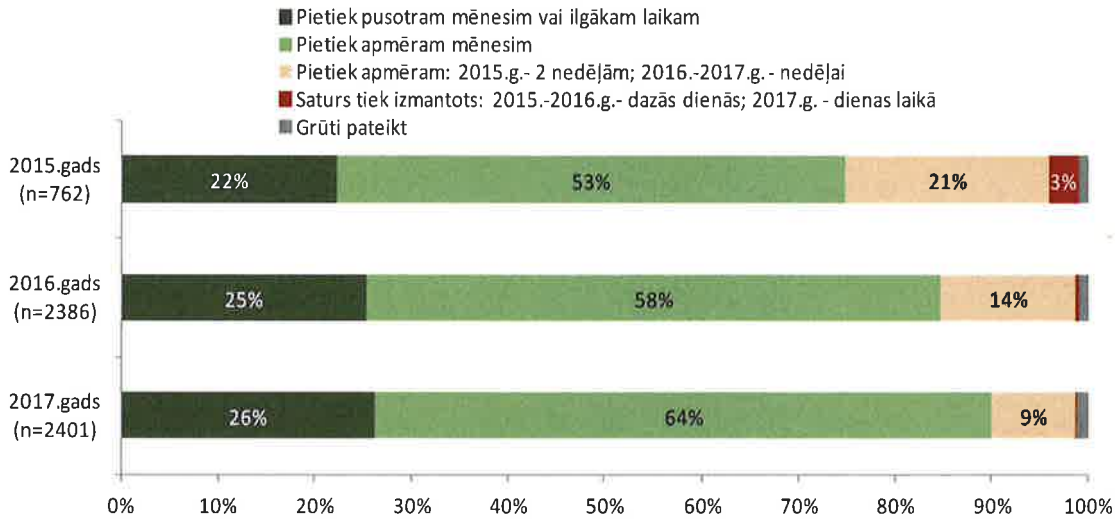
Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas gada ietvaros iepriekš jau saņēmuši pārtikas komplektus

Komplektu izmantošanas laiks (no mēneša līdz pusotram vai ilgāk), salīdzinot ar 2015. gadu un 2016. gadu, ir pieaudzis no 78 % līdz 90 % gadījumu, sk. 20.attēlu. Tas skaidrojams ar 2016. gada otrajā pusgadā un 2017. gadā izdalītajiem pārtikas komplektiem ar papildinātu saturu un konstatēto tendenci, ka ietaupītie finanšu līdzekļi nereti izmantoti papildus citu produktu iegādei.

Secināms, ka pārtikas kompleksos iekļauto produktu daudzums un izdales biežums atbilst atbalsta saņēmēju vajadzībām.

20.att. Cik ilgam laikam jūsu ģimenei pietiek ar tiem produktiem, ko saņemat vienā pārtikas komplektu saņemšanas reizē?

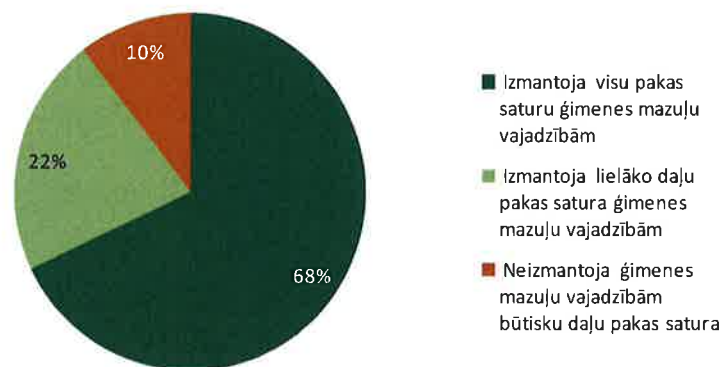

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas gada ietvaros iepriekš jau saņēmuši pārtikas komplektus

5.2. Zīdaiņu un mazu bērnu pārtikas komplektu izmantošana

2017. gadā uzsākta papildu zīdaiņu un mazu bērnu (turpmāk - bērnu) pārtikas komplektu izdāle un vienlaikus vērtējot to izmantošanu (sk. 21.attēlu). Secināms, ka 90 % gadījumos komplekta saturs, kā norāda atbalsta saņēmēji, ticis izmantots savām vajadzībām pilnībā (68 %) vai lielāko daļu (22 %), bet 10 % no komplektu saņēmējiem norāda uz to, ka mazuļa vajadzībām nav izmantota būtiska daļa pakas satura.

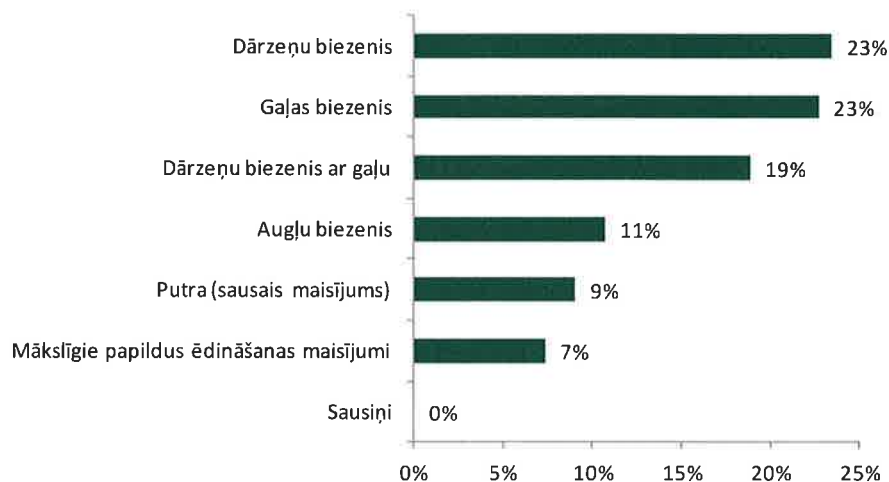
21.att. Zīdaiņu un mazu bērnu pārtikas komplekta satura izmantošana savām vajadzībām

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas gada ietvaros iepriekš jau saņēmuši zīdaiņu un mazu bērnu pārtikas komplektus (n=83)

Atzīmējams, ka, salīdzinot ar pārtikas komplektiem, kur tikai līdz 1% gadījumos atbalsta saņēmēji neizmanto būtisku daļu komplekta, 10% gadījumi šķietami ir ievērojamāka atbalsta saņēmēju daļa, tomēr, vērtējot respondentu skaitu (83 personas), secināms, ka šādu viedokli minējuši tikai 8 atbalsta saņēmēji.

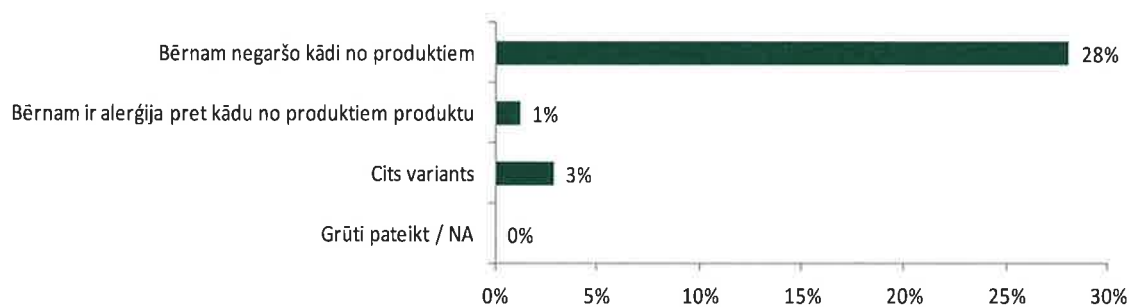
22.att. Kuri produkti no zīdaiņu un mazu bērnu pārtikas komplekta netika izmantoti savām vajadzībām?

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas gada ietvaros iepriekš jau saņēmuši zīdaiņu un mazu bērnu pārtikas komplektus (n=83)

Vērtējot bērnu, pārtiku, konstatējams, ka savām vajadzībām neizmantotie produkti visbiežāk ir dažāda veida biezeņi (sk.22.attēlu). Savukārt neizmantošanas iemesli ir ļoti subjektīvi un līdzīgi (sk.23.attēlu) – bērnam kāds no produktiem negaršo. Tā kā katram bērnam kaut kas garšo un kaut kas negaršo, bet kādu vienu izteiktu produktu starp „negaršīgajiem” produktiem identificēt nav iespējams, tad nebūtu racionāli veikt korekcijas komplektu saturā. Iespējami nepieciešama norāde vecākiem, ka biezeņus iespējams sajaukt ar citiem produktiem, kas bērnam garšo.

23.att. Kādi bija būtiskākie iemesli, kāpēc viss zīdaiņu un mazu bērnu pārtikas komplekta saturs netika izmantots savām vajadzībām?

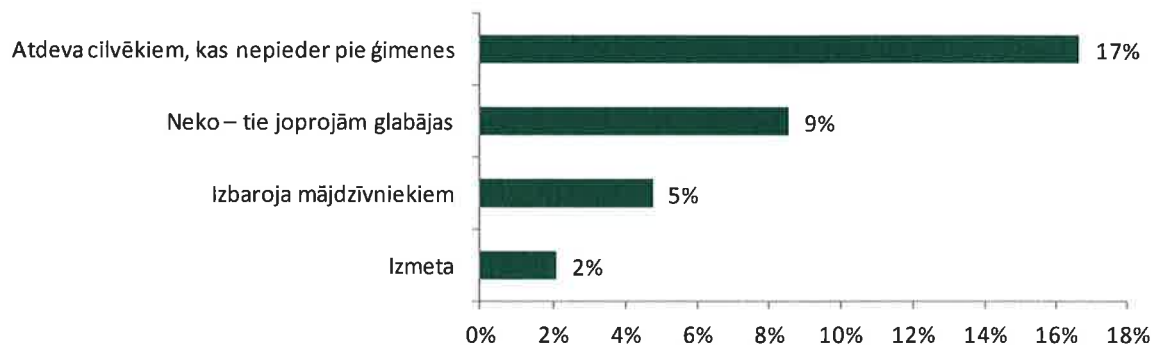
Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas gada ietvaros iepriekš jau saņēmuši bērnu pārtikas komplektus (n=83)

Atsevišķi apskatāms dažu respondentu nosauktais produktu neizmantošanas iemesls atbildes “cits variants” ietvaros. Komentāros respondenti atzīmējuši iemeslus, kāpēc viņi nav visu pakas saturu izmantojuši savām vajadzībām, kurām ir sasaiste ar bērnu dažādu vecumposmu barošanas paradumiem vai konkrētu pediatru ieteikumiem- “nav uzticības konservētai gaļai priekš mazuļa”, ”mazulis vēl ir par mazu”, “biezeņu par daudz”

Rīcības ar bērnu pārtikas produktiem, kas nav izlietotas savām vajadzībām, kopumā ir līdzīgas kā pārtikas komplektu produktiem (sk.19.attēlu). Turklāt secināms, ka iegūta tāda pati atbilžu struktūra arī attiecībā uz bērnu pārtikas produktu izlietojumu, ja tie nav tikuši izlietoti ģimenē (sk. 24.attēlu).

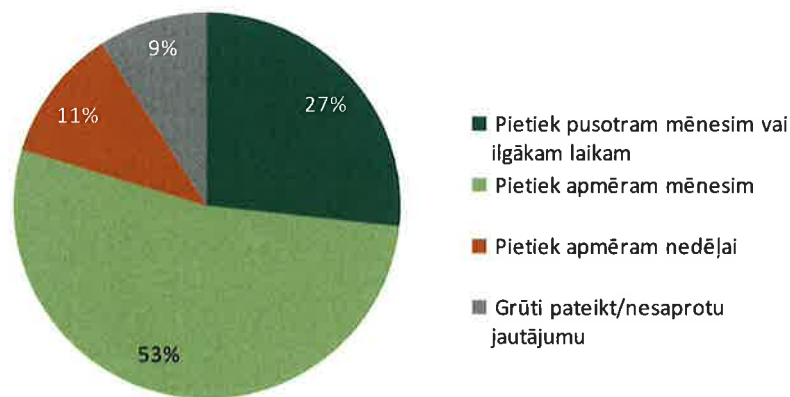
24.att. Ko izdarīja ar zīdaiņu un mazu bērnu pārtikas produktiem, kas netika izmantoti savām vajadzībām?

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas gada ietvaros iepriekš jau saņēmuši zīdaiņu un mazu bērnu pārtikas komplektus (n=83)

Bērnu pārtikas komplektu izmantošanas laiks (no mēneša līdz pusotram vai ilgāk), kas pārtikas komplektu izmantošanā sasniedz 90% (sk. attēlu), ir atzīmēts 80% gadījumos (sk.25.attēlu). Atzīmējams, ka 9% respondentu atzīmējuši, ka grūti pateikt bērnu komplekta izlietošanas ilgumu, kas varētu būt saistīts ar dažādu produktu veidu atšķirīgu izmantošanas ilgumu. Tomēr tā kā bērnu pārtikas komplektu uzdevums nav pilnībā nodrošināt atbalsta saņēmējus ar bērnu pārtiku, tad secināms, ka bērnu pārtikas komplektos iekļauto produktu daudzums un izdales biežums atbilst atbalsta saņēmēju vajadzībām.

25.att. Cik ilgam laikam pietiek ar tiem produktiem, ko saņem ar vienā zīdaiņu un mazu bērnu pārtikas komplektu saņemšanas reizē?

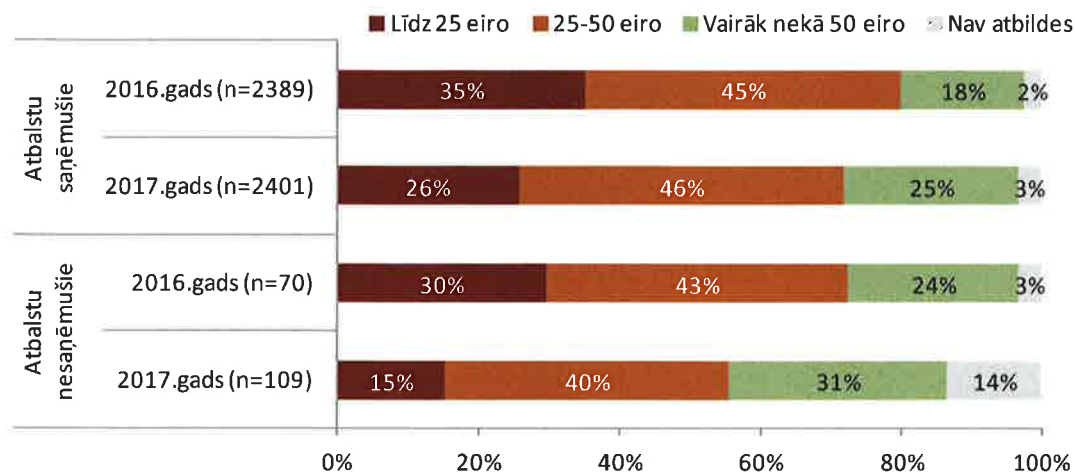
Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas gada ietvaros iepriekš jau saņēmuši zīdaiņu un mazu bērnu pārtikas komplektus (n=83)

5.3. Naudas ietaupījumi un citu pārtikas produktu izmantošana

Lai novērtētu iespējamās naudas ietaupījumus pārtikas komplektu saņemšanas rezultātā, viens no uzdotajiem jautājumiem ir par papildus nepieciešamo summu pārtikas iegādē. Sniegtās atbildes dalītas ar ģimenes locekļu skaitu, aprēķinot aptuvenos tērējamo summu intervālus – tie atspoguļoti 26.attēlā, kur pārtikas komplektus iepriekš saņēmušie salīdzināti

ar tiem aptaujas dalībniekiem, kas atbalsta komplektus aptaujas gadā iepriekš nebija saņēmuši.

26.att. Summa mēnesī uz cilvēku, ko šobrīd aptuveni tērē (papildus) nepieciešamo pārtikas produktu iegādei

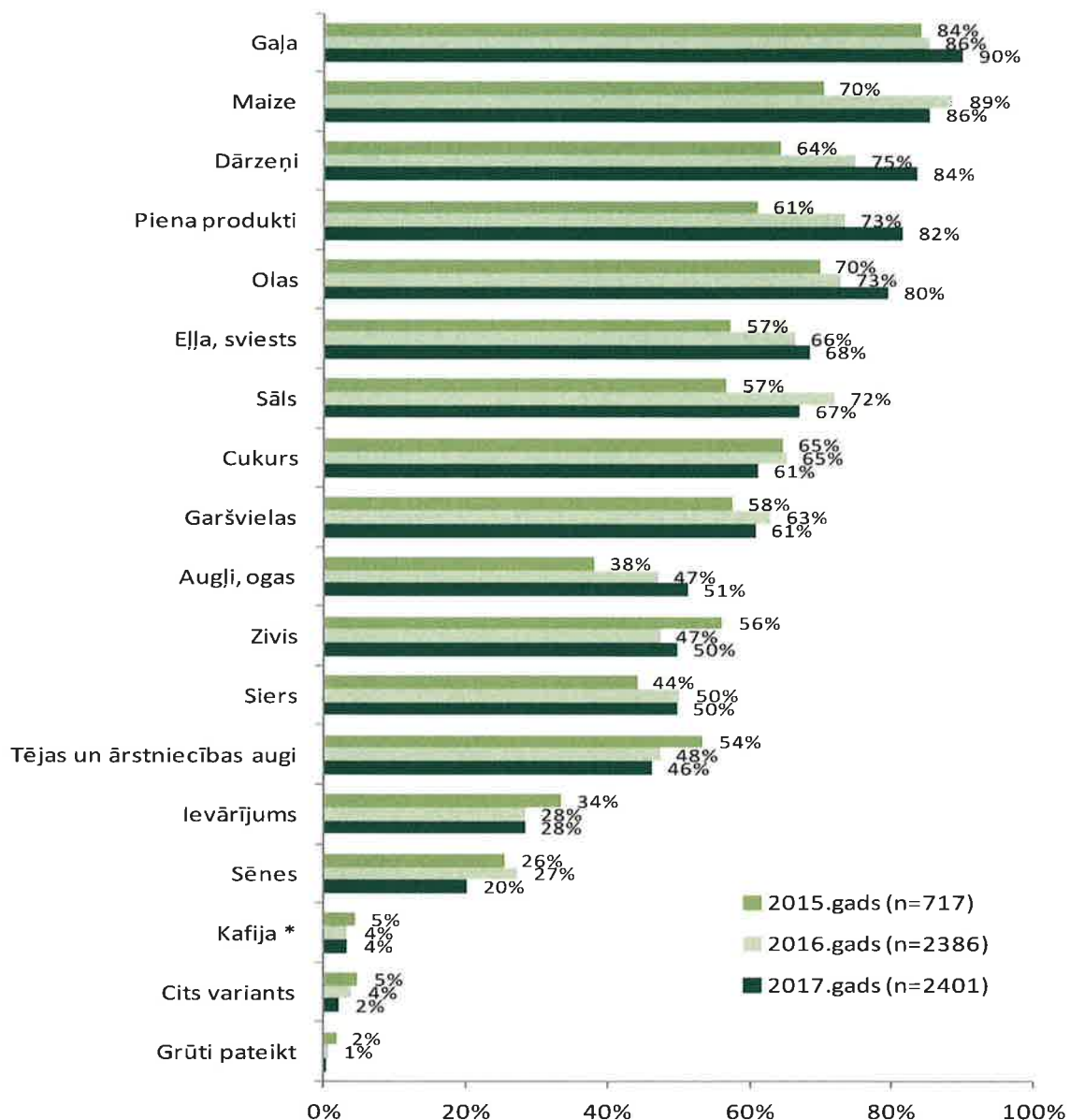

Avots: atbalsta saņēmēji (respondenti) un viņu ģimenes locekļi

Konstatējams, ka gan atbalstu saņēmušajiem, gan nesaņēmušajiem pieaug naudas daudzums, kas (papildus) tiek tērēts pārtikas produktu iegādei, taču atbalstu nesaņēmušie norāda uz straujāku pieaugumu, salīdzinot ar atbalstu saņēmušajiem. Šīs izmaiņas netieši liecina par atbalsta efektivitāti.

Produkti, kas papildus nepieciešami maltīšu pagatavošanai (sk. 27.attēlu), apskatīti salīdzinājumā ar 2015. gadu un 2016. gadu. Respondenti vairāk nosaukuši tādas papildus nepieciešamos produktus kā gaļu, dārzeņus, piena produktus, olas, eļļu, sviestu. Savukārt īpatsvars krities tādiem produktiem kā maize, cukurs, sāls, garšvielas. Protams, jautājuma formulējums nav par to, kādus produktus reāli pērk, bet par to, kas nepieciešams, Tomēr sasaistē ar iepriekš apskatīto informācijas, kas liecina, ka izdevumi pārtikai kopumā pieauguši (sk. 15. un 26.attēlu), secināms, ka runa ir nevis par neapmierinātu vajadzību, bet vismaz daļā gadījumu par to, kas faktiski tiek vairāk arī pirkti.

27.att. Papildus nepieciešamie pārtikas produkti maltiņu pagatavošanai

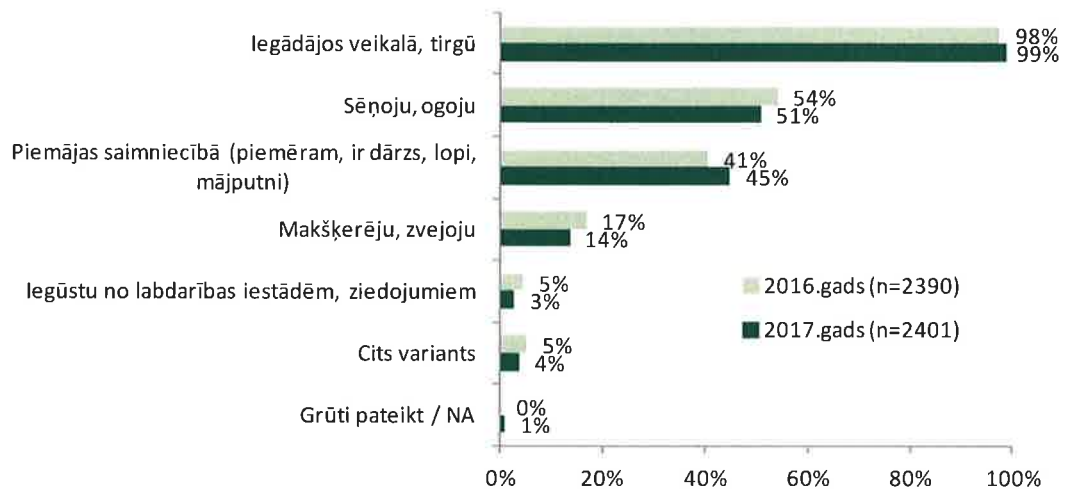
Avots: atbalsta saņēmēji (respondenti) un viņu ģimenes locekļi

Vērtējot informāciju par papildus nepieciešamajiem produktiem, secināms, ka sākot ar 2016. gada 2 pusgadu (2017. gadā - visu gadu) veiktās izmaiņas komplekta saturā ietekmējušas respondentu viedokli "cukura" gadījumā, turpretī gaļas konservu skaita palielināšana, olu pulvera iekļaušana un eļļas ražotāja nomaina neatspoguļojas respondentu atbildēs par papildus nepieciešamo gaļu un olām, eļļu vai sviestu. Ņemot vērā pārtikas komplekta uzglabāšanas specifiskos nosacījumus (iepakojumi, kam nav nepieciešama uzglabāšana ledusskapī), arī zirņu un kondensētā piena iekļaušana kompleksos neatrisinās nepieciešamību pēc papildus dārzeņiem un piena produktiem, tomēr 2018. gadā ieteicams izvērtēt šādu iespēju, jo tiktu uzlabota komplekta uzturvielu sabalansētība.

Turklāt iespējams, racionālākais būtu iekļaut rafinēto rapšu eļļu (nerafinētas un augstvērtīgākās vietā) pārtikas kompleksos, jo pārtikas atbalsta ietvaros nav iespēju mainīt komplekta saņēmēju paradumus, kas cepšanai vēlas izmantot saulespuķu rafinēto eļļu u.tml., bet nerafinēto rapšu eļļu glabā „tehniskām vajadzībām”.

Salīdzinoši nelielu pievienoto vērtību situācijas novērtējumam sniedz atbildes uz jautājumu par to, kur iegūst nepieciešamos produktus (sk. 28.attēlu). Gandrīz katrai no atbalsta saņēmējām ģimenēm ir līdzekļi, lai arī ierobežoti, ko tās tērē pārtikas iegādei. Tādējādi atbildi „iegādājos veikalā, tirgū” atzīmē būtībā katrs. Savukārt piemājas saimniecības esamība vispirms ir atkarīga no atbalsta saņēmēja dzīvesvietas, tomēr vērojams aktivitātes pieaugums produktu iegūšanā piemājas saimniecībā. 41 % respondenti to atzīmējuši 2016. gadā, bet 45 % -2017. gadā. Atzīmējams, ka produktu loks, ko iespējams iegūt sēņojot, ogojot, makšķerējot uz zvejojot ir pietiekami konkrēts un nepārklājas ar pārtikas komplekta saturu, tomēr ir labs papildinājums maltītes sagatavošanai un personas pašas aktīvai iesaistei pārtikas nodrošināšanā.

28.att. Kur jūs iegūstat nepieciešamos produktus?

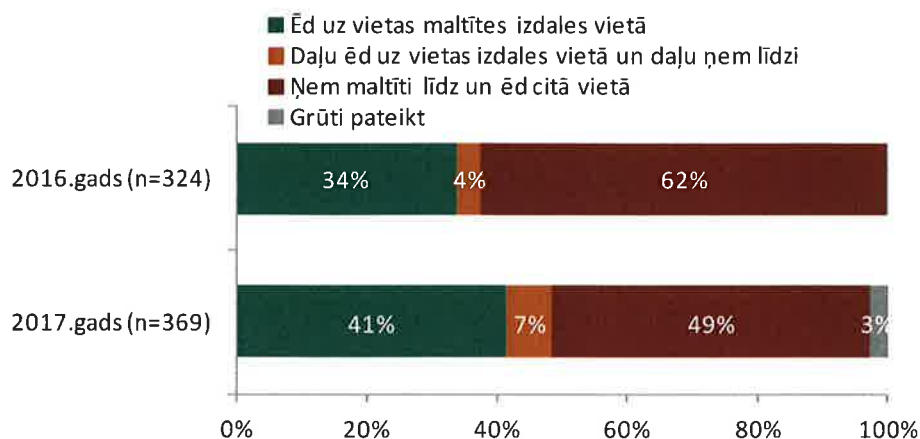

Avots: atbalsta saņēmēji (respondenti) un viņu ģimenes locekļi

5.4. Maltīšu nodrošināšana

EAFVP maltīšu izdales vietas (zupas virtuves) apmeklētāji 2017.gadā biežāk (49% gadījumos) maltītes vienīgi saņem, nevis patērē uz vietas (sk. 29.attēlu). Atzīmējams, ka 2017.gadā salīdzinot ar 2016.gadu nedaudz vairāk maltītes tiek piedāvātas arī uz vietas izdales vietā (34% gadījumos 2016.gadā, 41% - 2017.gadā). Maltīšu saņēmējiem reti tiek piedāvāta izvēle: maltītes ņemt līdzī vai arī patērēt uz vietas - tikai 4% gadījumos 2016.gadā un 7% gadījumos 2017.gadā. Maltīšu saņēmēju rīcību nosaka atbilstošu telpu (ēšanai uz vietas) pieejamība vai izdales organizācijas noteikumi, kas dod priekšroku vienai vai otrai rīcībai.

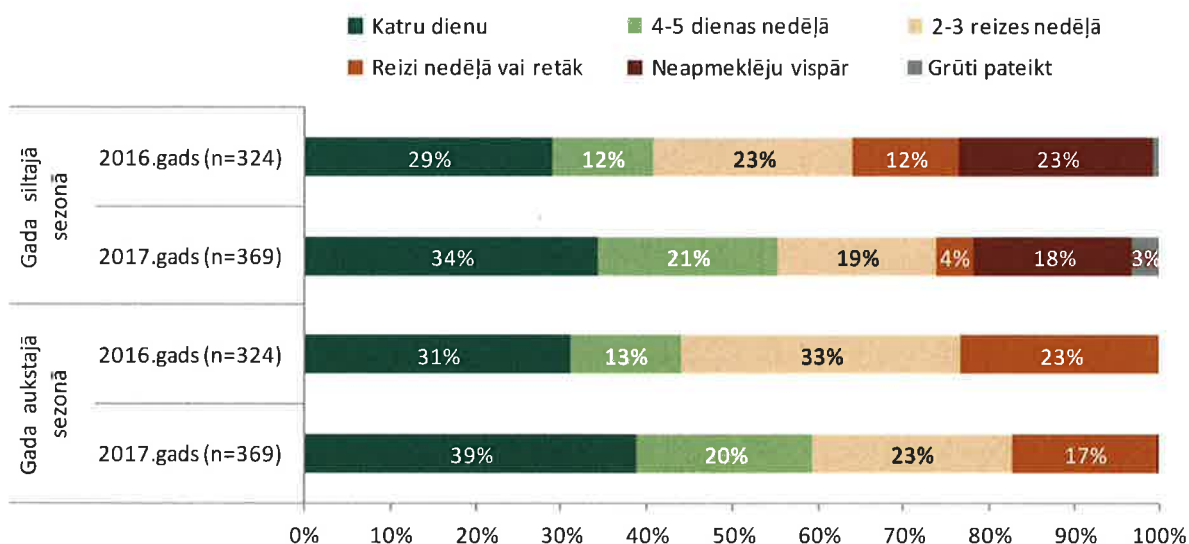
29.att. Vai lielākoties ēd maltīti uz vietas vai ņem līdzi?

Avots: zupas virtuves apmeklētāji un viņu ģimenes locekļi, kuru vietā viņi saņem maltītes, kas jau iepriekš izmantojuši zupas virtuvju pakalpojumus

Maltīšu izdales vietas biežāk tiek apmeklētas gada aukstajā sezonā, tomēr, kā liecina 30.attēls, to personu īpatsvars, kas izdales vietas apmeklē katru dienu vai 4-5 reizes nedēļā, ir visnotaļ stabils (pārsniedz 50% gadījumu visa gada garumā). Tā ir objektīva tendence, kas saistāma ne tikai ar pieprasījumu, bet arī ar piedāvājuma palielināšanos – respektīvi, ja maltītes tiek plašāk piedāvātas, tas var veicināt arī to biežāku izmantošanu.

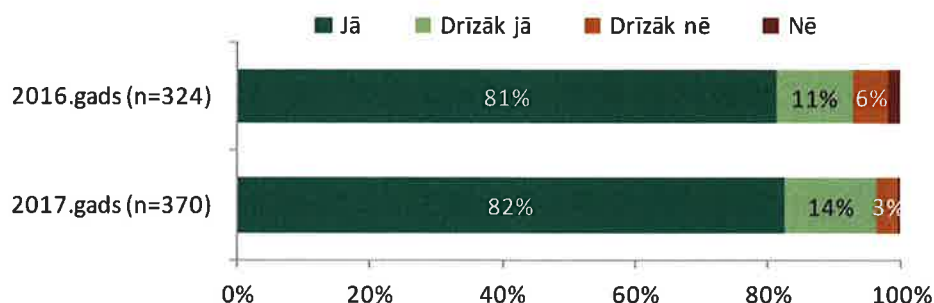
30.att. Cik bieži apmeklē zupas virtuvi?

Avots: zupas virtuves apmeklētāji un viņu ģimenes locekļi, kuru vietā viņi saņem maltītes, kas jau iepriekš izmantojuši zupas virtuvju pakalpojumus

Zupas virtuves biežāk apmeklē vīrieši, personas, kam interviju ērtāk sniegt krieviski, personas bez ienākumiem, pilsētu (izņemot Rīgu) iedzīvotāji. Šāda tendence uzskatāma par objektīvu, jo atkārtojas gan 2016., gan 2017.gadā, tomēr atzīmējams, ka nav veikts maltīšu izdales vietu apmeklētāju salīdzinājums ar tiem, kas tās neapmeklē, bet gan identifikācija zupas virtuvju biežāko apmeklētāju vidū. Lielākā mērā šī sakarība attiecas uz gada auksto sezonu, jo siltajā sezonā vecumu un dzimumu atšķirības mazinās.

31.att. Vai ir apmierināti ar gatavās maltītes kvalitāti?

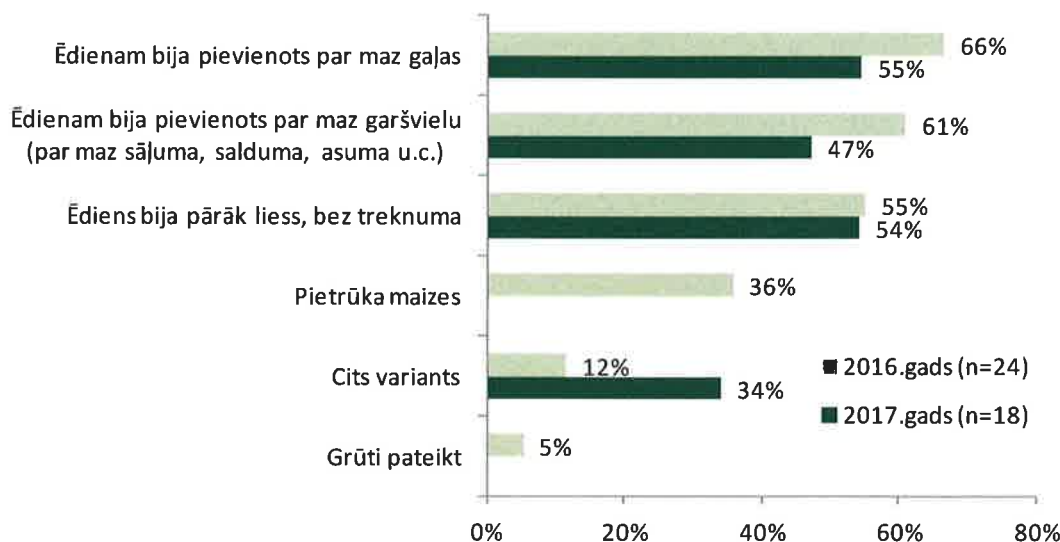

Avots: zupas virtuves apmeklētāji un viņu ģimenes locekļi, kuru vietā viņi saņem maltītes, kas jau iepriekš izmantojuši zupas virtuvju pakalpojumus

Gatavās maltītes kvalitāte tās saņēmējus 96% gadījumu apmierina (sk. 31.attēlu) – ar „jā” uz jautājumu par apmierinātību atbildējuši 82%, bet ar „drīzāk jā” vēl 14% - šie rādītāji ir visai līdzīgi tiem, kas saņemti gadu iepriekš, tiesa, neapmierināto īpatsvars 2017.gadā ir mazāks – sarucis no 8% līdz 3%. Līdz ar to ir problemātiski objektīvi analizēt neapmierinātības iemeslus (sk. 32.attēlu), jo tiem ir izteikts gadījuma raksturs un nav pamats iespējai izstrādāt ieteikumu maltīšu izdalītājiem.

Visbiežāk, t.i., 55 % gadījumos paustā neapmierinātība par gaļas mazu pievienošanu skaidrojama ar maltīšu sniedzēja reliģisko pārliecību vai, maltīšu sniedzēja turēšanos maltīšu sagatavošanā tikai pie pārtikas komplektu satura, to nepapildinot ar citiem produktiem, garšvielām, sāli, t.i., neizmantojot iespēju piesaistīt produktus no ziedojumiem.

32.att. Kas tieši neapmierināja gatavās maltītes kvalitātē?

Avots: zupas virtuves apmeklētāji un viņu ģimenes locekļi, kuru vietā viņi saņem maltītes, kas izteikuši neapmierinātību ar maltīšu kvalitāti

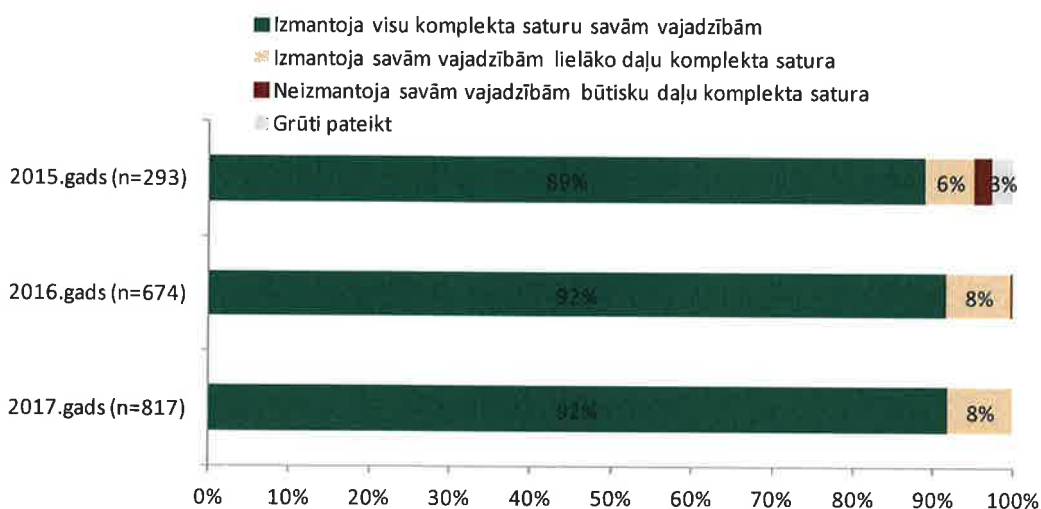

6. Pamata materiālā palīdzība

6.1. Higiēnas un saimniecības preču komplektu izmantošana

Higiēnas un saimniecības preču komplekta saturs 100% gadījumos, kā norāda komplektu saņēmēji, ticis izmantots savām vajadzībām pilnībā (92%) vai lielāko daļu (8%). Šāds pozitīvs apmierinātības rādītājs saglabājas trešo gadu kopš veikts komplektu saņēmēju apsekojums (sk.33.attēlu).

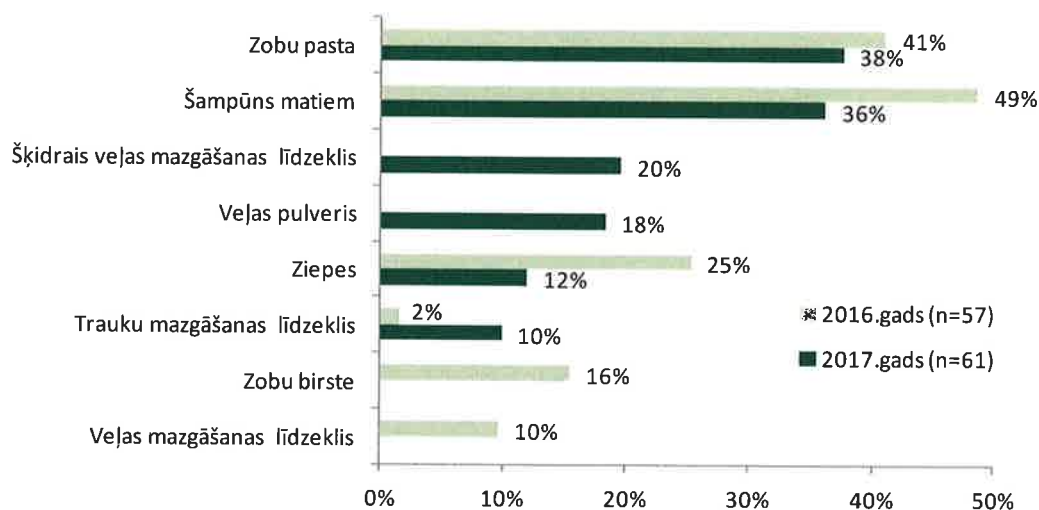
33.att. Higiēnas un saimniecības preču komplekta satura izmantošana savām vajadzībām

Avots: respondentu ģimenes locekļi (bērni), kas saņēmuši higiēnas un saimniecības preču komplektus

Šāda situācija liecina par EAFVP sniegtā atbalsta un organizēto pasākumu efektivitāti kopumā, taču rada grūtības veikt novērtējumu par tiem atbalsta saņēmējiem, kas tomēr nav komplekta saturu izmantojuši pilnībā, jo viņu skaits kopumā ir neliels (57 cilvēki 2016. gadā un 61 cilvēks 2017. gadā). Jebkādas individuālo atbilžu izmaiņas būtiski ietekmē kopainu, tā rezultātā 34.attēlā redzam izteiktu atbilžu dinamiku, salīdzinot abus gadus, lai gan faktiski runa ir par dažu respondentu atbildēm

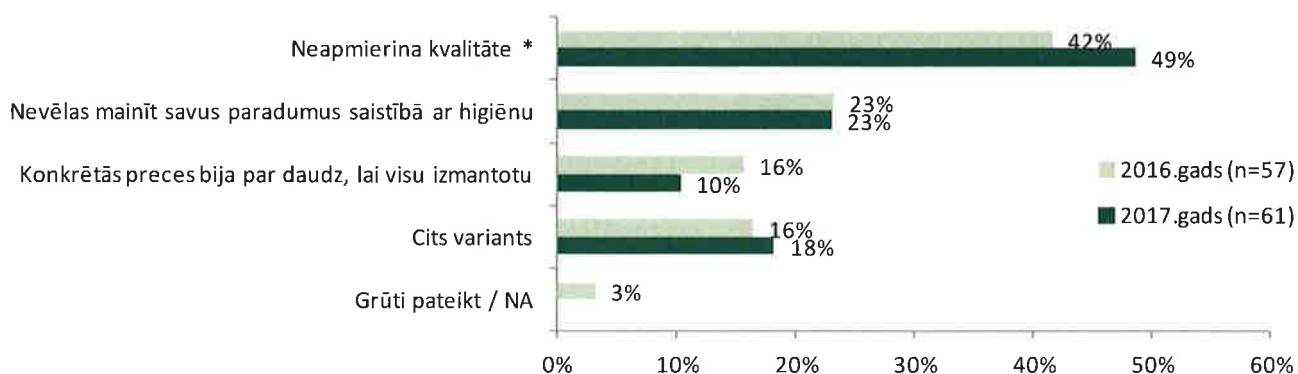
34.att. Kuras preces netika izmantotas savām vajadzībām?

Avots: respondentu ģimenes locekļi (bērni), kuri komplekta saturu nav pilnībā izmantojuši savām vajadzībām

Vērojams, ka 2017. gadā neizmantoto preču nomenklatūra nedaudz izmainījies, tomēr divas izplatītākās atbildes ir līdzšinējā, proti, atsevišķās ģimenēs nav pilnībā izmantota zobu pasta un šampūns matiem.

35.att. Kādi bija būtiskākie iemesli, kāpēc viss komplekta saturs netika izmantots savām vajadzībām?

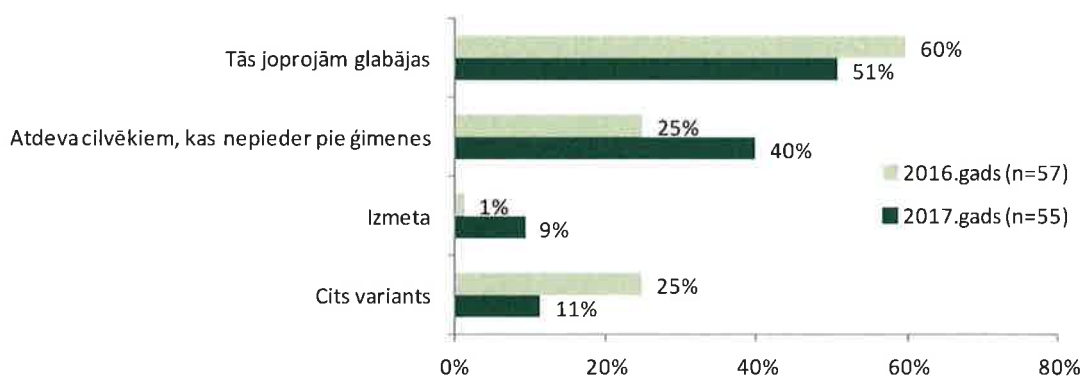
Avots: respondentu ģimenes locekļi (bērni), kuri komplekta saturu nav pilnībā izmantojuši savām vajadzībām

Turklāt cēlonis (sk. 35.attēlā) preču neizmantošanai visbiežāk bijusi preču kvalitāte.. Iebildumi pret kvalitāti kā redzams no komentāriem bija tieši šampūna un zobu pastas gadījumā, piemēram- “Šampūnu vēlos citu – ne alergisku”, “Labāku šampūnu matiem”, “Zobu pastu vajadzētu nomainīt uz citu, jo Ecodent nepatīk”, “Zobu pastu gribētos, lai nomaina”.

No šī iespējams secināt, ka kādam no bērniem ir alerģija pret komplektā iekļauto šampūnu vai gribētos citu zobu pastu, bet iebildes neiezīmē nepieciešamību mainīt komplekta saturu.

Ja runājam par paredzētajām vajadzībām neizmantoto preču likteni, tad, salīdzinot ar 2016. gadu, biežākas kļūvušas situācijas, kad komplektu saturs tiek atdots personām, kas nepieder pie ģimenes (sk.36.attēlu), samazinoties gadījumu skaitam, kad preces joprojām glabājas.

36.att. Ko izdarīja ar precēm, kas netika izmantotas savām vajadzībām?

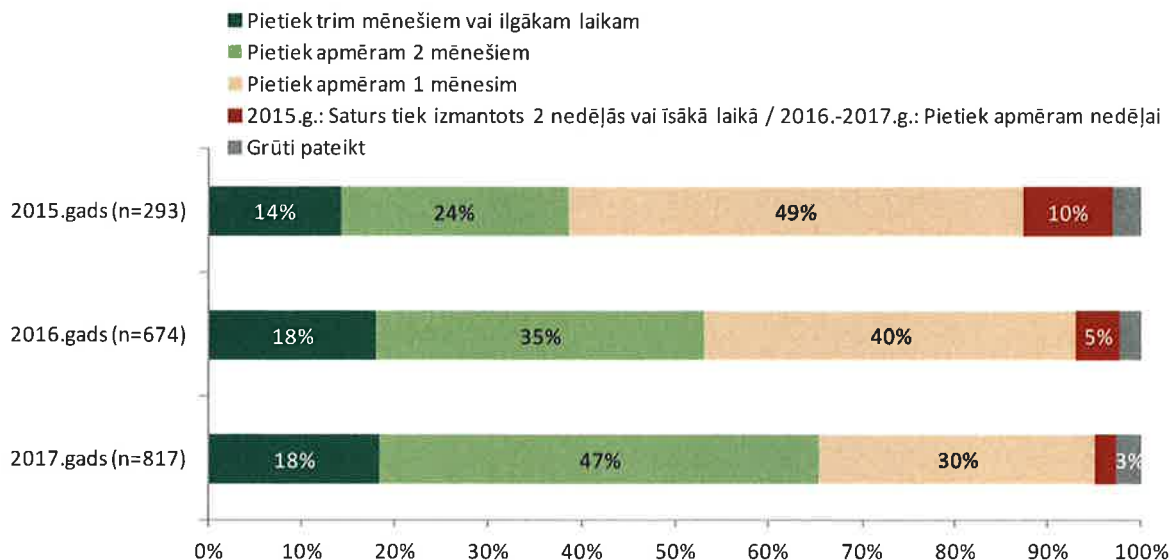
Avots: respondentu ģimenes locekļi (bērni), kuri komplekta saturu nav pilnībā izmantojuši savām vajadzībām

Higiēnas un saimniecības preču komplektā iekļauto mantu ģimenēm parasti pietiek 1-2 mēnešiem, turklāt 37.attēlā redzams, ka šādam izmantošanas ilgumam ir tendence pieaugt (no38% 2015. gadā līdz 65% 2017.gadā), kas arī visdrīzāk liecina, ka atbalsta saņēmēju

vajadzības ir apmierinātas lielākā mērā. Secināms, ka komplekta saturs un izdales biežums atbilst komplektu saņēmēju vajadzībām.

37.att. Cik ilgam laikam jūsu ģimenei pietiek ar tām precēm, ko saņem vienā higiēnas un saimniecības preču komplektu izdalīšanas reizē?

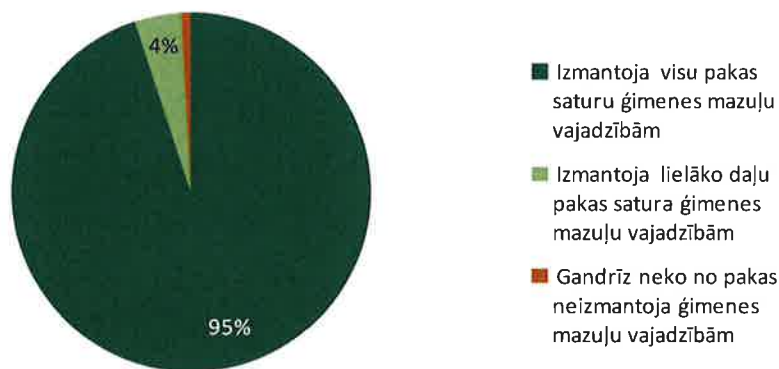

Avots: respondentu ģimenes locekļi (bērni), kas saņēmuši higiēnas un saimniecības preču komplektus

6.2. Zīdaiņu un mazu bērnu higiēnas komplektu izmantošana

Papildu zīdaiņu un mazu bērnu (turpmāk - bērnu) higiēnas komplektu izdāle uzsākta 2017. gadā, vienlaikus vērtējot to izmantošanu (sk. 38.attēlu). Secināms, ka 99% gadījumos komplekta saturs, kā norāda atbalsta saņēmēji, ticis izmantots savām vajadzībām pilnībā (95%) vai lielāko daļu (4%), bet tikai atsevišķos gadījumos (mazāk par 1%) norādīts, ka mazuļa vajadzībām nav izmantota būtiska daļa komplekta satura.

38. att. Zīdaiņu un mazu bērnu higiēnas preču komplekta satura izmantošana savām vajadzībām

Avots: respondentu ģimenes locekļi (bērni), kas saņēmuši zīdaiņu un mazu bērnu higiēnas un saimniecības preču komplektus (n=85)

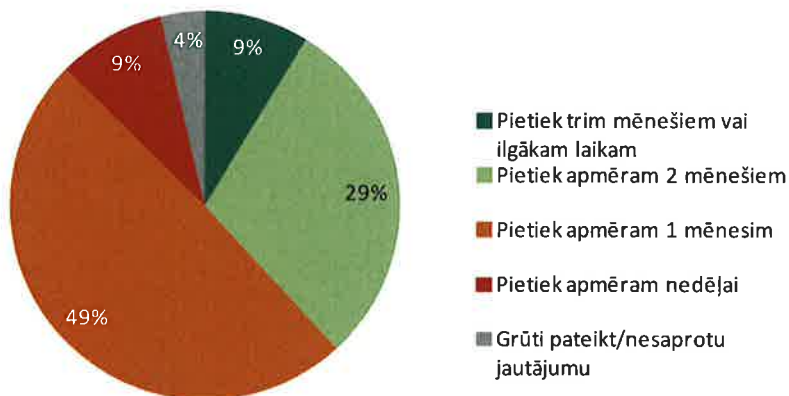
Aptaujājot atbalsta saņēmējus, kas tomēr nav bērna higiēnas komplekta saturu izmantojuši pilnībā, vērojamas norādes, ka atsevišķos gadījumos nav izmantotas autiņbiksītes, vienā gadījumā arī marles autiņi. Bērnu vecāki, komentējot neizmantošanas cēloņus, konkretizēja: “Nekas vairs nederēja. Bija tikai 3. izmērs pamperiem. Atdevām Sarkanajam Krustam”, “Autiņbiksīšu 4.izmērs lielākiem bērniem pēc gada vecuma vairs neder, varētu 5.vai 6.izmēru”, “Neizmantojam konkrēto lietu”.

Tā kā katra mazuļa svārs konkrētā vecumgrupā ir atšķirīgs un arī autiņbiksīšu izmēri var būt atšķirīgi, būtiski ir grozījumi normatīvajā regulējumā, kas vairs neierobežo visu izziņas derīguma termiņā paredzēto komplektu saņemšanu vienlaicīgi, līdz ar to izslēdzot situāciju, ka mazulis var “pāraugt” autiņbiksīšu izmēru.

Attiecībā uz bērnu higiēnas komplekta neizmantojamajām autiņbiksītēm daļa respondentu nespēja norādīt, kas ar tām izdarīts, atzīmējot atbildi „grūti pateikt”, bet citos gadījumos tās izmestas vai joprojām glabājas. Taču atzīmējams, ka ir tikai dažas šādas atbildes, kas nesasniedz pat vienu procentpunktu.

Vērtējot situāciju ir ar bērnu higiēnas komplektu (sk. 39.attēlu) izmantošanas ilgumu – gandrīz puse respondentu minējusi, ka komplekta saturs viņiem pietiek aptuveni mēnesim. lai arī saskaņā ar normatīvo regulējumu komplekts tiek izsniegts trim mēnešiem. 38% gadījumu komplekta saturs ir pietiekams diviem (29%), un trijiem mēnešiem vai ilgākam laikam (9%).

39.att. Cik ilgam laikam jūsu ģimenei pietiek ar tām precēm, ko saņem vienā zīdaiņu un mazu bērnu higiēnas preču komplektu izdalīšanas reizē?

Avots: respondentu ģimenes locekļi (bērni), kas saņēmuši zīdaiņu un mazu bērnu higiēnas un saimniecības preču komplektus (n=85)

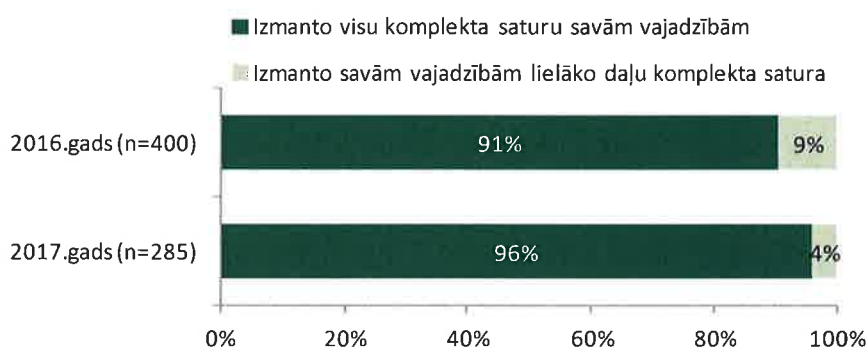
Kā redzams attēlā, atbalsta saņēmēji atbalsta komplektus izmanto vispirms un tikai tad iegādājas papildus nepieciešamās preces. Secināms, ka esošā komplekta saturs var palikt nemainīgs.

6.3. Mācību piederumu komplektu izmantošana

Mācību piederumu komplekta saturs 100% gadījumos, kā norāda komplektu saņēmēji, ticis izmantots savām vajadzībām pilnībā (96%) vai lielāko daļu (4%). Šāds pozitīvs apmierinātības rādītājs saglabājas otro gadu kopš veikts komplektu saņēmēju apsekojums (sk.40.attēlu), tomēr 2017. gadā par 5 procentpunktiem pieaudzis rādītājs par pilnībā visa satura izmantošanu. Secināms, ka būtiska ietekme komplektu satura izmantojamības pieaugumā ir komplektu sadalīšanai atbilstoši sākumskolas un pamatskolas skolēnu vajadzībām..

Atzīmējams, ka 2016. gadā faktiski tika izsniegti divi komplekti (par 2015.un 2016. gadu), kamēr 2017.gadā – viens.

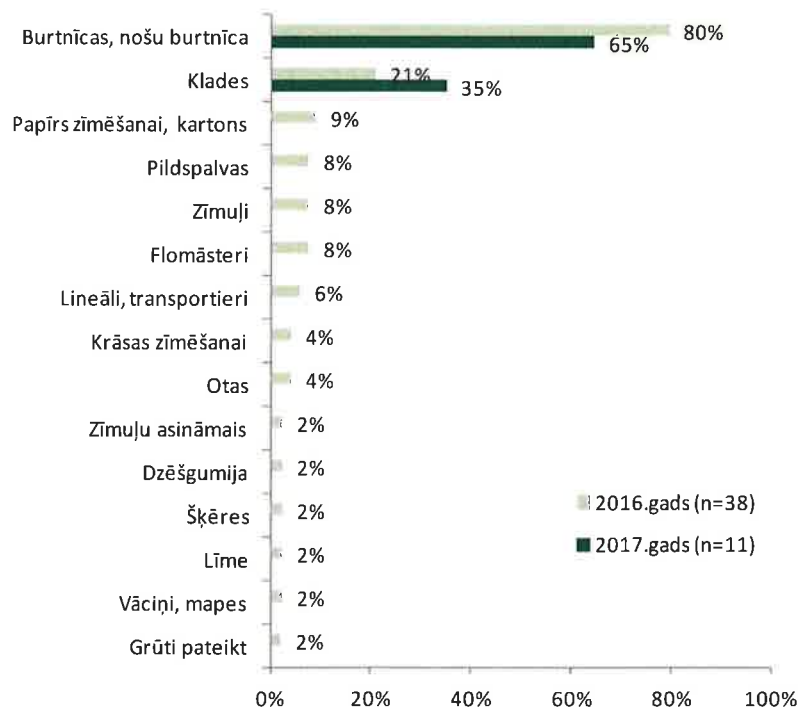
40.att. Komplekta satura izmantošana savām vajadzībām

Avots: respondentu ģimenes locekļi, kas saņēmuši individuālo mācību piederumu komplektus

Līdzīgi kā ar higiēnas un saimniecības preču komplektiem arī mācību piederumu komplekta satura neizmantošanu ir ierobežotas iespējas kvantitatīvi analizēt – dati sniegti par 11 bērniem ģimenēs, kurās šāda situācija bijusi, turklāt vecāku skaits, kas šo informāciju snieguši, ir vēl zemāks (sk.41.attēlu).

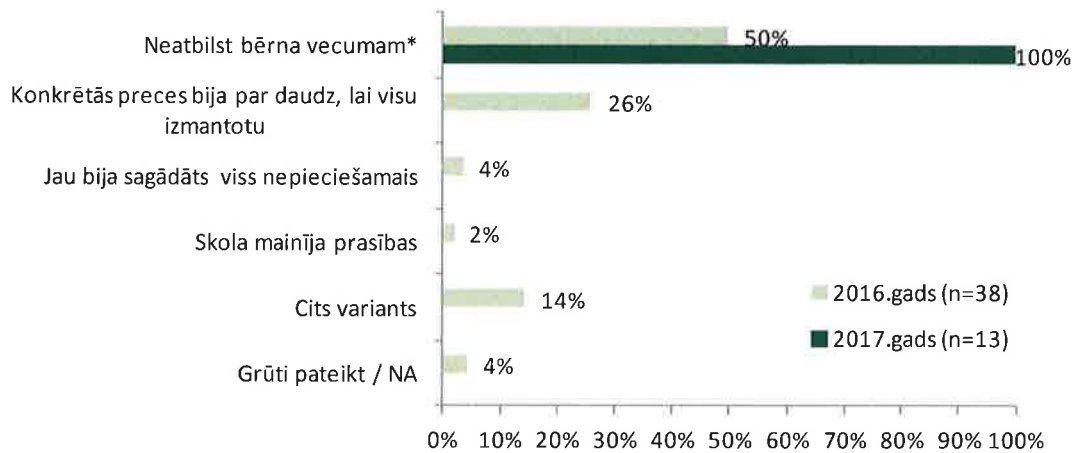
41.att. Kuri mācību piederumi netika izmantoti savām vajadzībām?

Avots: respondentu ģimenes locekļi (bērni), kuri komplekta saturu nav pilnībā izmantojuši savām vajadzībām

Nosaukti tikai divi preču veidi, kas nav izmantoti pilnībā – burtnīcas un klades, minot visos gadījumos vienu un to pašu cēloni – komplekta saturs neatbilstību klasei, kuru bērns apmeklē (sk.42.attēlu). Viedoklis skaidrojams ar 2017. gada sākumā izdalītiem pa vecumgrupām vēl nediferencētiem mācību piederumu komplektiem.

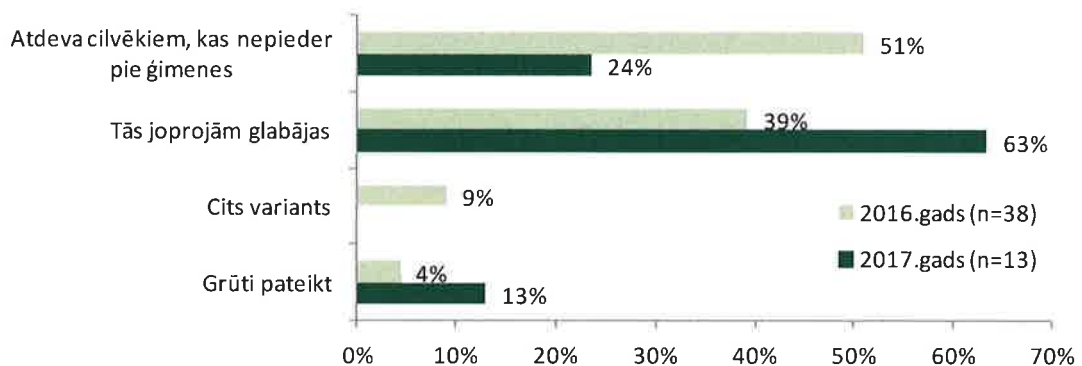
42.att. Kādi bija būtiskākie iemesli, kāpēc viss komplekta saturs netika izmantots savām vajadzībām?

Avots: respondentu ģimenes locekļi (bērni), kuri komplekta saturu nav pilnībā izmantojuši savām vajadzībām

Vairumā gadījumu tie vecāki, kas saņēma bērna vecumam neatbilstošas burtnīcas vai klades, norādījuši, ka tās joprojām glabājas, bet dažos gadījumos tās atdotas arī cilvēkiem, kuri nepieder pie ģimenes (sk.43.attēlu).

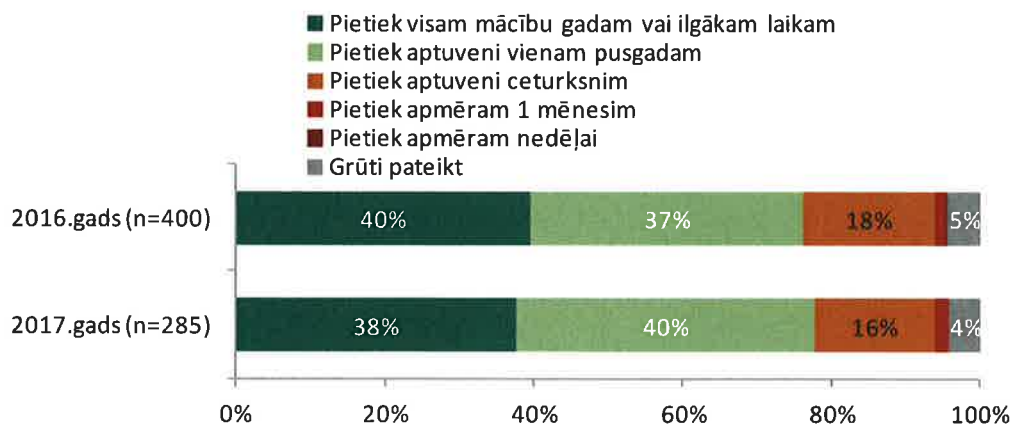
43.att.. Ko izdarīja ar mācību piederumiem, kas netika izmantoti savām vajadzībām?

Avots: respondentu ģimenes locekļi (bērni), kuri komplekta saturu nav pilnībā izmantojuši savām vajadzībām

Līdzīgi kā 2016. gadā ievērojamai daļai atbalsta saņēmēju 2017. gadā ar izdalītajiem individuālajiem mācību piederumu komplektiem peticis visam mācību gadam – šādu atbildi snieguši 38%, savukārt vēl 40% norāda, ka peticis pusgamam (sk.44.attēlu).

44.att. Cik ilgam laikam ģimenē dzīvojošiem skolniekiem pietiek ar tām lietām, ko saņem vienā individuālo mācību piederumu komplektā?

Avots: respondentu ģimenes locekļi, kas saņēmuši individuālo mācību piederumu komplektus

Bērnu vecāki, komentējot mācību piederumu komplektu saturu un apjomu vairumā gadījumu izteica apmierinātību ar tiem, taču atsevišķos komentāros atrodama arī vēlme saņemt gan lielāka apjoma komplektus gan biežāk, kā arī vajadzība pēc noteiktām, ļoti dažādām precēm, kas skaidrojama ar prasībām specifiskās skolās, klasēs, kā arī bērnu pašu attieksmi pret mācību piederumu izmantošanu.

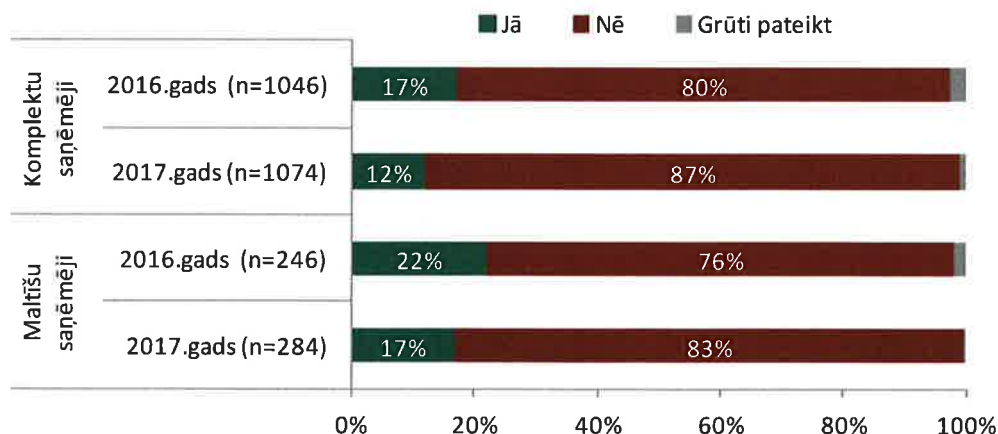
Secināms, ka kopumā sākumskolas un pamatskolas mācību piederumu komplekti ir precīzi izstrādāti un atbilstoši abu vecumgrupu skolēnu vajadzībām un izmaiņas tajos nav nepieciešamas.

7. Papildpasākumi

Atbalsta saņēmēju atbildes par līdzdalību papildpasākumos, salīdzinot tās ar 2016. gadā sniegtajām, kā arī, izdalot atsevišķi komplektu un maltīšu saņēmējus, atspoguļotas 45.attēlā.

Uz līdzdalību papildpasākumos norāda ap 12% komplektu saņēmēju un ap 17% maltīšu saņēmēju. Dalībnieku skaita un aktivitātes kritums salīdzinājumā ar 2016. gadu ir objektīvs – proporcionāli atbalsta saņēmēju kopējam samazinājumam un to sociāli demogrāfiskā portreta izmaiņām.

45.att. Vai 2017. gadā atbalsta saņēmējs ir piedalījies papildpasākumos?

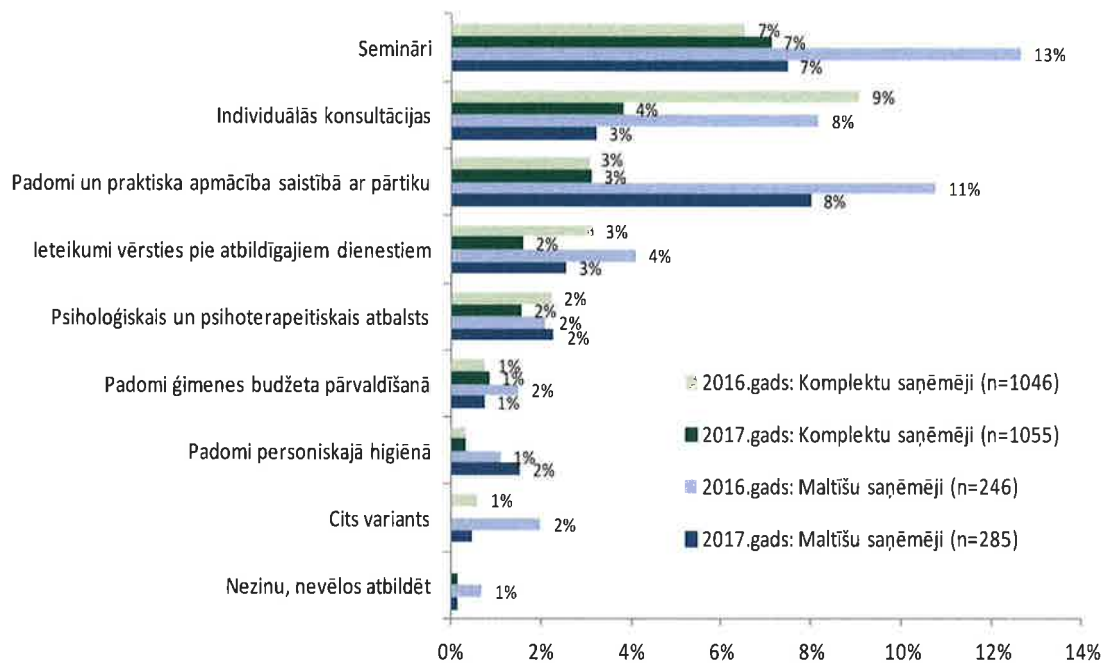
Avots: atbalsta komplektu un maltīšu saņēmēji, kas kompleksus/maltītes saņēmuši iepriekš (pirms aptaujas dienas)

Vērtējot dalību papildpasākumos izmantotas tikai respondentu atbildes, neekstrapolējot tās uz viņu ģimenes locekļiem, jo, kā redzam 47.attēlā, līdzdalība papildpasākumos absolūtajā vairumā gadījumu ir bez ģimenes locekļiem.

Papildpasākumu dalībnieku portrets, salīdzinot to, kāds tika konstatēts 2016. gadā, mainījies ļoti būtiski (sk.1.tabulu). Vienīgie akcenti, kas sakrīt ar 2016. gadu, ir tie, ka papildpasākumos piedalījušies gados jaunāki cilvēki, pilsētnieki un bērnu vecāki.

Ja analizējam, kādos tieši papildpasākumos atbalsta saņēmēji piedalījušies (sk. 46.attēlu) vērojams, ka visbiežāk nosaukti padomi un praktiska apmācība saistībā ar pārtiku un semināri, turpretim par 5 procentpunktiem samazinājusies dalība 2016. gada izplatītākajos papildpasākumos - individuālajās konsultācijās.

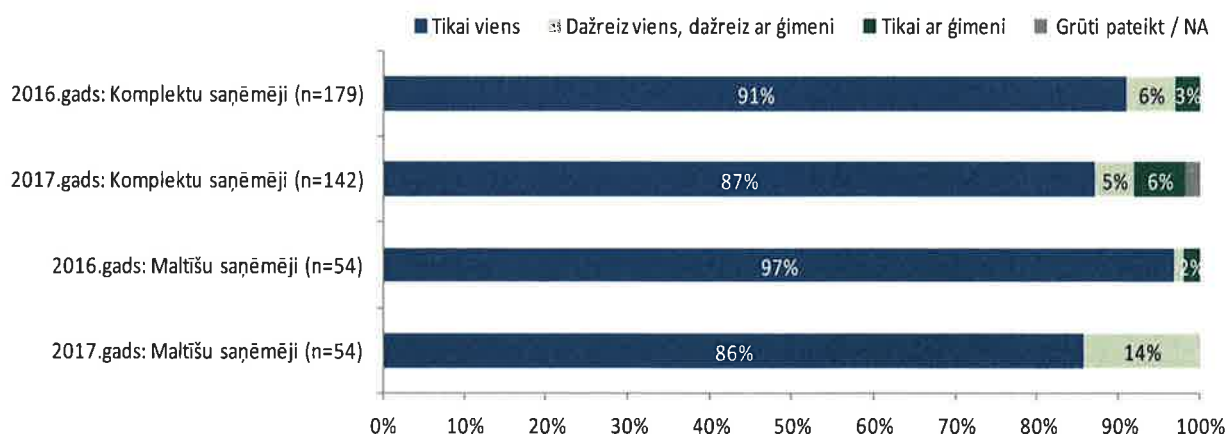
46.attēls. Kādas bija papildpasākumu tēmas, kuros piedalījās?

Avots: atbalsta komplektu un maltīšu saņēmēji, kas kompleksus/maltītes saņēmuši iepriekš (pirms aptaujas dienas)

Dalība papildpasākumā lielākoties ir individuāla, tomēr salīdzinot ar 2016. gadu pieaudzis to dalībnieku īpatsvars, kas papildpasākumos piedalījušies kopā ar ģimeni..

47.att. Vai papildpasākumos piedalījās viens vai ar ģimeni?

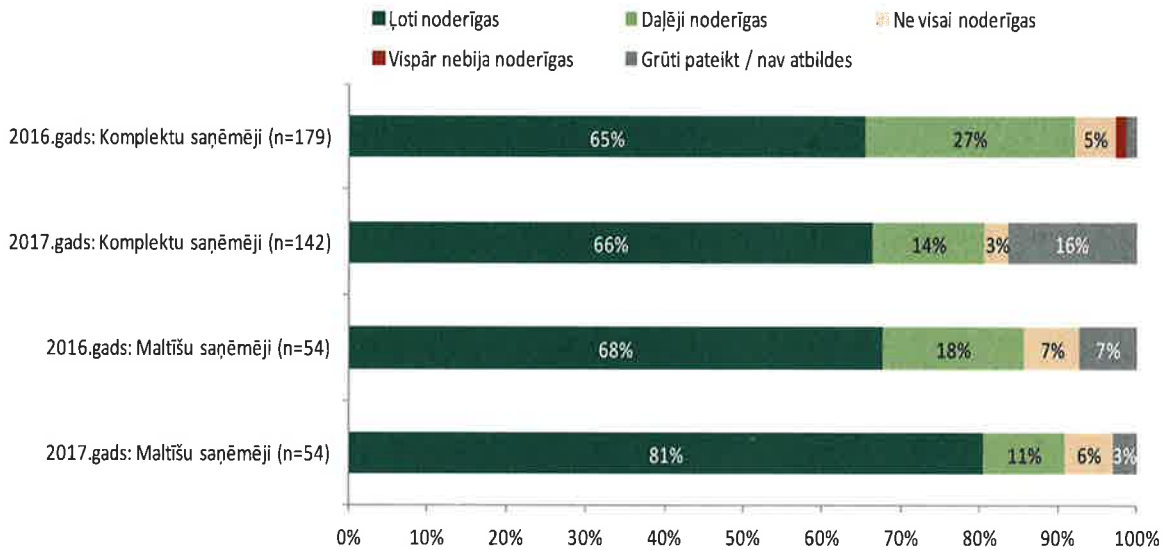

Avots: papildpasākumus apmeklējušie

Papildpasākumos iegūtās prasmes kopumā tiek vērtētas kā ļoti noderīgas – šādu atbildi (sk. 48.attēlu) izvēlējušies 66% komplektu saņēmēju un 81% maltīšu saņēmēju (pēdējo gadījumā tas ir ievērojami vairāk nekā gadu iepriekš). Vēl attiecīgi 14% un 11% tās atzinuši par daļēji noderīgām.

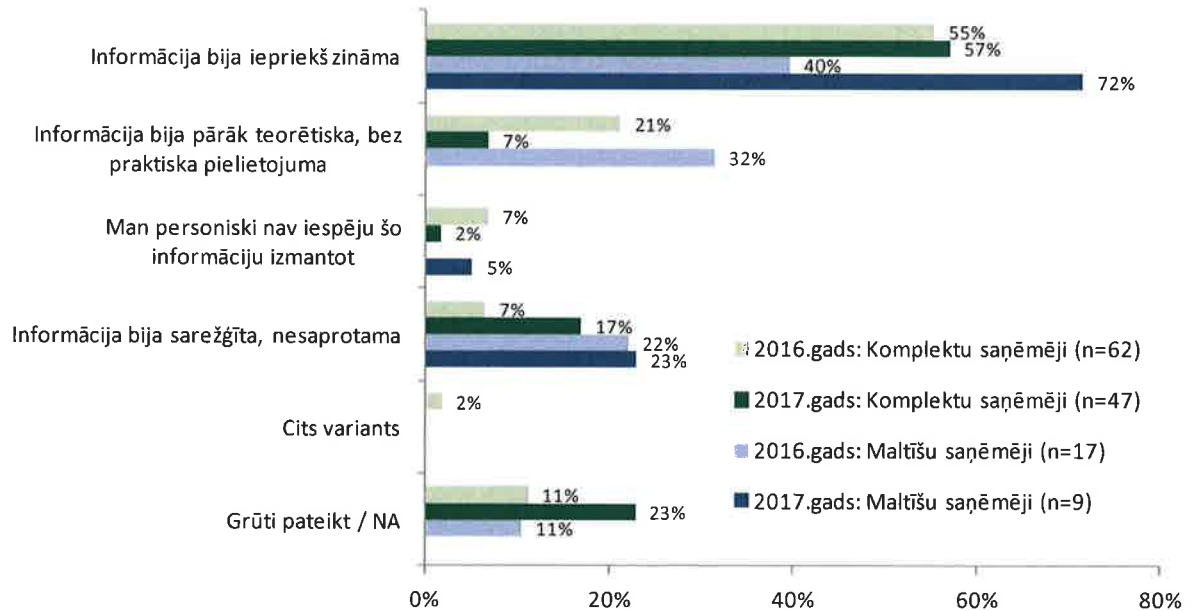
48.att. Cik lielā mērā papildpasākumos iegūtās zināšanas vai prasmes bija noderīgas?

Avots: papildpasākumus apmeklējušie

Papildpasākumos iegūto zināšanu un prasmju “ne visai noderību” ir ierobežotas iespējas kvantitatīvi analizēt – atbildējuši tikai par 47 komplektu saņēmējiem un 9 maltīšu saņēmējiem (sk.49.attēlu).

49.att. Kādi bija būtiskākie iemesli, kāpēc papildpasākumos iegūtās zināšanas un iemaņas nebija ļoti noderīgas?

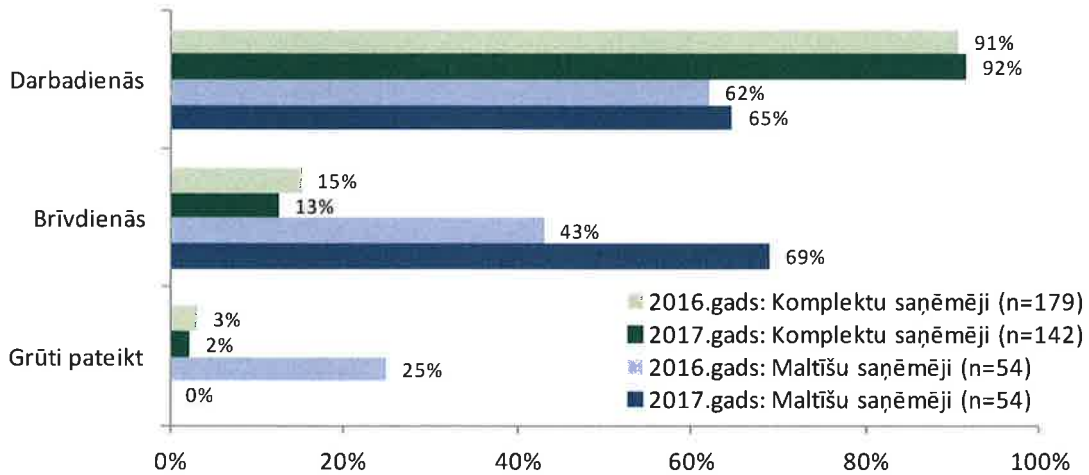

Avots: papildpasākumus apmeklējušie, kas norādījuši, ka sniegtā informācija nebija „ļoti noderīga”

Visbiežāk mazāka apmierinātība ar pasākumiem saistās ar to, ka tajos sniegtā informācija bijusi iepriekš zināma (tieši uz to visbiežāk norāda gan komplektu, gan maltīšu saņēmēji – vai arī sarežģīta un nesaprotama. Raksturīgi, ka, salīdzinot ar situāciju 2016. gadā, 2017. gadā ievērojami sarucis atbildes „informācija bija pārāk teorētiska, bez praktiska pielietojuma” īpatsvars.

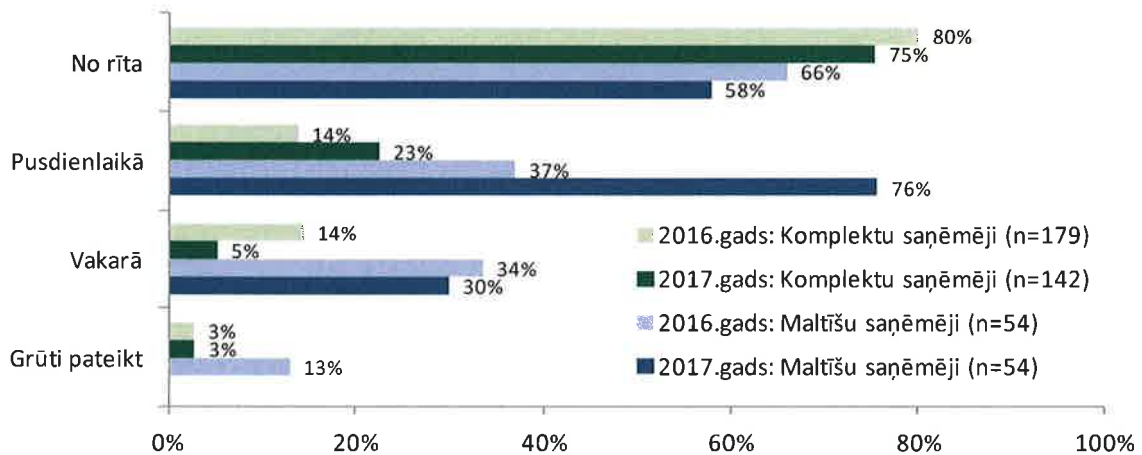
Vērtējot vai dalību papildpasākumā ietekmē tā norises laiks, secināms, ka nedēļas dienas vai laika izvēle nav būtisks nosacījums iesaistei papildpasākumos.

50.att. Kāds būtu piemērots laiks papildpasākumu apmeklēšanai?

Avots: papildpasākumus apmeklējušie

51.att. Kāds būtu piemērots laiks papildpasākumu apmeklēšanai?

Avots: papildpasākumus apmeklējušie

Kā redzams 50. un 51.attēlā, komplektu saņēmēji kā piemērotāko laiku pasākumiem atzīmē darbadienu rītus, savukārt maltīšu saņēmēji priekšroku dod brīvdienām un pusdienlaikam, kas vairumā gadījumu sakrīt ar maltīšu izdales laiku, un vakariem.

II. EAFVP VADĪBĀ IESAISTĪTO INSTITŪCIJU PAVEIKTAIS 2017. GADĀ

2017. gada otrajā pusgadā izsludināta PO trešā atlase pārtikas un pamata materiālās palīdzības izdalīšanai, maltīšu nodrošināšanai un papildpasākumu īstenošanai visā Latvijas teritorijā no 01.04.2018.. Saņemti 33 pieteikumi, un noslēgti 29 līgumi t.sk. no 10 biedrībām, trīs nodibinājumiem, trīs reliģiskām organizācijām, 13 pašvaldībām.

Kopumā visā Latvijas teritorijā 2017. gadā nodrošinātas 474 pārtikas un pamata materiālās palīdzības izdales vietas un 16 zupas virtuves, atbalstu sniegušas 29 PO. 14 PO ir no vienas līdz divām izdales vietām, astoņām PO ir no četrām līdz septiņām izdales vietām, sešām PO no 10 līdz 18 izdales vietām, vienai PO (biedrība "Latvijas Sarkanais Krusts") ir 367 izdales vietas. PO nodrošina atbalsta sniegšanu 110 novados un deviņās lielajās pilsētās.

Veikto publisko iepirkumu rezultātā 2017. gada 22. februārī noslēgts līgums ar SIA "Sanitex" par higiēnas preču komplektu maziem bērniem piegādi uz PO izdales vietām visā Latvijā.

Sagatavoti un iesniegti VSS (*VSS-1318*) MK noteikumi "Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 25. novembra noteikumos Nr.727 „Darbības programmas ”Pārtikas un pamata materiālās palīdzības sniegšana vistrūcīgākajām personām 2014.-2020. gada plānošanas periodā” īstenošanas noteikumi”, kas no 2018. gada 1.aprīļa paredz paplašināt EAFVP atbalsta saņēmēju loku, sniedzot atbalstu arī maznodrošinātām ģimenēm ar ienākumiem līdz 188 eiro.

Aktualizēta un ievietota LM tīmekļa vietnē infografika “Ceļš līdz ES atbalsta pakām: KAS un KĀ?”, iekļaujot informāciju par atbalsta saņemšanu no 2017. gada 1. janvāra.

Veikta EAFVP vadības un kontroles sistēmas aktualizācija, t.sk. izdarīti grozījumi trijos LM iekšējos normatīvajos aktos – par EAFVP darbības programmas darbību īstenošanas uzraudzību, maksājumu pieteikumu un kontu slēgumu sagatavošanu, un iesniegšanu EK, deleģēto funkciju uzraudzību. Izstrādāts iekšējais normatīvais akts par kārtību, kādā nodrošina darbības programmas pārvaldību.

Izstrādāts un iesniegts EK ziņojums par EAFVP DP īstenošanu 2016. gadā, EK elektronisko datu apmaiņas sistēmā sagatavoti un iesniegti četri maksājuma pieteikumi par kopējo summu 5 573 101,48 *euro*, veikta sabiedrības informēšana par EAFVP ieviešanu, t.sk. intervijas laikrakstiem un TV, preses reližu izstrāde, atbildes uz iedzīvotāju e-pastos iesūtītajiem un telefoniski uzdotajiem jautājumiem.

Nodrošināta dalība EK organizētajā EAFVP Komitejas, Ekspertu grupas sanāksmēs, EK rīkotajās EAFVP tīkla sanāksmēs un Novērtēšanas partnerības sanāksmē, Lietuvas Sociālās drošības un darba ministrijas rīkotajā konferencē EAFVP ietvaros “Experience and good practice sharing among Managing Authorities and Intermediate Bodies of the Fund for European Aid the Most Deprived”.

2017. gada 1. decembrī EAFVP VI organizēja ikgadēju EAFVP īstenošanas izvērtēšanas sanāksmi ar EK Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļaušanās ģenerāldirektorāta pārstāvju un EAFVP konsultatīvās darba grupas locekļu (pārstāvji no Latvijas PretNabadzības Tīkla, Latvijas pašvaldību sociālo dienestu vadītāju apvienības, Latvijas daudz bērnu ģimeņu

biedrību apvienības, biedrības "Latvijas Sarkanais Krusts", biedrības "Latvijas Samariešu apvienība", Labklājības ministrijas ekspertu) dalību. Tāpat sanāksmē piedalījās arī pārstāvji no Latvijas Pašvaldību savienības, Dagdas Invalīdu brālības „Nema” un Finanšu ministrijas. Sanāksmes laikā EK pārstāvji atzinīgi novērtēja Latvijas paveikto EAFVP ieviešanā, informācijas sistēmas darbības nodrošināšanā, īpaši, jauna atbalsta veida sniegšanā ģimenēm ar maziem bērniem. EK pārstāvji atbalstīja Labklājības ministrijas izstrādāto priekšlikumu EAFVP atbalsta saņēmēju loka paplašināšanai un aicināja pēc iespējas ātrāk virzīt to valdībai apstiprināšanai.

EAFVP VI un SEI, EAFVP revīzijas iestāde veikusi:

- divus sistēmas auditus: par EAFVP maksājumu pieteikumu un kontu slēguma sagatavošanu sertifikācijas iestādē, un par EAFVP normatīvo aktu un kontroles vides, risku vadības, vadības un kontroles aktivitāšu, sistēmas pārvaldības, neatbilstību vadības un maksājumu pieteikuma un kontu slēguma sagatavošanas procesu novērtējumu LM kā VI un SEI un SIF kā SI. Auditā rezultātā iegūta pietiekama pārlicība, ka SEI izveidotā VKS kopumā darbojas, tomēr ir nepieciešami uzlabojumi iepirkumu pārbažu kontrolēs, un, ka EAFVP VKS attiecībā uz vadības un kontroles aktivitātēm, vadības informācijas sistēmu un sistēmas pārvaldību VI un SI darbojas un atbilst ES un LR normatīvajiem aktiem, tomēr ir nepieciešami atsevišķi uzlabojumi. Auditā ietvaros iegūts vidējs garantētais ticamības līmenis saistībā ar sistēmas spēju nodrošināt izdevumu likumību un pareizību.
- EAFVP darbību revīziju par grāmatvedības gadā no 2016. gada 1. jūlija līdz 2017. gada 30. jūnijam sertificētajiem izdevumiem. Revīzijas ietvaros gūta pietiekama pārlicība, ka sertificētie izdevumi kopumā ir attiecināmi finansēšanai no EAFVP saskaņā ar ES un LR normatīvajiem aktiem. Revīzijas rezultātā konstatētas nesistēmiskas nepilnības, par kurām izteikti ieteikumi.

LM Iekšējais audits veicis sistēmas auditu "Sociālā darba politikas izstrāde un uzraudzība, sociālās politikas izstrāde un uzraudzība", t.sk. par trūcīgā statusa piešķiršanas, Eiropas Atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām palīdzības nodrošināšanu pašvaldībās atbilstoši spēkā esošo normatīvo aktu prasībām un mērķim. Auditā netika konstatēti tādi tiesību aktu pārkāpumi vai neatbilstības, kas būtiski ietekmētu auditoru viedokli par līdzekļu izlietojuma EAFVP vadībai atbilstību tiesību aktiem, plānošanas dokumentiem un valstiski (vai starptautiski) atzītai praksei, kas uz tiem attiecas.

EAFVP SI: Valsts Kontrole veikusi finanšu revīziju "Par SIF 2016. gada pārskata sagatavošanas pareizību". Revīzijā gūta pārlicība, ka gada pārskats visos būtiskajos aspektos sniedz skaidru un patiesu priekšstatu par SIF finansiālo stāvokli, tā izmaiņām un SIF darbības rezultātiem gadā, kas noslēdzās 2016. gada 31. decembrī, un ir sagatavots atbilstoši LR spēkā esošo normatīvo aktu prasībām.

EAFVP SI veica PO aptauju, lūdzot izvērtēt 2017. gadā veiktās darbības EAFVP ietvaros. Aptaujas rezultātus sk. ziņojuma 2. pielikumā.

SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

1. EAFVP pārtikas un pamata materiālās palīdzības atbalsts 2017. gadā ir sasniedzis ģimenes, kuras ir trūcīgas vai nonākušas krīzes situācijā

- 2017. gadā EAFVP ietvaros izdalīts 322 571 pārtikas preču komplekts un nodrošinātas 307 170 gatavās maltītes, īstenoti 1217 papildpasākumi, kā arī ģimenēm ar bērniem izdalīti 55 130 higiēnas un saimniecības preču komplekti un 12 221 mācību piederumu komplekts;
- EAFVP pārtikas atbalstu saņēma 60 482 personas, kas ir 97,1 % no 62 260 unikālām personām, kurām 2017. gadā noteikts trūcīgas personas statuss. Savukārt higiēnas un saimniecības preces saņēma 18 196 unikālas personas līdz 18 gadu vecumam, kas ir 99,6 % no 18 264 unikālām personām (bērniem) ģimenēs, kurām 2017. gadā noteikts trūcīgas personas statuss. Secināms, ka EAFVP atbalsta pirmajos trīs īstenošanas gados pieaugusi personu informētība par atbalstu un tas sniegts gandrīz visām potenciālajām mērķa grupas personām, kurām ir tiesības saņemt EAFVP atbalstu.;
- izpildīts 2016. gada ieteikums par apsekojuma paplašināšanu saistībā ar papildu atbalsta ar pārtiku un higiēnas precēm uzsākšanu trūcīgām ģimenēm ar zīdaiņiem un maziem bērniem līdz 2 gadu vecumam. Kopumā par 2017. gadā 951 bērnam izdalīti 5960 pārtikas komplekti un 1359 bērniem – 4461 higiēnas preču komplekts. Salīdzinoši šis atbalsta veids tā uzsākšanas gadā sasniedzis 81,1 % līdz 86,8 % no iespējamajiem saņēmējiem - trūcīgām ģimenēm

Ieteikums:

Veikt sociālo dienestu papildus informēšanu par iespēju trūcīgām ģimenēm ar zīdaiņiem un maziem bērniem līdz divu gadu vecumam saņemt papildu EAFVP atbalstu

2. EAFVP pārtikas un pamata materiālās palīdzības atbalsts ir atvieglojis vistrūcīgāko iedzīvotāju un māsaimniecību budžeta slogu

- Dziļā materiālā nenodrošinātība ir samazinājusies no 24 % 2013. gadā uz 12,8 % 2016. gadā, tomēr jāatzīmē, ka Latvijā tā joprojām par 58 % pārsniedz ES vidējos rādītājus (8,14 %);
- kaut arī pārtikas produktu izdarei maltīšu nodrošināšanai vistrūcīgākajiem iedzīvotājiem nav noteicošas ietekmes uz kopējo dziļas materiālās nenodrošinātības rādītāju, tomēr ir atvieglots trūcīgu ģimeņu budžeta slogs, par ko liecina 97 % gadījumos respondentu aptaujā norādītais, ka atbalsta komplektu saņemšana ietekmēja ģimenes situāciju, t.sk. apstiprinoša atbilde sniegta 86 % gadījumu vai daļēji apstiprinoša 11 % gadījumu;
- atbalsta saņēmēji radušos naudas ietaupījumu, galvenokārt, tērē papildu pārtikas produktu iegādei (to norāda 84 % no atbalsta saņēmējiem), komunālo pakalpojumu apmaksai, apavu un apģērba iegādei, ārsta apmeklējumiem un medikamentu iegādei, papildu higiēnas un saimniecības preču iegādei. 16 % no atbalsta saņēmējiem atzīmē, ka nauda izmantota bērnu skolas pasākumiem vai ārpuskolā nodarbībām.

3. Papildpasākumu veidi un iesaiste tajos ir pamatā apmierinoša

- 2017. gadā īstenoto papildpasākumu skaits un tajos iesaistīto personu skaits, salīdzinot ar 2016. gadu, ir samazinājies par 656 pasākumiem jeb 35 % un 2913 tajos iesaistītajām personām jeb 26,8 %.
- Papildpasākumos iegūtās prasmes kopumā tiek vērtētas kā ļoti noderīgas – šādu atbildi izvēlējušies 66 % komplektu saņēmēju un 81 % maltīšu saņēmēju (pēdējo gadījumā tas ir ievērojami vairāk nekā gadu iepriekš – attiecīgi 65 % un 68 %).

Ieteikums:

SI metodiskajos semināros aicināt partnerorganizācijas attīstīt inovatīvas pieejas papildpasākumu dalībnieku aktivizēšanai, kā arī paplašināt papildpasākumu ietvaros piedāvātās tēmas, lai sekmētu dalībnieku skaita palielināšanos.

4. Pārtikas un pamata materiālās palīdzības atbalsts sasniedz augstu apmierinātības vērtējumu un atbilstību atbalsta saņēmēju vajadzībām

- Absolūtajā vairumā gadījumu (98 %) pārtikas komplekta saturs, kā norāda atbalsta saņēmēji, ticis izmantots savām vajadzībām pilnībā vai lielāko daļu (2016. gadā – 96 %).
- 90 % gadījumos pārtikas komplekta maziem bērniem saturs izmantots savām vajadzībām pilnībā vai lielākā daļa;
- Higiēnas un saimniecības preču komplekti jau kopš 2015. gada nemainīgi absolūtajā vairumā situāciju izmantoti pilnībā – 92 % (2015. gadā – 89 %, 2016. gadā – 92 %), 8 % izmantoja lielāko daļu (2015. gadā – 6 %, 2016. gadā – 8 %);
- 95 % gadījumu higiēnas preču komplekti bērniem vecumā no 0 līdz 24 mēnešiem izmantoti pilnā apmērā, un 4 % - izmantota lielākā daļa;
- 96 % mācību piederumu komplekti izmantoti pilnībā, un 4 % - izmantota lielākā daļa.

Ieteikumi:

1. 2018. gadā saglabāt bez izmaiņām pārtikas un pamata materiālās palīdzības komplektu saturu un apjomu;
2. gatavojot 2019. gadā plānoto pārtikas komplektu piegāžu iepirkuma dokumentāciju, izvērtēt iespēju palielināt uztura sabalansētību, iekļaujot pārtikas kompleksos papildus arī zirņus un kondensēto pienu, kā arī nomainot nerafinēto eļļu ar rafinēto eļļu.

5. EAFVP atbalsta pieejamība ir nodrošināta

- 2017. gadā pašvaldību sociālie dienesti ir pārliecinoši izplatītākais kanāls informācijas nodošanai par atbalsta iespējām uz to norāda 95 % komplektu saņēmēju un 40 % maltīšu saņēmēji;
- vidēji atbalsta saņēmējiem nākas mērot 3,5 kilometrus, kas ir mazāk, nekā tika minēts 2016. gadā – 4 kilometri.

Ieteikums:

1. turpināt stiprināt PO (NVO) sadarbību ar pašvaldību sociālajiem dienestiem gan informācijas apmaiņas, gan komplektu piegādes nodrošināšanā tajos gadījumos, kad

attālums vai sabiedriskā transporta pieejamības problēmas varētu ietekmēt atbalsta saņemšanu, īpašu uzmanību pievēršot personām ar pārvietošanās grūtībām.

6. EAFVP darbības programmā izvēlētie atbalsta veidi un mērķa grupas ir pamatā atbilstošas situācijai

- 2017. gadā turpinās divas tendences: ir objektīva iedzīvotāju materiālās situācijas uzlabošanās, kas attiecināma arī uz iedzīvotāju vistrūcīgāko daļu. Notiek trūcīgo personu skaita strauja samazināšanās, kas skaidrojama ne tikai ar minēto, bet saistās arī ar trūcīgo personu statusa noteikšanas nemainīgo metodiku, tostarp, ģimenes vidējo ienākumu robežu statusa piešķiršanai. Unikālu trūcīgu personu skaits valstī ir samazinājies no 82 361 personām 2015. gadā uz 62 260 personu 2017. gadā¹ vai par 24,4 %, savukārt bērnu skaits trūcīgās ģimenēs samazinājies no 26 707 bērniem 2015. gadā uz 18264 bērnu 2017. gadā vai par 31,6 %;
- pēc aptaujas rezultātiem atbalsta komplektu saņēmēju vidū ir salīdzinoši augsts sieviešu īpatsvars (52,8 %), nepilngadīgu bērnu īpatsvars (27,1 %), 15,5 % ir personas ar invaliditāti. 31,5 % no atbalsta saņēmējiem ir ģimenes ar bērniem, 28 % norādīja, ka ir bezdarbnieki, 10,1 % minēja, ka strādā algotu darbu, 26,3 %, ka ir pensijas saņēmēji, 19,2 %, ka šobrīd studē vai mācās;
- maltīšu saņēmēju sociāli demogrāfiskajā profilā augsts vīriešu īpatsvars (66,6 %). Vērojams lielāks vidējais vecums – 54,8 gadi, salīdzinoši komplektu saņēmēji par 16,3 gadiem jaunāki (38,5 gadi), kas skaidrojams ar pamata materiālās palīdzības komplekta saņēmēju mērķgrupu - ģimenēm ar bērniem. 42,7 % norādīja, ka ir bezdarbnieki, 39,4 % minēja, ka saņem pensiju, 13,8 % ir personas ar invaliditāti;
- 49,2 % iedzīvotāju, kuru ienākumi ir zemāki par nabadzības riska sliekšni, 2012. gadā nevarēja atļauties ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis katru otro dienu. 2016. gadā šādu cilvēku īpatsvars bija 37,3 %.² Dati liecina, ka DP izvirzītais mērķis joprojām ir aktuāls lielai daļai trūcīgo mājsaimniecību;
- augstākais nabadzības risks vairāku gadu garumā ir nepilnajās un daudz bērnu ģimenēs, kā arī vienas personas mājsaimniecībās. 2012. gadā nabadzības riska indekss nepilnajās ģimenēs bija 38,3 %, 2016. gadā – 34,3 %; daudz bērnu ģimenēs (trīs un vairāk bērnu, ko audzina divi pieaugušie) 2012. gadā – 32,6 %, 2016. gadā – 19,8 %; Secināms, ka joprojām ir būtisks atbalsts tieši ģimenēm ar bērniem. Tomēr iezīmējas arī cita tendence - vienas personas mājsaimniecībās nabadzības risks turpina palielināties no 2012. gadā – 31,3 % uz 2016. gadā – 54,9 %, īpaši atzīmējams vienas personas mājsaimniecības vecumā no 65 gadiem³, kurās nabadzības risks 2016. gadā sasniedz 72,8 %.

Ieteikumi:

1. 2018. gadā saglabāt atbalsta veidus un mērķa grupas, tostarp, atbalsta ar pārtikas produktiem un/vai gatavām maltītēm nodrošināšanu - visām trūcīgām vai krīzes

¹ Valsts statistikas dati sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības jomā/dati par gadu

² CSP datubāze; MNG01. Mājsaimniecību īpatsvars, kuras naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties segt atsevišķas izmaksas (%); skatīts 31.05.2018.

³ CSP datubāze; NIG05. Nabadzības riska indekss pēc mājsaimniecības tipa (%); skatīts 01.03.2017.

http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/Sociala/Sociala_ikgad_monetara_nab/NI0050.px/table/tableViewLayout2/?rxid=cdbc978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0

situācijā nonākušām personām un atbalsta ar pamata materiālās palīdzības precēm nodrošināšanu trūcīgām ģimenēm ar bērniem;

2. paplašināt atbalsta saņēmēju loku, nosakot augstāku ģimenes vidējo ienākumu robežu atbalsta saņemšanai no EAFVP;
3. veikt atbalsta saņēmēju loka paplašināšanas ietekmes izvērtējumu;
4. veikt priekšlikumu izvērtējumu par pamata materiālās palīdzības preču nodrošināšanas visām EAFVP atbalstam atbilstošajām personām uzsākšanu 2019. gadā.

PIELIKUMI

1. pielikums. Situācijas novērtējums

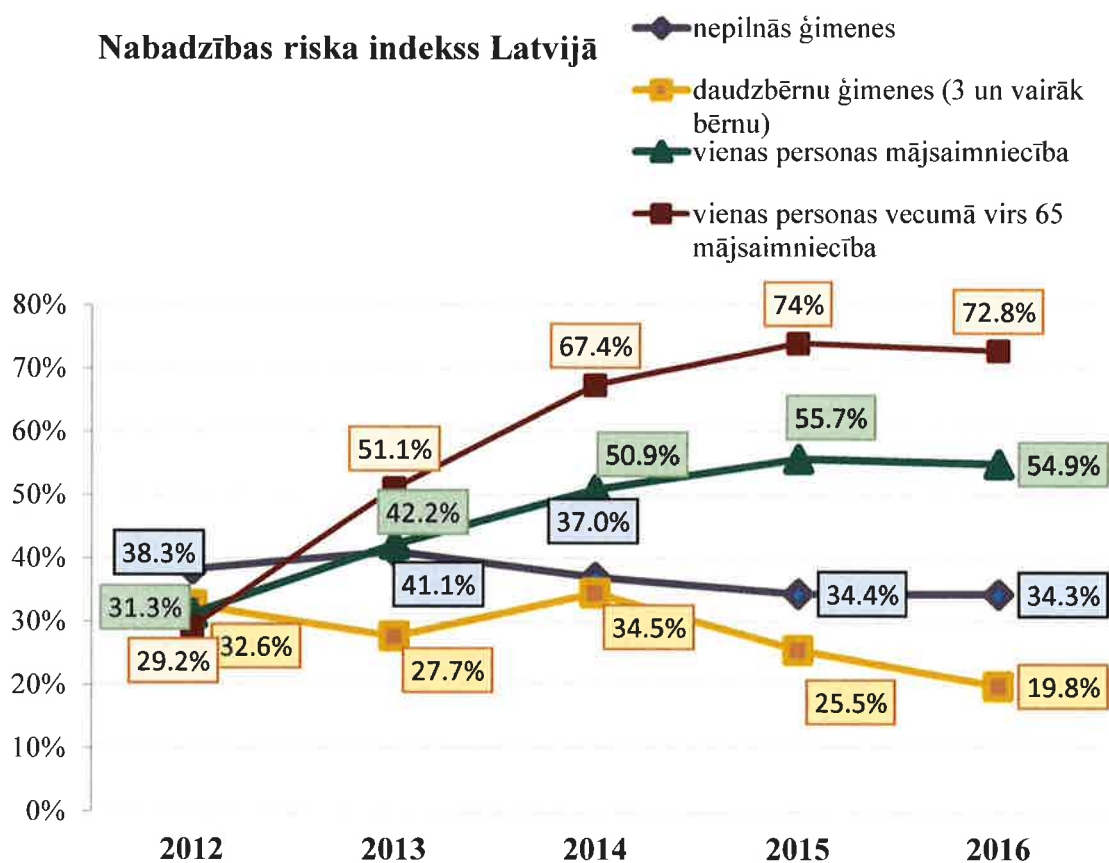
Saskaņā ar CSP 2017. gadā veiktās iedzīvotāju aptaujas datiem, 2016. gadā Latvijā nabadzības riskam bija pakļauti 425 tūkstoši jeb 22,1 % iedzīvotāju – par 0,3 procentpunktiem vairāk nekā 2015. gadā. Šo iedzīvotāju ekvivalentie ienākumi bija mazāki par 330 *euro* mēnesī.

Pēc straujā samazinājuma par 4,6 procentpunktiem, 2015. gadā nabadzības riskam pakļauto bērnu īpatsvars būtiski nav mainījies un 2016. gadā bija 18,4 % (2015. gadā – 18,6 %). Mājsaimniecībās, kurās apgādībā esošos bērnus audzina tikai viens no vecākiem, nabadzības risks joprojām ir augsts un sasniedza 34,3 % (2015. gadā – 34,4 %).

Ievērojami samazinājies nabadzības risks mājsaimniecībās, kurās divi pieaugušie audzina trīs vai vairāk bērnus – no 25,5 % 2015. gadā līdz 19,8 % 2016. gadā. Nabadzības risks ir būtiski zemāks mājsaimniecībās, kurās divi pieaugušie audzina vienu vai divus bērnus – attiecīgi 13,4 % un 14,4 %.

2016. gadā ir palielinājies nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars vecuma grupā virs 65 gadiem (no 38,1 % 2015. gadā līdz 39,9 % 2016. gadā). Ļoti augsts nabadzības risks ir vientuļajiem senioriem – ja persona vecumā virs 65 gadiem dzīvo viena pati, šis rādītājs ir 72,8 % (skat. 1.att.).

1.att. Nabadzības riska indekss Latvijā

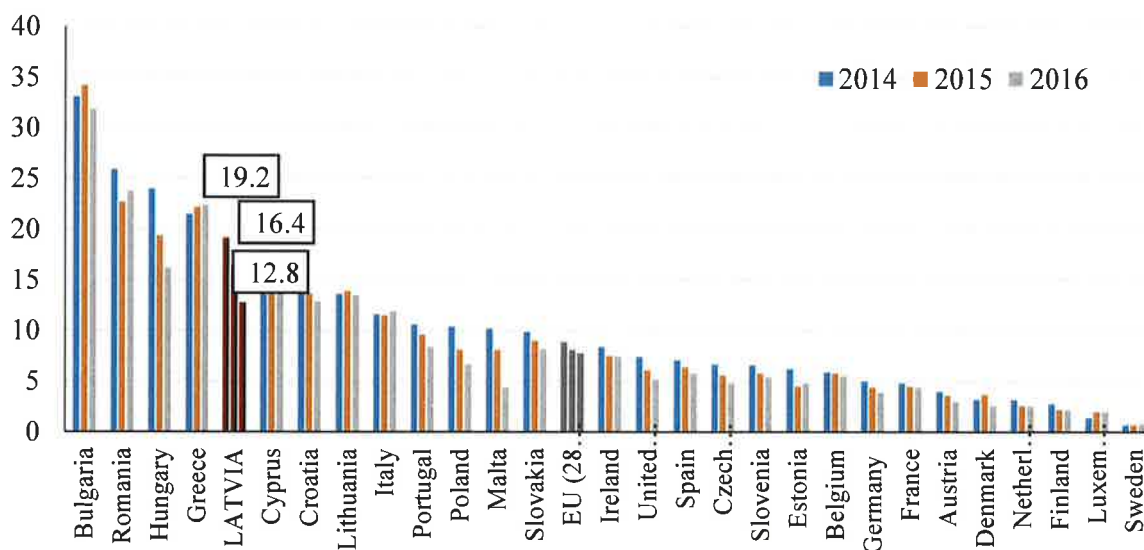
Avots: CSP datu tabula NIG05

Kā redzams 1. attēlā, katru gadu ļoti augstam nabadzības riskam (virs 50 %, izņemot 2009. gadu – 47,9 %) ir pakļauti bezdarbnieki, un 2016. gadā rādītājs sasniedza 56,5 %.

Savukārt strādājošo personu nabadzības risks 2016. gadā bija tikai 8,8 % (2015. gadā – 8,3 %)⁴.

Latvijā ir viens no augstākajiem dziļas materiālās nenodrošinātības rādītājiem ES (sk. 2. att.) Kaut arī pa gadiem situācija ir uzlabojusies, taču rādītāji ir nemainīgi augsti, piemēram, 2014. un 2015. gadā Latvija bija piektā materiāli nenodrošinātākā no visām ES dalībvalstīm, bet 2016. gadā – astotā materiāli nenodrošinātākā ES dalībvalsts.

2. att. Iedzīvotāju dziļā materiālā nenodrošinātība ES valstīs, % no kopējā iedzīvotāju skaita

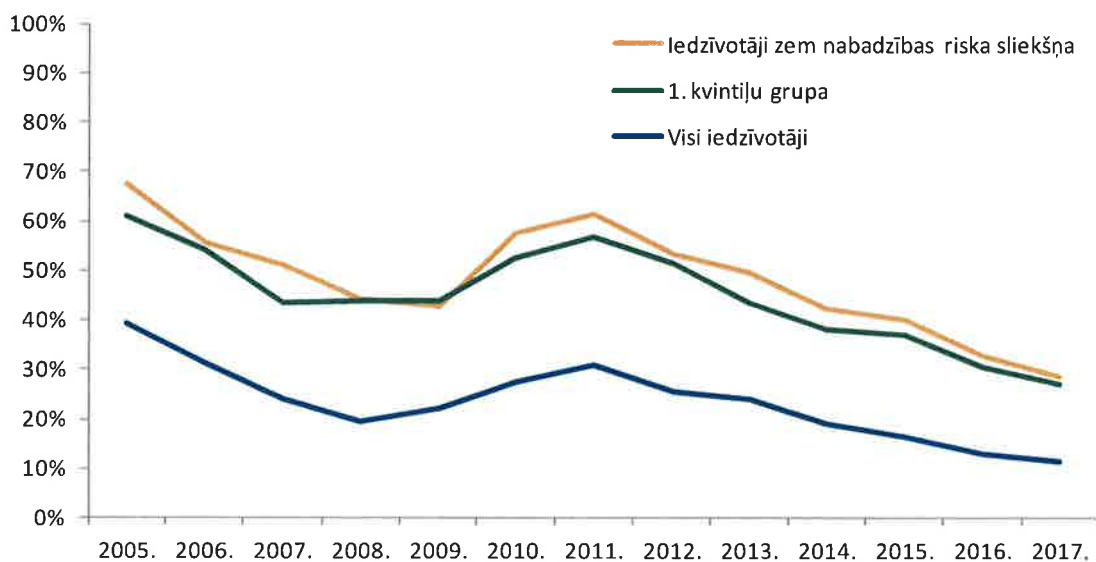

Avots: Eurostat dati, 2017

Ekonomiskā situācija Latvijā pēdējos gados turpina strauji mainīties – līdz ar to arī iedzīvotāju dziļā materiālā nenodrošinātība saskaņā ar CSP datiem valstī mazinās, tai skaitā to iedzīvotāju vidū, kas ir zem nabadzības riska sliekšņa un 1. (zemākajā) ienākumu kvintilē. (sk. 3.attēlā).

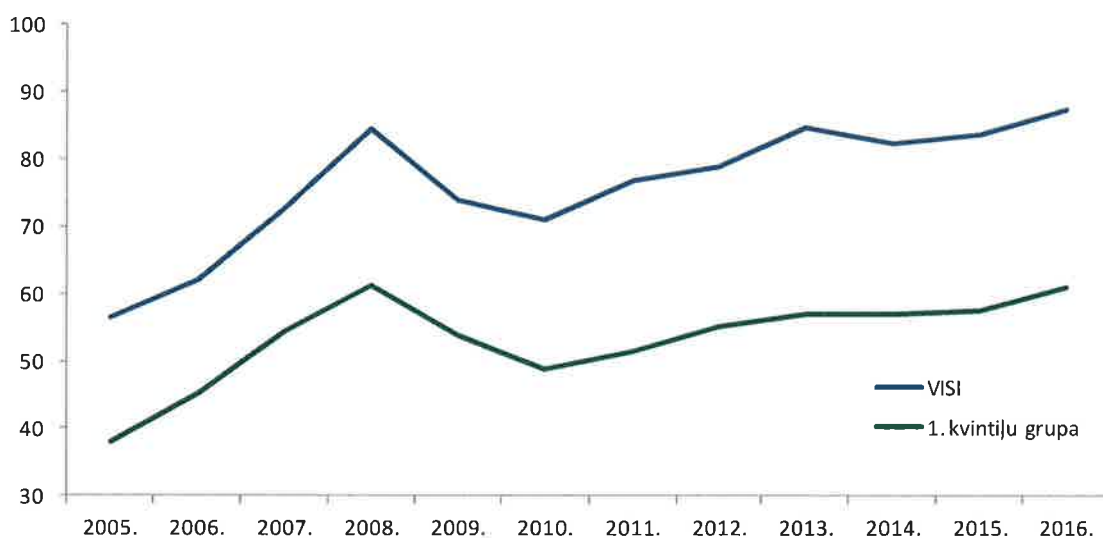
⁴ CSP Nabadzības riskam Latvijā pakļauti 22,1 % iedzīvotāju. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv/notikumi/nabadzibas-riskam-latvija-paklauti-221-iedzivotaju-47205.html> (skatīts: 28.05.2018.)

3.att. Iedzīvotāju dziļā materiālā nenodrošinātība Latvijā

Avots: CSP datu tabula MNG14

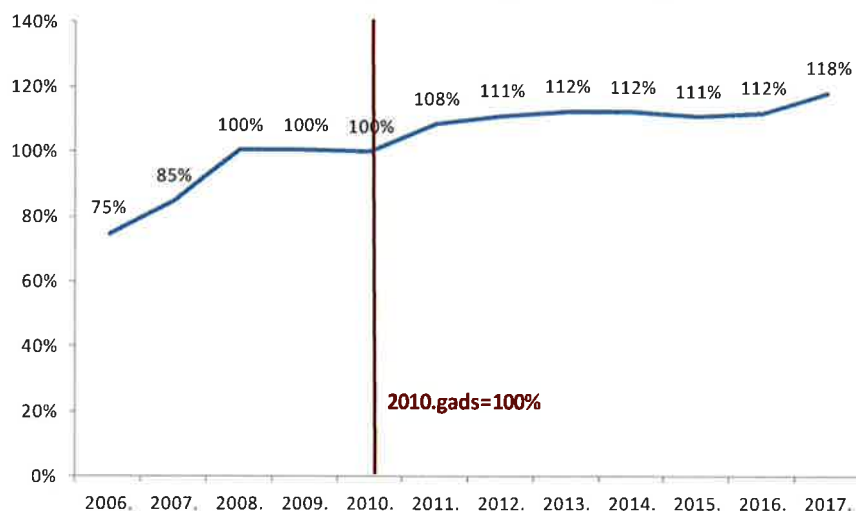
4.att. Izdevumi pārtikai un bezalkoholiskajiem dzērieniem uz vienu mājsaimniecības locekli (euro)

Avots: CSP datu tabulas MBG02 un MBG14

Tās izpaudās arī kā izdevumu pārtikai un bezalkoholiskajiem dzērieniem kāpums gan sabiedrībā kopumā, gan arī jau minētajā zemākajā kvintilē (sk. 4.attēlu), turklāt ilgstoši pie ļoti zema inflācijas fona – kopējais cenu pieaugums pārtikai un bezalkoholiskajiem dzērieniem no 2012. līdz 2016. gadā bija niecīgs (sk. 5.attēlu). Tomēr šobrīd situācija ir strauji mainījusies – no 2016. līdz 2017. gadam novērojams strauju cenu kāpumu, turklāt pārtiku tas skar vairāk nekā vairumu citu patēriņa jomu.

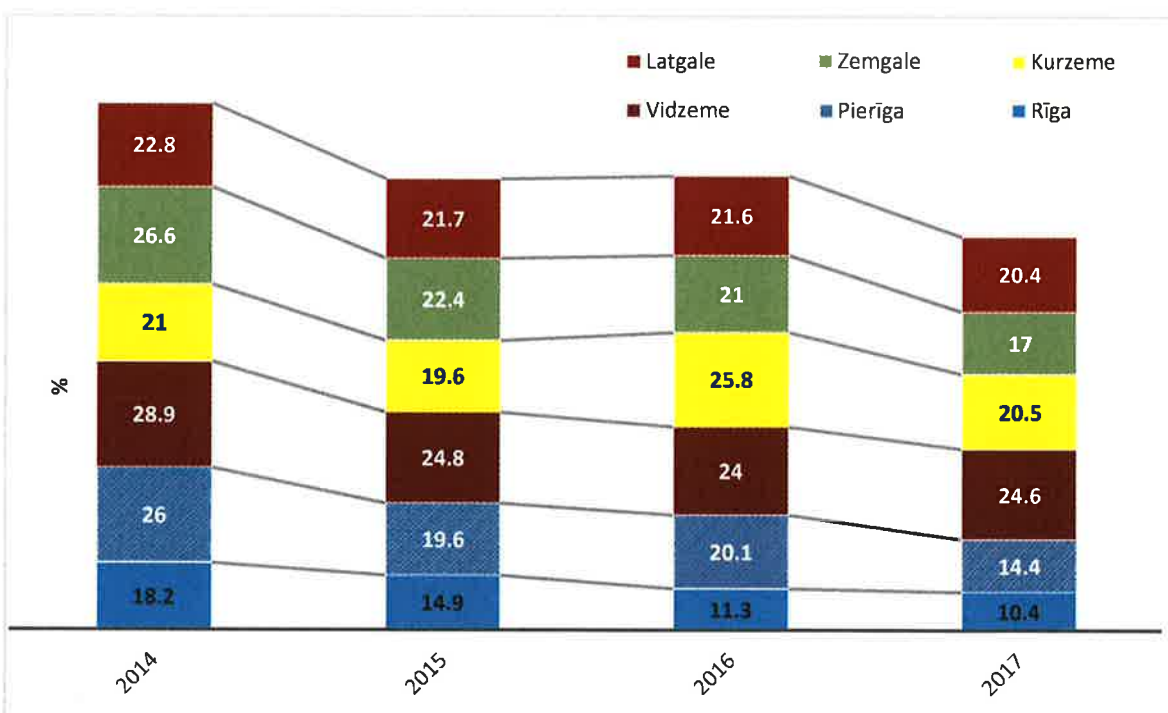
5.att. Patēriņa cenu indekss pārtikai un bezalkoholiskajiem dzērieniem procentos pret 2010. gadu

Avots: CSP datu tabula PCG021

Līdz ar inflācijas pieaugumu, jāreķinās, ka, ja tas izdevumu pieaugums pārtikai un bezalkoholiskajiem dzērieniem, ko varam attiecībā uz 2016. gadu vērot 4. attēlā, vēl ir reāls, tomēr turpmāk (2017. gada par izdevumiem vēl nav pieejami) jāreķinās ar korekcijām inflācijas rezultātā.

6.att. Mājsaimniecību īpatsvars reģionos, kuras naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis katru otro dienu

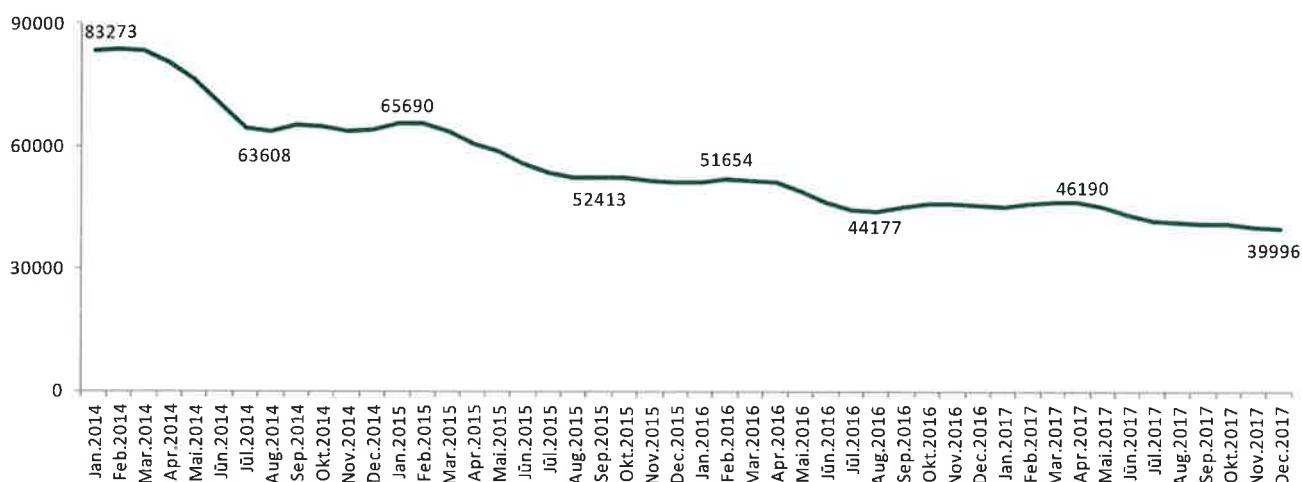
Avots: CSP datu tabula MNG01

6. attēlā redzams, ka kopumā mājsaimniecību materiālā nodrošinātība ir uzlabojusies, tomēr situācijas izmaiņu tendences ir atšķirīgas reģionu griezumā. Piemēram, salīdzinot 2017. gada datus ar 2014. gada datiem, redzams, ka Rīgā un Pierīgā vērojamas straujākas izmaiņas (materiālās nenodrošinātības samazinājums par 42 % - 44 %). Turpretī, Latgalē un Kurzemē materiālās nenodrošinātības samazinājums vērojams tikai līdz 10 %.

Secināms, ka kopējais materiāli nenodrošināto mājsaimniecību īpatsvars valstī (16 % no visām mājsaimniecībām 2017. gadā jeb 309,5 tūkst. personas) joprojām ir augsts, un EAFVP atbalsts tām ir ļoti būtisks.

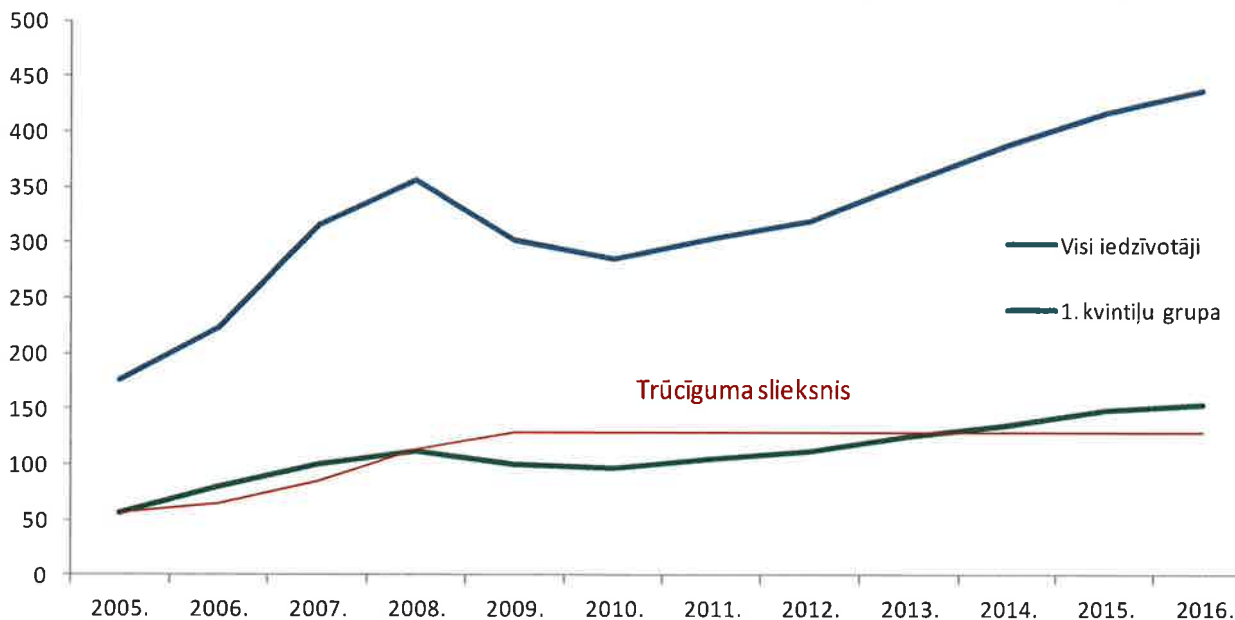
Tajā pašā laikā valstī, nerēķinoties ar inflāciju (18 % kopš 2010. gadu), joprojām ir spēkā trūcīguma sliekšnis, kas noteikts 2010. gadā, kā rezultātā trūcīgo personu īpatsvars gadu no gada turpina samazināties, kā tas novērojams 7. attēlā – četru gadu laikā trūcīgu persona statusā mēnesī esošo personu skaits samazinājies vairāk nekā uz pusi.

7.att. Trūcīgo personu skaita dinamika Latvijā 2014.-2017. gadā

Avots: Labklājības ministrijas (SOPA) ikmēneša dati

8.att. Mājsaimniecību rīcībā esošie ienākumi vidēji uz vienu mājsaimniecības locekli salīdzinājumā ar Ministru Kabineta noteikto trūcīguma sliekšni (euro)

Avots: CSP datu tabulas IIG08 un IIG09 un informācija par trūcīguma sliekšni⁵

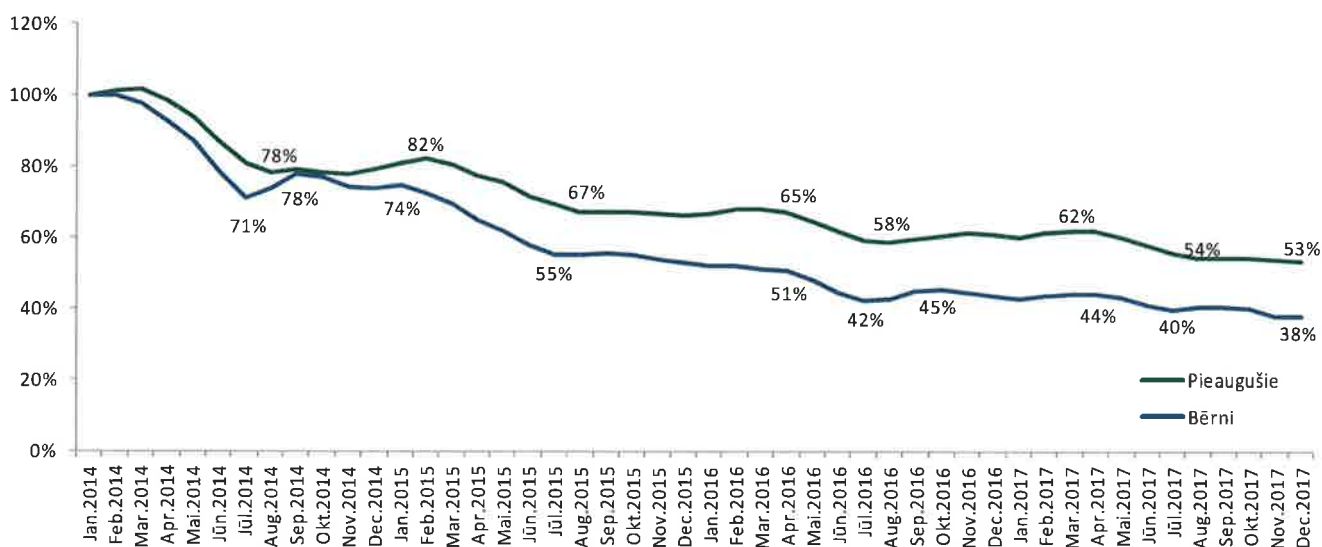
⁵ Informācija par trūcīgā statusa noteikšanu no: Ministru kabineta noteikumi Nr.299 "Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu", 30.03.2010; Ministru kabineta noteikumi Nr.97 "Kārtība, kādā ģimene vai atsevišķi dzīvojoša persona atzīstama par trūcīgu", 25.02.2003.

Tā kā līdz ar 2010. gada 21. decembra Ministru kabineta noteikumu Nr.1140 spēkā stāšanās brīdi (jeb 2011. gada 1. janvāri) saikne starp minimālo algu un trūcīgo statusu tika pārrauta (līdz tam trūcīgo statuss tika piešķirts, ja ienākumi nepārsniedza 50 % no minimālās algas), trūcīgo statusa robeža tika iesaldēta 90 latu (vēlāk 128,06 euro) līmenī, kur tā atrodas arī šobrīd. Minimālā alga valstī 2018. gadā ir pacelta līdz 430 euro – puse no šīs summas tātad būtu 215 euro, bet 2017. gadā tā bija 380 euro – puse tātad 190 euro. Savukārt zemākās kvintiles vidējie ienākumi uz vienu mājsaimniecības locekli saskaņā ar CSP datiem (IIG09 tabula) 2016. gada beigās bija 153,71 euro (sk. 8.attēlu). Tādējādi, ja 2011.un 2012. gadā trūcīguma sliekšnis bija virs zemākās ienākumu kvintiles vidējiem ienākumiem, tad 2014., 2015. un 2016. gadā jau ievērojami zem.

Pirms gada konstatējām, ka ir vērojamas būtiskas atšķirības trūcīgo personu skaita izmaiņās, ja salīdzina pieaugušos un bērnus (sk. 9.attēlu). 2017. gadā atšķirības, salīdzinot ar situāciju 2016. gadā, nedaudz mazinājušās, tomēr tas ir vērtējums attiecībā pret 2016. gadu. Savukārt attiecībā pret 2014. gadu pieaugušo trūcīgo personu skaits mazinājies par 47 %, bet bērnu – par 62 %.

9.att. Trūcīgo personu skaita dinamika Latvijā 2014.-2017. gadā, salīdzinot pieaugušo un bērnu skaita izmaiņas, ja par 100 % līmeni pieņem 2014. gada janvāri

Avots: Aprēķināts pēc Labklājības ministrijas (SOPA) ikmēneša datiem

Lai arī, izmantojot EAFVP finansējumu, paredzēts risināt mājsaimniecību ar bērniem materiālo nenodrošinātību, praksē atbalsts tieši šo mērķauditoriju šobrīd sasniedz arvien retāk.

2. pielikums. Partnerorganizāciju aptaujas rezultātu kopsavilkums

Sabiedrības integrācijas fonda (SIF) Struktūrfondu uzraudzības nodaļa kā Eiropas Atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām sadarbības iestāde no 2018. gada 20. februāra līdz 16. martam veica PO aptauju.

Aptaujas anketas tika elektroniski (e-pastā) nosūtītas visu 29 PO pārstāvjiem ar lūgumu nodot/ nosūtīt anketu arī savu izdales punktu darbiniekiem/brīvprātīgajiem. Anketā bija iekļauti jautājumi par PO ikdienas darbībām saistībā ar atbalsta komplektu pieņemšanu un izdali, atskaišu iesniegšanu, sadarbību ar SIF, kā arī papildpasākumu nodrošināšanu.

Kopumā tika saņemtas 71 anketa gan no Rīgas, citām Latvijas pilsētām un pagastiem. Anketas aizpildīja 46 % izdales vietu darbinieki un brīvprātīgie, 35 % - PO pārstāvji un 19 % - zupas virtuves darbinieki un brīvprātīgie.

Būtiskākie rezultāti un secinājumi:

- piegāžu prognožu/plānu un pārskatu iesniegšanas procedūra ir samērīga un atbalstāma, un tajā nav nepieciešami būtiski uzlabojumi;
  - sadarbība ar atbalsta komplektu piegādātājiem ir uzlabojusies, tomēr ir konstatētas vēl atsevišķas problēmas un nepieciešami uzlabojumi, piemēram, informēt izdales vietas par pēc iespējas precīzu piegādes laiku iepriekšējā dienā;
  - informācijas apmaiņa ar SIF par atkāpēm piegādēs pamatā tiek nodrošināta, tomēr būtu ieteicams uzlabot informācijas apmaiņas operatīvitāti;
  - atbalsta komplektu izsniegšanas uzskaites kārtība ir nepieciešama un atbilstoša;
  - attiecībā uz komplektu bērniem līdz 2 gadu vecumam izdales nodrošināšanu pamatā nav problēmu un apgrūtinājumu komplektu izdalē, tomēr atsevišķos gadījumos minēts, ka ir, samērā sarežģīti, prognozēt precīzu nepieciešamo komplektu skaitu, kā arī īss realizācijas termiņš pārtikas komplektiem⁶;
  - PO noskaidro klientu vēlmes un vajadzības par papildpasākumiem pie komplektu izdales vai veic aptaujas, vai nepieciešamības gadījumā organizētas atsevišķas tikšanās;
  - pamatā klienti par papildpasākumiem tiek informēti, izvietojot informāciju izdales vietās un informējot arī mutiski pie komplektu izdales;
  - PO domā par klientu motivēšanu, lai iesaistītu papildpasākumos, piemēram, pasākumus organizē klientam visizdevīgākajā laikā un vietā, piedāvā iespēju saņemt individuālas konsultācijas, piedāvā iespēju papildpasākumā veidoto, sagatavoto izmantot klienta vajadzībām uz vietas vai līdzņemšanai, piemēram, sagatavoto maltīti, izveidotos materiālus vai paraugus u.c., piedāvāta kafija, tēja un/vai uzkodas u.c.
  - PO papildpasākumu organizēšanai pārsvarā izmanto EAFVP finansējumu un brīvprātīgo darbu, nedaudz arī NVO finansējumu un pašvaldību finansējumu;
- Saistībā ar administratīvo slogu papildpasākumu nodrošināšanas procesā, pārsvarā PO ar vidēju administratīvu slogu saskaras, sagatavojot papildpasākumu norisi pamatojošus dokumentus un atskaites un informāciju SIF par papildpasākumiem. Savukārt speciālistu piesaiste un telpu nodrošināšana nerada administratīvo slogu.

⁶ Šobrīd jau komplektā ir nomainīts produkts – sausiņi ar garāku derīguma termiņu, kas attiecīgi pagarinājis komplekta derīguma termiņu kopumā.